

GALERIA ÎMPĂRAȚILOR ROMANI A LUI CHRISTIAN WERMUTH (I)

Christian Wermuth's Gallery of Roman Emperors (I). The numismatic collection of The National Museum of Transylvania Cluj - Napoca includes the medalistic series of the Roman emperors signed by Christian Wermuth (b. Altenburg, 16 Dec. 1661; d. Gotha, 3 Dec. 1739). He trained in Dresden as a die-cutter and as engraver and he became die-cutter at the Mint of the House of Schwarzburg, then Court Medallist to the House of Saxe – Gotha where he remained until his death.

Between 1694 – 1705 he engraved 214 medalls dedicated to ancient Roman and Holly Roman Emperors, starting with Nabucodonosor, Cyrus, Alexander the Great, Iulius Caesar, Augustus etc. and ending with Joseph the 1st. The medalist wanted to show how old and strong was the idea of *universal monarchy* and was a propagandistic weapon for Leopold the 1th to demonstrated de rights of Habsburg family on the legacy of the ancient Roman.

All medals are in zinc and they measure 32 mm in diameter. On the observe there are the portraits of the emperors and their titles, and on the reverse is a short story of the life of the emperors. The legends are in Latin.

This series was demanded by the emperor Leopold the 1st and Wermuth received an Imperial privilege that permitted him to strike medals in his own house. It is the largest medallistic series signed by a single engraver ever known and the most complete “catalogue” of Christian Wermuth signatures.

Keywords: *Emperor, engraver, medal, Roman, empire*

Printre raritățile Cabinetului Numismatic al Muzeului Național de Istorie a Transilvaniei Cluj - Napoca se află și seria medalistică a împăraților romani și romano – germani semnată de gravorul Christian Wermuth. Trebuie precizat de la bun început că este cea mai mare serie medalistică semnată de un singur gravor cunoscută până în prezent.

Christian Wermuth s-a născut la 16 decembrie 1661 la Altenburg, în Germania, și a murit la 3 decembrie 1739 la Gotha. A lucrat la Dresda cu Ernst Caspar Dürre deprinzând meșteșugul de ștanțor de medalii, mai apoi cel de gravor cu Pieler. În 1686 a devenit ștanțor de medalii la monetăria Casei de Schwarzburg de la Sondershausen, iar din 1688 a fost numit medalistul curții Casei de Saxa – Gotha. În 1703 a refuzat postul de ștanțor la Berlin. A rămas la Gotha unde a primit titlul de medalist al curții regale a Prusiei. În 1699 a primit din partea împăratului Leopold I privilegiul imperial de a emite medalii în propriul său atelier precum și dreptul de a-și apăra creația împotriva imitațiilor neautorizate. În atelierul său a instruit un număr mare de ucenici, inclusiv cei trei fii ai săi și fiica sa cea mare. Mai mult de 1300 de medalii au fost executate de către Christian Wermuth, printre care seria medalistică a celor 214 împărați romani și împărați ai Sfântului Imperiu Romano – German, cam 100 de medalii cu caracter satiric, un mare număr de medalii comandate de diverse capete încoronate ale Europei dedicate unor evenimente politice sau private importante din perioada respectivă. Medaliiile sale satirice au un pronunțat caracter antisemit, Wermuth fiind considerat cel mai antisemit gravor din toate timpurile. A lucrat în aur, argint sau metal comun, medaliiile sale fiind

destinate și comercializării, scop în care au fost cuprinse în catalogul numit *Specificatio derer Medaillen oder Schau – Stücke*, ale cărui ediții multiple au apărut între 1698 – 1713¹.

Deși oficial se pare că au existat 214 medalii dedicate împăraților romani, în colecția noastră avem 216 medalii, cu mențiunea că medalia dedicată împăratului roman Claudius (41 – 54 d. Ch.) lipsește. Trebuie să mai spunem că pentru Iulius Caesar există două medalii cu avers identic.

Este de remarcat faptul că toate medalii au un aspect unitar, toate având diametrul de 32 mm, fiind turnate în zinc² și având pe avers portretul și titlurile împăratului iar pe revers o scurtă poveste a vieții și înfăptuirilor respectivului împărat. Cu toate că seria este dedicată împăraților romani și romano – germani, aceasta debutează, în mod surprinzător, cu trei capete încoronate care nu au avut legătură cu imperiul roman: Nabucodonosor, Cyrus și Alexandru Macedon. Legenda reversului dezleagă misterul pentru care aceștia au fost integrați între împărații romani: pe ele apare: **MONARCHIA ASSYRIACA, MONARCHIA PERSICA și MONARCHIA GRAECA**. Legătura între aceste monarhii și Imperiul Roman este făcută de Iulius Caesar, pe a cărui primă medalie scrie pe revers **MONARCHIA ROMANA**, fapt care explică de ce el are două medalii în serie, fiind considerat primul împărat roman (Cat. 4). Cea de-a doua medalie dedicată lui Iulius Caesar (Cat. 5), are pe avers portretul și titlurile lui Caesar iar pe revers o scurtă istorie a vieții sale, dând astfel tonul întregii serii. Aceste observații ne permit să spunem că seria medalistică a împăraților romani a lui Christian Wermuth contribuie la consolidarea *ideii de monarhie universală* apărută în Orient, preluată prin Grecia de către Imperiul Roman, transmisă vestului Europei și ajunsă la apogeul ei în timpul împăraților romano – germani proveniți din familia de Habsburg.

Întrebarea este cine este comanditarul acestei serii? Pentru a răspunde la această întrebare trebuie să ne reamintim că Leopold I îi acordă lui Christian Wermuth privilegiul imperial de a emite medalii în atelierul său propriu în 1699, dar primul an care apare pe una din medalii este 1694 și poate fi considerat ca an de început al seriei. Este posibil ca tocmai elaborarea și emiterea acestei serii medalistice să-i fi adus lui Wermuth privilegiul imperial din 1699. Prin urmare, comanditarul nu poate fi altul decât împăratul Leopold I, cunoscut pentru efortul depus în recunoașterea familiei de Habsburg ca urmașă legitimă și directă a împăraților romani antici. Medalistica de foarte bună calitate a fost una dintre armele propagandistice de elită ale împăratului Leopold I. În mod sigur seria a fost concepută între 1694 și 1703, ani care apar pe deferite medalii. Nu toate medaliile sunt datate, pe unele apare 1694, 1696 sau 1703 ceea ce ne permite să tragem concluzia că seria a fost elaborată și executată într-o lungă perioadă de timp.

Această serie medalistică ne dezvăluie, printre altele, înaltul grad de cultură al gravorilor germani. Pentru că, pentru a sublinia ideea de continuitate a monarhie, seria cuprinde nu numai împărații romani cunoscuți de către orice persoană cu un oarecare grad de cultură istorică, ci și mărunți uzurpatori cu care sunt familiarizați doar cercetătorii în domeniu. Pentru a face legătura între căderea Imperiului Roman de Apus și Sfântul Imperiu Romano – German golul de aproape patru secole până când Europa

¹ Grove Art excerpts - electronic©2003.

² Există și medalii turnate în argint.

și-a revenit din marasmul năvălirilor barbare a fost acoperit de împărații bizantini până în anul 800 când Carol cel Mare reinstaurează imperiul în Occident. Acest artificiu are menirea de a sublinia ideea de continuitate monarhică chiar și atunci când Europa se găsea în cele mai grele clipe ale existenței sale. Conștient că factorul care a favorizat realizarea imperiului în Occident a fost Biserica catolică, gravorul menționează în cazul multor împărați romani atitudinea lor față de creștini.

Trebuie remarcată totodată și măiestria cu care au fost realizate aceste medalii. Pentru majoritatea dintre ele gravorul a avut la îndemână modele reale (pentru împărații romani antici monede și statui, pentru cei romano – germani portrete, monede, statui etc.). Prin urmare, putem spune că majoritatea portretelor de pe avers sunt reale, mai puțin cele ale lui Nabucodonosor sau ale mărunților uzurpatori aproape necunoscuți. Este vorba aici de îmbinarea modelului real cu creația artistică, proprie oricărui artist plastic. Nu putem trece cu vederea nici bogăția și esențializarea informațiilor transmise de reversul medaliei. Folosind tehnica abrevierilor și a ligaturilor latine antice, unele texte înscrise în diametrul de 32 de mm al medaliei poate să ocupe chiar și o jumătate de pagină. Pentru a ușura înțelegerea legendelor din limba latină de pe revers acestea au fost întregite și traduse în limba română.

Lucrate în atelierul său propriu și având dreptul deplin de autor, Christian Wermuth a semnat aceste medalii în cele mai diverse moduri, această serie medalistică putând fi considerată cea mai completă listă de semnături ale gravorului. Nicio lucrare de specialitate³ consultată nu menționează toate semnăturile folosite de Wermuth. Cunoscând dificultatea ridicată de identificarea unei medalii după gravor redăm mai jos toate tipurile de semnătură ale lui Wermuth:

C·W·C·PR·CÆS·;
 C·1694·W·;
 16 C·W·94;
 16 C·W·95·;
 C·W·1695;
 16·C·W·96·;
 C·PR·CÆS·; 17 C·W·00·;
 C·W·FEC·C·P·CÆS·; 17 C·W·/ F·02·;
 C·W·C·PR·CÆS·A·1703·;
 C·W·;
 C·W·/ C·PR·CÆS·;
 C·PR·CÆS·; C·W·;
 C·PR CS·; C·W·;
 C·W·C·PR·CÆS·; C·W·;
 C·P·CÆS·; C·W·;
 C·W·f·C·PR·CÆS·; C·W·;
 C·W·CVM·PR·CÆS·;
 C·PR·CÆSAR·;
 C·PR·CÆS·; W·;

³ Ca de exemplu Bernhart Kroha, *Medaillen und Plaketten*. Braunschweig, Klinkhardt & Biermann, 1996.

C· WERMVTH· FECIT/ C· PR· CÆS·;
 CVM PRIV· CÆS·; C· W·;
 C· P· CÆ S·; C· W·;
 C· W· C· P· CÆS·;
 C· P· C·; C· W·;
 C· P· C·;
 C· P· CÆS·; W·;
 C· PR· CÆS·; C· W· f·;
 C· PR· CÆSAR·; C· W·;
 C· PR· C· W· CÆS·;
 C· W·C· PR· CÆS·;
 C· W·C· PR· CÆS·; C· W·;
 C· PR· CÆS·; 17 C· W· 02·;
 C· W· F· C· PR· CÆS·; C· W·;
 C· W· C· P· C·; C· W·;
 C· W· FEC· C· PRIVIL· CÆS·;
 C· WERM· F· C· PR· CÆS·;
 C· W· C· PR· CÆSAR·; C· W·;
 C· W· C· PR· CÆS· F· GOTH·; C· W·;
 C· W· CVM PRIVIL· CÆSAR·; C· W·;
 C· WERMVTH· F· C· P· CÆ·;
 C· WERMVTH· f· GOTH· C· PR· CÆS·;

Fără îndoială, această serie medalistică ar merita o cercetare mai profundă și amănunțită, dar lipsa de spațiu tipografic ne silește să reducem comentariile, ba mai mult, să împărțim Catalogul atașat în două părți. Prima parte, care apare în prezentul volum, cuprinde medaliile dedicate împăraților romani de la Nabucodonosor până la Romulus Augustulus (476 d. Ch. – căderea Imperiului Roman de Apus), iar partea a doua, care va apare în numărul viitor va cuprinde medaliile dedicate împăraților romani de la Arcadius până la Iosif I.

1. Medalie dedicată lui Nabucodonosor, regele Babilonului. D=32,0 mm; f.b.c.; inv. N 58872;

Av.: C· W· C· PR· CÆS·; circular: NABVCHODONOSOR REX BABYLONIAE ⊗ [*Nabucodonosor, regele Babilonului*]; în câmp: cap dreapta purtând barbă și mustață Nabucodonosor; pe cap poartă o pălărie având deasupra o coroană deschisă;

Rv.: circular: MONARCHIA ASSYRIACA· DAN·[iel] VII· 4· [*Monarhia asiriană. Daniel, VII, 4*]; în câmp: pe o terasă înverzită, pe malul mării, un leu rampant limbat, înaripat, cu coada pe spate, merge spre stânga;

2. Medalie dedicată lui Cyrus, regele Persiei. D=32,0 mm; m.c.; f.b.c.; inv. N 58871;

Av.: C· W· C· PR· CÆS·; circular: CYRVS PERSARVM REX ⊗ [*Cirus, regele perșilor*]; în câmp: bust din față purtând coadă pe spate, barbă și mustață, un

mantou încheiat cu nasturi în formă de stele și turban, regele Cyrus; peste turban poartă o coroană antică;

Rv.: circular: **MONARCHIA PERSICA· DAN·[iel] VII· 5·** [*Monarhia persană. Daniel, VII,5*]; în câmp: o terasă cu scoici pe malul mării din care iese un urs rampant conturnat, privind peste umărul drept;

3. Medalie dedicată lui Alexandru cel Mare. D=32,2 mm; m.c.; med. cons.; inv. N 58870;

Av.: circular: **ALEXANDER MAGNVS** ☉ [*Alexandru cel Mare*]; în câmp: cap dreapta Alexandru Macedon purtând blana de leu a lui Hercule (*exuviae leonis cu nodus Herculeanus*);

Rv.: circular: **MONARCHIA GRAECA· DAN·[iel] VII· 6·** [*Monarhia greacă. Daniel, VII, 6*]; în câmp: pe o terasă cu ierburi stă un balaur înaripat cu patru capete privind unul la dreapta și trei la stânga; balaurul are patru aripi și două labe de leu;

4. Medalie dedicată lui Iulius Caesar. D=31,6 mm; m.c.; f.b.c.; inv. N 58905;

Av.: circular: **IMP·[erator] CAI·[us] IVL·[ius] CAESAR· PONTIF·[ex] MAX·[imus] DICT·[ator] PERP·[etuu]s PATER PATRIÆ** stea în șase raze [*Împăratul Caius Iulius Caesar, mare pontif, dictator perpetuu, părinte al patriei*]; în câmp: cap dreapta laureat Iulius Caesar; pe frunte, între ramurile de laur are un ciorchine;

Rv.: circular: **MONARCHIA ROMANA DAN·[iel] VII· 7· 8·** [*Monarhia romană. Daniel, VII, 7,8*]; în câmp: din apa mării iese un patruped conturnat, rampant; corpul seamănă cu cel al unui ierbivor mare, labelle anterioare sunt cu gheare și membrană, gât puternic, cap de urs cu colți proeminenți, ursul având deasupra capului șapte raze între care este așezat un cap de turc cu turban privind spre dreapta;

5. Medalie dedicată lui Iulius Caesar. D=31,7 mm; m.c.; f.b.c.; inv. N 58887;

Av.: idem Av. Cat. 4;

Rv.: **C· 1694· W·**; în câmp: **NATVS/ A·[b] VRB·[e] COND·[ita] DCLIV·/ ROMAE· [ante diem] IV· ID·[as] QVINTIL·[les]/ VICTO POMPEIO M·[agno]/ IN CAMPIS PHARSALICIS/ IMPERARE COEPIT/ CIRCA· CAL·[endas] IVL·[ias] A·[nno] DCCIV·/ MVLTVS/ IN GALLIA AEGYPTO AFRICAQ·[ue]/ VICTORIIS OBTEINTIS/ PER TRIDVVM A·[nno] DCCVIII·/ TRIVMPHAVIT/ ET ANNVM IVLIANVM/ ORDINAVIT·/ CONFOSSVS A CONIVRATIS/ XXIII· VVLNERIBVS/ A·[nno] DCCIX· IDIB⁹·[us] MART·[iis]/ ROMAE IN CVRIA/ POMPEII·** [*Născut la Roma (în anul) 654 de la fondarea Urbei⁴, la 28 iunie, după ce Pompeius ce Mare a fost învins pe câmpia de la Pharsalos, a început să domnească spre 1 iulie în anul 704 (A. U. C.)⁵ După ce a obținut multe victorii în Gallia, Egipt și Africa, a sărbătorit triumful timp de trei zile și a introdus anul iulian în anul 708 (A. U. C.)⁶, străpuns de către conjurați cu 23 de lovituri la 15 martie în anul 709 (A. U. C.)⁷, în curia lui Pompeius*];

⁴ Anul 99 a. Ch.

⁵ Anul 49 a. Ch.

⁶ Anul 45 a. Ch.

⁷ Anul 44 a. Ch.

DINASTIA IULIA-CLAUDIA

6. Medalie dedicată lui Octavian Augustus (27 a.C.-14, Caius Iulius Caesar Octavianus Augustus). D=31,6 mm; m.c.; f.b.c.; inv. N 58878;

Av.: circular: IMP·[erator] C·[aius] CAES·[ar] OCTAV·[ianus] AVGVST⁹·[us] DIVI FI·[lius] P·[ontifex] MAX·[imus] TR·[ibunicia] P·[otestate] CO[n]S·[ul] XIII· P·[ater] P·[atriae] ⊗ *[Împăratul Caius Caesar Octavianus Augustus, fiul divinului, mare pontif, cu putere de tribun, consul a treisprezecea oară, părinte al patriei];* în câmp: cap dreapta laureat Octavian Augustus;

Rv.: C· W·; în câmp: NATVS/ ROMAE [ante diem] IX· KAL·[endas] OCT·[obres]/ A·[b] V·[rbe] C·[ondita] DCXCI-/ A IVLIO CAES·[are] ADOPTATVS/ SED A M·[arco] ANTON·[io] IMPEDITVS/ PRIMVM CONSVL ET TRIVMVR/ DEI[n]DE M·[arco] ANTONIO VICTO/ SOLVS IMPERARE COEPIT/ [ante diem] IV· NON·[as] SEPT·[embres] A·[nno] DCCXXIII-/ OTII DVLCEDINE/ BONARVMQVE ARTIVM FAVORE/ OMNES ALLICIENS-/ MVLTA GENTES DEVICIT/ GERMANOS NON POTVIT/ INSIGNI VARVM CLADE/ AFFICIENTES-/ SVB EO CHRIST⁹·[us] NAT⁹·[us] EST-/ OBIIT [ante diem] XIV· KAL·[endas] SEPT·[embres]/ A·[nno] C·[hristi] XIV· *[Născut la Roma la 23 septembrie în (anul) 691 A. U. C.⁸, adoptat de Iulius Caesar, dar împiedicat de Marcus Antonius, (a fost) mai întâi consul și triumvir, apoi, după ce Marcus Antonius a fost învins, a început să domnească singur la 2 septembrie în anul 723 (A. U. C.)⁹. Atrăgându-i pe toți cu farmecul păcii și cu sprijinirea artelor frumoase, a învins numeroase popoare, (dar) pe germanii care l-au zdrobit pe Varus printr-un mare măcel nu i-a putut (învinge). În vremea lui s-a născut Cristos. A murit la 19 august în anul 14 de la Cristos];*

7. Medalie dedicată împăratului Tiberius (14-37, Tiberius Iulius Caesar). D=32,0 mm; m.c.; f.b.c.; inv. N 58919;

Av.: circular: CL·[audius] TIBERI⁹·[us] CAES·[ar] DIV·[i] AVG·[usti] FIL·[ius] AVG·[ustus] IMP·[erator] PON·[tifex] MAX·[imus] TR·[ibunicia] PO·[testate] CO·[nsul] V· *[Claudius Tiberius Caesar, fiul divinului Augustus, august, împărat, mare pontif, cu putere de tribun, consul a cincea oară];* în câmp: cap dreapta laureat împăratul Tiberius;

Rv.: C· W·; în câmp: NATVS/ ROMAE A·[b] V·[rbe] C·[ondita] DCCXII-/ PATRE· TIBERIO NERONE¹⁰/ MATRE LIVIA DRVILLA/ AB AVGVSTO ADOPTATVS/ IN ORIENTE· AC GERMANIA/ PRAECLARE MVLTA GESSIT/ POST. EIVS OBITVM FICTE· IN/ IMPERIVM RECVSANS MOX RESVM/SIT SED NVLLI NON VD LVPTATI/ ADDICTVS IN INSVLAM CAPRE/AS SECESSIT. VBI LVXVRIAE/ CAEDIRVSQ·[ae] VACANS· PERIIT/ [ante diem] XVII· KAL·[endas] APRILIS¹¹· ANNO CHRISTI/ XXXVII· QVI

⁸ Anul 62 a. Ch.

⁹ Anul 30 a. Ch.

¹⁰ NE în ligatură.

¹¹ Corect: APRILES.

SVB·EO/ PASS⁹[us] EST [*Născut la Roma în (anul) 712 A. U. C.¹², din tatăl Tiberius Nero și mama Livia Drusilla, adoptat de Augustus, a săvârșit cu strălucire multe (fapte). După moartea lui (Augustus), refuzând domnia în aparență, mai târziu a primit-o, dar nefiind înclinat nicidecum spre confruntare (?), s-a retras pe insula Capri, unde, petrecând în destrăbălări și cruzimi a murit la 16 martie în anul 37 de la Cristos, care a pățimit sub domnia lui*];

8. Medalie dedicată împăratului Caligula (37-41, Caius Iulius Caesar Germanicus). D=32,3 mm; m.c.; b.c.; inv. N 58949;

Av.: circular: **CAIVS CALIGVLA CAESAR AVG·[ustus] GERM·[anicus] IMP·[erator] P·[ontifex] M·[aximus] TR·[ibunicia] P·[otestate] CO[n]S·[ul] IV** ☉ [*Împăratul Caius Caligula Caesar Augustus Germanicus, mare pontif, cu putere de tribun, consul a patra oară*]; în câmp: cap stânga laureat Caligula;

Rv.: **16·C·W·96·**; în câmp: **NATVS/ PRID·[ie] K[a]L·[endas] SEP·[tembres] A·[nno] C·[hristi] XII·/ PATRE GERMANICO/ MATRE AGRIPPINA·/ INTER MILITES EDVCATVS/ CALIGVLAE COGNOMEN/ CASTRENSI IOCO TRAXIT·/ TIBERIVM SAEVITIA ET¹³ LVXVRIA/ SVPERANS DEORVM SIMVLACRIS/ CAPVT SVVM IMPOSVIT·/ OB MAXIMAM· TYRANNIDEM/ EXOSVS OMNIB⁹[us] TANDEM/ MVLTI VVLNERIBVS/ CLAM CONFOSSVS EST/ [ante diem] IX· KAL·[endas] FEBR·[uarias] A·[nno] C·[hristi] XLI·** [*Născut la 31 august în anul 12 de la Cristos, tată (fiind) Germanicus (iar) mamă Agrippina, crescut între soldați, a purtat porecla de alint soldătesc Caligula ("Cizmuliță"). Întrecându-l pe Tiberius în cruzime și destrăbălare, a impus chipul său pe statuile zeilor. Urât de toți din cauza tiraniei lui fără margini, până la urmă a fost străpuns pe ascuns cu multe lovituri la 24 ianuarie în anul 41 de la Cristos*];

9. Medalie dedicată împăratului Nero (54-68, Tiberius Claudius Drusus Germanicus Caesar). D=31,6 mm; m.c.; f.b.c.; inv. N 58893;

Av.: circular: **NERO CLAUDIUS CAESAR AVG·[ustus] GERM·[anicus] P·[ontifex] M·[aximus] TR·[ibunicia] P·[otestate] IMP·[erator] CO[n]S·[ul] V· P·[ater] P·[atriae]** ★ [*Împăratul Nero Claudius Caesar Augustus Germanicus, mare pontif, cu putere de tribun, consul a cincea oară, părinte al patriei*]; în câmp: cap dreapta laureat împăratul Nero;

Rv.: **C·W·**; în câmp: **NATVS/ ANTII A·[nno] C·[hristi] XXXVII·/ [ante diem] XVIII· KAL·[endas] IANVAR·[ias] PATRE DOMITIO AENO=BARBO· MATRE AGRIPPINA/ CVI⁹[us] OPE IMPERIVM ADEPT⁹[us] PRIM[o]/ QVINQ[ue]NNIO OPTIME SE GESSIT/ HINC STVPRIS CAEDIBVSQ·[ue] OMNIA/ MISCENS· VRBEM INCENDIO VASTAVIT¹⁴/ CHRISTIANOS ETIAM PERSEQVIT⁹[us]/ MOX PESTE VRBEM VASTANTE MVL/TISQ·[ue] PROVINCIIS DEFICIENTIB[us]/ A SENATVS HOSTIS DECLARATVS/ ROMA FVGIENS SE IPS[um] OCCIDIT/ IN EOQVE PROGENIES/**

¹² Anul 41 a. Ch.

¹³ ET în ligatură.

¹⁴ VA și AV în ligatură.

CAESARVM DEFECIT/ ANN·[o] CHR·[isti] LXVIII·/ [ante diem] V· ID·[us] IVN·[ias] [*Născut la Antium în anul lui Cristos 36, la 15 decembrie, din tatăl Domitius Ahenobarbus (și) mama Agripinna, cu sprijinul căreia a dobândit domnia, s-a comportat foarte bine în primii cinci ani. Apoi, tulburând toate lucrurile prin infamii și crime, a devastat Urbea cu un incendiu și i-a persecutat chiar pe creștini. Mai târziu, în timp ce ciurma pustia Urbea și multe provincii se răsculau, a fost declarat dușman de către Senat, (și) fugind din Roma s-a sinucis, și cu el s-a stins descendența cezarilor în anul 68 de la Cristos la 9 iunie];*

PRIMA CRIZĂ A PRINCIPATULUI

10. Medalie dedicată împăratului Galba (iun. 68-ian. 69, Servius Sulpicius Galba). D=31,8 mm; m.c.; b.c.; inv. N 58904;

Av.: C· W·/ C· PR· CAES·; circular: IMP·[erator] SERG·[ius]¹⁵ SVLP·[icius] GALBA CAESAR AVG·[ustus] P·[ontifex] MAX·[imus] TR·[ibunicia] P·[otestate] CO[n]S·¹⁶[ul] II· P·[ater] P·[atriae] * [*Împăratul Servius Sulpicius Galba, cesar august, mare pontif, cu putere de tribun, consul a doua oară, părinte al patriei]; în câmp: bust dreapta laureat împăratul Galba;*

Rv.: C· W·; în câmp: NATVS/ [ante diem] IX· KAL·[endas] IANVARII¹⁷·/ A·[b] V·[rbe] C·[ondita] DCCLI·/ EXTREMA AETATE/ AD IMPERIVM PERVENIT/ CVM LEGAT⁹[us] IN HISPANIAM/ A NERONE MISSVS/ DEFICIENTIB⁹[us] QVIB⁹[us]D·[am] PROVINCII[s]/ AVXILIM· ROGAT⁹[us] AB AMICIS/ E· IMPERATORE A MILITIB⁹[us] DICT⁹[us]/ ROMAM VENIT/ SED PAVLO POST VNIVERSIS. OR/DINIB⁹[us] MILITIBVSQ·[ae] INVISVS:/ OCTAVO IMPERII MENSE/ EX INSIDIIS OCCIS⁹[us] EST/ [ante diem] XVII· KAL·[endas] FEBR·[uarias]/ A·[nno] C·[hristi] LXIX·/ AET·[atis] LXXIV· [*Născut la 24 decembrie în (anul) 751 de la întemeierea Romei¹⁸, a ajuns la domnie la adâncă bătrânețe, după ce fusese trimis de Nero ca legat în Hispania. Răsculându-se unele provincii, fiind chemat în ajutor de către prieteni și numit împărat de către soldați, a venit la Roma. Dar puțin după aceea, fiind urât de toate stările și de soldați, a fost ucis prin trădare în a opta lună de domnie, în 16 ianuarie în anul 69 de la Cristos, în vârstă de 74 de ani];*

11. Medalie dedicată împăratului Otho (ian.-apr. 69, Marcus Salvius Otho). D=32,0 mm; m.c.; f.b.c.; inv. N 58869;

Av.: circular: IMP·[erator] CAES·[ar] MARCV⁹[us] SYLVI⁹[us]¹⁹ OTHO· AVG·[ustus] TR·[ibunicia] POT·[estate] PONT·[ifex] MAX·[imus] CO[n]S·[ul] II· ☉ [*Împăratul cesar Marcus Sylvius Otho, august, cu putere de tribun, mare pontif, consul a doua oară]; în câmp: cap dreapta laureat împăratul Otho;*

¹⁵ Corect: **SERVIVS.**

¹⁶ Litera **s** se găsește în interiorul literei **O**.

¹⁷ Corect: **IANVARIAS.**

¹⁸ Anul 2 î.Ch.

¹⁹ Corect: **SALVIVS.**

Rv.: 16· C· W· 96; în câmp: NATVS/ [ante diem] IV· K[a]L·[endas] MAI²⁰
 A·[nno] C·[hristi] XXXI·/ A PRIMA ADOLESCENTIA/ PRODIGVS ET
 PROCAX/ SV[m]MVM²¹ INTER NERONIS AMICOS/ LOCVM TENVIT AB
 EOQVE/ LEGATV⁹[us] IN LVSITANIAM MISS⁹[us]/ GALBAE PRIMVS
 ACCESSIT/ A QVO SE NON ADOPTATVM DOLENS/ TRVCIDARI EVM
 CVRAVIT·/ IMPERATOR A MILIT·[ibus] SALVTAT⁹[us]/ SENATVM
 POPVLVMQ·[ue] DELINIVIT·/ MOX ADVENTANTIS VITELLII/ NVNTIO
 TERRITVS/ DVCIBVS EIVS OBVIAM PROCESSIT/ SED BEBRIACI²²
 VICTVS/ SE IPSVM CONFODIT/ IV· MENSE IMP·[erii]/ [ante diem] XVI·
 K[a]L·[endas] MAI·[ias] A·[nno] C·[hristi] LXIX [Născut în ziua de 28 aprilie în
 anul 31 de la Cristos, din prima tinerețe risipitor și desfrânat, a ocupat primul loc între
 prietenii lui Nero și a fost trimis de acesta guvernator în Lusitania. A fost primul care a
 trecut de partea lui Galba; suferind pentru că nu a fost adoptat de acesta, s-a străduit
 să-l ucidă. Proclamat împărat de soldați, a potolit Senatul și poporul; apoi,
 înspăimântat de vestea că se apropie (soldații) lui Vitellius, a ieșit împotriva
 comandanților acestuia, dar, învins la Bedriacum, s-a sinucis în a patra lună de
 domnie, la 16 aprilie în anul 69 de la Cristos];

12. Medalie dedicată împăratului Vitellius (apr.-dec. 69, Aulus Vitellius).
 D=31,7 mm; m.c.; f.b.c.; inv. N 58924;

Av.: circular: AVL·[us] VITELLIVS GERM·[anicus] IMP·[erator]
 AVG·[ustus] P·[ontifex] M·[aximus] TRIB·[unicia] POT·[estate] CO[n]S·[ul]
 PERP·[etuu]s ⊗ [Aulus Vitellius Germanicus, împărat august, mare pontif, cu putere
 de tribun, consul perpetuu]; în câmp: cap dreapta laureat împăratul Vitellius;

Rv.: 16· C· W· 96; în câmp: NATVS/ [ante diem] VIII· K[a]L·[endas]
 OCT·[obres] A·[nno] XV·/ A NERONE/ IN AFRICAM PROCONSVL/ A GALBA/
 IN GERMANIAM INFER·[iorem]/ LEGATVS MISSVS/ EVNDEM DESERENS/
 IMPERATOR SALVTATVS EST·/ OTHONE VICTO/ EX GALLIA VRBEM/
 MAGNA POMPA INTROIVIT·/ SED LVXVRIAE SAEVITTIAEQ·[ue]
 DEDITVS/ NONO IMPERII MENSE/ A VESPASIANI EXERCITV/ VICTVS ET
 OCCIS⁹[us] EST/ [ante diem] XII· KAL·[endas] IAN·[uarias]/ A·[nno] C·[hristi]
 LXIX· [Născut la 24 septembrie în anul 15, (a fost) trimis de Nero proconsul în Africa,
 iar de Galba guvernator în Germania Inferior. Părăsindu-l pe acesta, a fost salutat ca
 împărat; după ce Otho a fost învins, din Gallia a pătruns în Urbe, cu mare pompă. Dar
 fiind dat desfrâului și cruzimii, a fost învins și ucis de armata lui Vespasian în a noua
 lună de domnie, în ziua de 21 decembrie, în anul de la Cristos 69];

DINASTIA FLAVIILOR

13. Medalie dedicată împăratului Vespasian (69-79, Titus Flavius Vespasianus). D=32,3 mm; m.c.; f.b.c.; inv. N 58947;

²⁰ Corect: MAIAS.

²¹ Primul M are o linie orizontală deasupra, ceea ce indică dublarea literei.

²² Corect: BEDRIACI.

Av.: circular: IMP[erator] CAES[ar] FL[avius] VESPASIANVS· AVG[ustus] P[ontifex] M[aximus] TR[ibunicia] POT[estate] CONSVL· IX· P[ater] P[atriae] ★ [Împăratul cesar Flavius Vespasianus, august, mare pontif, cu putere de tribun, consul a noua oară, părinte al patriei]; în câmp: cap stânga laureat împăratul Vespasian;

Rv.: C· W·; în câmp: NAT⁹[us] [ante diem] XV· K[alendas] DEC[embres]/ A[nno] C[hristi] IX· A NERONE/ ADVERS⁹ [us] IVDAEOS MISS⁹[us]/ POST HVNC GALBAMQ[ue] / OTHONE ET VITELLIO/ INTEREMTIS/ SOLVS IMPERIVM OBTINVIT/ VRBEM REVERSVS/ TERTIO ANNO DE IVDAEIS/ CVM TITO FILIO TRIVMPHAVIT/ QVAM CVM CAPITOLIO/ INTEGRITATI RESTITVIT/ PLVRIMAQ[ue] IN REP[ublica] EMENDAVIT/ PRIMVS AVGVSTORVM/ SICCA MORTE EX ALVI/ PROFLVIVIO OCCVBVIT/ [ante diem] IX· K[a]L[endas] IVL[ias] A[nno] C[hristi]/ LXXIX· [Născut la 17 noiembrie în anul 9 de la Cristos, a fost trimis de Nero împotriva iudeilor. După aceea, după ce au fost uciși Galba și Otho și Vitellius, a obținut domnia singur. Revenit în Urbe, a triumfat asupra iudeilor împreună cu fiul său Titus, în al treilea an (de domnie²³); pe aceasta (Urbea) a reclădit-o odată cu purificarea Capitoliului²⁴ și a îndreptat multe (nereguli) în stat. (A fost) primul dintre împărați (care) a murit de moarte bună, din cauza unei sângerări a intestinelor, la 23 iunie în anul 71 de la Cristos];

14. Medalie dedicată împăratului Titus (79-81, Titus Flavius Vespasianus).
D=31,8 mm; m.c.; f.b.c.; inv. N 58922;

Av.: C· W·; circular: IMP[erator] TITVS CAESAR VESPAS[ianus] AVG[ustus] P[ontifex] MAX[imus] TR[ibunicia] P[otestate] CO[n]S[ul]· VIII· CEN[sor] P[ater] P[atriae] stea în șase raze [Împăratul cesar Titus Vespasianus, august, mare pontif, cu putere de tribun, consul a opta oară, censor, părinte al patriei]; în câmp: cap dreapta laureat împăratul Titus;

Rv.: C· PR· CÆS·; în câmp: NATVS/ [ante diem] III· K[a]L[endas] IAN[uarias] A[nno] C[hristi] XLI· PATRI BELLO IVDAEO/ PETENTI ADFVIT/ EOQ[ue] AD IMPERIVM ACCITO/ ISTVD FELICITER CONFECIT/ CAPTA HIEROSOLYMA/ VNDE CVM PATRE TRIVMPHANS/ ET IMPERII COLEGA FACTV⁹[us]/ VARIAS VARIOR[um] SVSPICIONES/ MAXIMA SVA BENEVOLENTIA/ IN LAVDES CONVERTIT/ PATRE DEFVNCTO/ SOLVS IMPERIO PRAEFVIT/ SED A FRATRE ALIISQ[ue] PETI·T⁹[us]/ NON SINE VENENI SVSPI=CIONE OBIIT/ ID[ibus] SEPT[embribus] A[nno] C[hristi]/ LXXXI· [Născut la 30 decembrie în anul 41 de la Cristos, în război i-a fost alături tatălui (său) care îi ataca pe iudei, și după ce acesta a fost invitat la domnie, a terminat (acest) război în chip norocos, după ce a fost cucerit Ierusalimul. De aici, după ce a triumfat împreună cu tatăl (său) și a fost făcut coleg de domnie, diferitele suspiciuni ale unora le-a preschimbat în laude datorită marii sale bunătăți; după moartea tatălui său, a stat singur în fruntea statului. Dar, subminat de

²³ Anul 71.

²⁴ Ca urmare a luptelor cu adepții lui Vitellius, Capitoliul fusese devastat și pângărit, așa că a necesitat restaurare și purificare.

fratele (său) și de alții, a murit, nu fără bănuială de otravă, la 13 septembrie în anul 81 de la Cristos];

15. Medalie dedicată împăratului Domitian (81-96, Titus Flavius Domitianus). D=32,1 mm; m.c.; f.b.c.; inv. N 58906.

Av.: circular: IMP·[erator] CÆS·[ar] DOMIT·[ianus] AVG·[ustus] GERM·[anicus] P·[ontifex] M·[aximus] TR·[ibunica] P·[otestate] CENS·[or] PERP·[etuu] CO[n]S·[ul] XVII· P·[ater] P·[atriae] [*Împăratul cesar Domitian Augustus, (învingător) al germanilor, mare pontif, cu putere de tribun, censor perpetuu, consul a șaptesprezecea oară, părinte al patriei*]; în câmp: cap dreapta laureat împăratul Domitian;

Rv.: C· w; în câmp: NATVS/ [ante diem] IX· K[a]L·[endas] NOV·[embres] A·[nno] C·[hristi] LI-/ VIVO ADHVC PATRE/ L¹BIDINE GLORIÆQ·[ue] STVDIO/ QVALIS FVTVR⁹[us] SIT OSTENDI_T/ ILLOQ·[ue] MORTVO/ INSIDIAS FRATRI STRVXIT-/ DENIQVE SOLVS IMPERANS/ VITIA CVM VIRTVTIB⁹[us] MISCVIT,/ DONEC VIRT_VTES IN VITIA DEFLE=/XIT· STVPRIS IN FOEMINAS-/ CAEDIB⁹[us] NON IN CHRISTIANOS/ SOLVM· SED/ ET SENATORES CONSVLARES/ AC DOCTOS QVOSQ·[ue] SÆVIENS/ QVA RE VII· VVLNERIBVS/ CONFOSS⁹[us] PERIIT-/ [ante diem] XIV· K[a]L·[endas] OCTOB[re]s/ A[nno] C·[hristi] IVC [*Născut la 24 octombrie în anul 51 de la Cristos, încă de când trăia tatăl (său) a arătat cum va fi prin desfrâu și înclinație spre lăudăroșenii. După moartea acestuia, a săvârșit uneltiri împotriva fratelui său. Apoi, domnind singur, a schimbat virtuțile în vicii, dezlănțuind violențe asupra femeilor și măceluri nu numai asupra creștinilor ci și asupra senatorilor, consularilor și (asupra) celor învățați, pentru care fapte a pierit cu violență străpuns de răni în ziua de 18 septembrie în anul 96 de la Cristos*];

DINASTIA ANTONINILOR

16. Medalie dedicată împăratului Nerva (96-98, Marcus Cocceius Nerva). D=32,0 mm; m.c.; b.c.; inv. N 58894;

Av.: C· PR· CÆS·; circular: IMP·[erator] COCCEIVS NERVA CAES·[ar] AVG·[ustus] P·[ontifex] M·[aximus] TR·[ibunica] P·[otestate] CO[n]S·[ul] IV· P·[ater] P·[atriae] stea în șase raze [*Împăratul Cocceius Nerva, cesar august, mare pontif, cu putere de tribun, părinte al patriei*]; în câmp: bust dreapta laureat împăratul Nerva;

Rv.: C· W·; în câmp: NATVS/ ROMAE PATRE/ M·[arco] COCCEIO NERVA/ ANNO CHR.[isti] XXXII-/ SENATOR ET CONSVLARIS/ DOMITIANO OCCISO/ AVGVSTVS DICTVS EST-/ IVSTVS ET BENEFICVS/ CONGIARIVM POPVLO ROMANO/ DISTRIBVIT/ ACTOS IN EXILIVM A DOMIT·[iano]/ ET IN HIS IOANNEM APOST·[olem]/ ALIOSQ·[ue] CHRISTIANOS/ REVOCAVIT/ VICTORIAM PANNONICAM/ PER TRAIANVM REPORTANS/ EO ADOPTATO OBIIT/ [ante diem] V· K[a]L·[endas] FEBR·[uarias]/ A·[nno] C·[hristi] IIC· [*Născut la Roma, din tatăl Marcus Cocceius Nerva în anul 32 de la*

Cristos, (a fost) senator și consular; după ce Domitian a fost ucis a fost proclamat împărat. Drept și milostiv, a împărțit daruri poporului roman; i-a rechemat pe cei trimiși în exil de Domitian, între ei fiind și apostolul Ioan și alți creștini. Câștigând biruință în Pannonia prin Traian, după ce l-a adoptat pe acesta a murit la 28 ianuarie, în anul 98 de la Cristos];

17. Medalie dedicată împăratului Traian (98-117, Marcus Ulpius Traianus). D=31,7 mm; m.c.; f.b.c.; inv. N 58916;

Av.: C· PR· CÆS·; circular: IMP·[erator] CAES·[ar] M·[arcus] VLP·[ius] TRAIAN⁹·[us] AVG·[ustus] GERM·[anicus] DAC·[icus] PARTH·[icus] P·[ontifex] M·[aximus] TR·[ibunicia] P·[otestate] C·[onsul] VI· P[ater] P[atriae] stea în șase raze [Împăratul cesar Marcus Ulpius Traianus, august, învingător al germanilor, dacilor și parților, mare pontif, cu putere de tribun, consul a șasea oară, părinte al patriei]; în câmp: cap dreapta laureat împăratul Traian;

Rv.: C· W·; în câmp: NATVS/ IN HISPANIA/ A·[nno] C·[hristi] LIII· PAT·[re] TRAIANO/ EX GERMANIAE LEGATO/ PRIM⁹·[us] CAESARUM PEREGRIN⁹·[us]/ NERVA DEFVNCTO ROMAM VENIT/ MVLTAQ·[ue] EGREGIE ORDINANS/ OPTIMI COGNOMEN A S·[enato] P·[opulo]Q·[ue] R·[omano] MERVIT²⁵/ GERMANI₅ DACIS PARTHIS VICTIS/ IMPERII FINES AD OCEANVM &/ INDOS PROTVLIT DEFENDIT-/ DOCTOS FOVENS BIBLIOTHECAM²⁶/ ALIASQ·[ue] STRVCTVRAS EREXIT/ IN CHRISTIANOS VARIVS/ ADOPTATO HADRIANO/ EX PERSIA REDIENS/ IN CILICIA/ OB·[iit] [ante diem] IV· ID·[us] AVG·[ustas]/ A·[nno] C·[hristi] CXVII· [Născut în Hispania în anul 53 de la Cristos, din tatăl Traian, fost guvernator al Germaniei, după ce a murit Nerva a sosit la Roma ca primul împărat venit de departe²⁷ și, rânduind foarte bine multe treburi, a meritat numele de „cel mai bun” din partea senatului și poporului roman. După ce au fost învinși germanii, dacii și parții, a împins și a apărut hotarele Imperiului până la ocean și până la indieni; ocrotitor al celor învățați, a ridicat o bibliotecă și alte construcții; (s-a purtat) nestatornic față de creștini. După ce l-a adoptat pe Hadrian, întorcându-se din Persia, a murit în Cilicia la 12 august în anul 117 de la Cristos];

18. Medalie dedicată împăratului Hadrian (117-138, Publius Aelius Hadrianus). D=32,0 mm; m.c.; b.c.; inv. N 58901;

Av.: C PR· CÆS·; circular: IMP·[erator] CAES·[ar] TRAIAN⁹·[us] HADRIAN⁹·[us] P·[ius] F·[elix] AVG·[ustus] P·[ontifex] M·[aximus] TR·[ibunicia] P·[otestate] CO[n]S·[ul] III· P·[ater] P·[atriae] ★ [Împăratul cesar Traianus Hadrianus, cel pios, cel fericit, august, mare pontif, cu putere de tribun, consul a treia oară, părinte al patriei]; în câmp: cap laureat dreapta purtând barbă împăratul Hadrian;

²⁵ ME în ligatură.

²⁶ HE în ligatură.

²⁷ De fapt, *peregrinus* însemna în epoca romană „supus roman necetățean al Romei”. Evident, nu este vorba despre așa ceva; autorul medaliei a vrut să spună că Traian a fost primul împărat „provincial”, născut și format în afara Italiei.

Rv.: C·W·; în câmp: NATVS/ ROMAE A·[nno] C·[hristi] LXXXVI-/ PATRE HADR·[iano] AFRO/ HINC SIRIAE LEGATVS/ A TRAIANO ADOPTATVS/ PRIMVS IMP·[eratorum] BARBAM ALVIT/ BELLA MOTA COMPOSVIT/ PECVNIAM FISCO DEBITAM REMIS[i]T/ PROVINCIAS IMPERII LVSTRAVIT/ QVADAM PERSIS RESTITVIT/ IN CHRISTIANOS VARIVS/ IVDAEOS FERE DELEVIT/ ERVDITOS MIRIFICE FOVIT/ MORTI VICINVS AELIVM/ HOCQ·[ue] CITIVS EREPTO/ ANTONINVM ADOPTAVIT/ MORTVVS BAIIS/ IN CAMPANIA/ [ante diem] VI· IDVS· IVL·[ias]/ A·[nno] C·[hristi] CXXXVIII· [Născut la Roma în anul 86 de la Cristos, din tatăl Hadrianus Afer, apoi guvernator al Siriei, adoptat de Traian, (a fost) primul împărat care și-a lăsat barbă. Războaiele desfășurate le-a potolit, a restituit fiscului banii datorăți, a străbătut provinciile Imperiului, pe unele le-a restituit perșilor. (S-a purtat) nestatornic față de creștini, pe iudei aproape că i-a nimicit, pe cărturari i-a ocrotit admirabil. Apropiat (fiind) de moarte și după ce acel Aelius i-a fost răpit mai repede, l-a adoptat pe Antoninus; decedat la Baiae, în Campania, la 10 iulie în anul 138 de la Cristos];

19. Medalie dedicată lui Lucius Aelius . D=31,7 mm; m.c.; b.c.; inv. N 58874;

Av.: C·PR·CÆS·; circular: LVC·[ius] AELIVS. CAESAR·PONTIF·[ex] MAX·[imus] TRIB·[unicia] POT·[estate] CO[n]S·[ul] II· ⊕ [Lucius Aelius, cesar, mare pontif, cu putere de tribun, consul a doua oară; în câmp: cap dreapta laureat purtând barbă scurtă Lucius Verus];

Rv.: C·W·; în câmp: NATVS/ ROMAE PATRE/ CEIONIO COMMODO/ QVO NOMINE/ APPELAT⁹[us] IPSE FVIT/ DONEC/ AB HADRIANO/ AN·[no] CHR·[isti] CXXXVI-/ IN AELIORVM FAMILAM/ ADSCITVS ET/ CAESAR DICTVS/ STATIMQVE PRAETOR FACT⁹[us]/ ET PANNONIIS DVX IMPOSIT⁹[us]/ MOX CONSVL CREATVS/ ITERVMQ·[ue] DESIGNATVS ES[t]·/ SED/ DE PROVINCIA REVERSVS/ A·[nno] C·[hristi] CXXXVIII·/ K[a]L·[endas] IANVAR·[ias]/ PERIIT· [Născut la Roma din tatăl Ceionius Commodus, nume cu care el însuși a fost numit până când a fost adoptat în familia Aelia de către Hadrian și numit Caesar în anul 136 de la Cristos; imediat a fost făcut pretor și numit conducător al Pannoniilor, apoi a fost făcut consul și desemnat pentru a doua oară. Dar, întors din provincie, s-a stins la 1 ianuarie în anul 138 de la Cristos];

20. Medalie dedicată împăratului Antoninus Pius (138-161, Titus Aelius Hadrianus Antoninus Pius). D=31,8 mm; m.c.; b.c.; inv. N 58875;

Av.: C·PR·CÆS·; circular: IMP·[erator] T·[itus] CAES·[ar] AEL·[ius] HADR·[ianus] ANTONI⁹[nus] AVG·[ustus] PIVS P·[ontifex] M·[aximus] TR·[ibunicia] P·[otestate] C·[onsul] III· P·[ater] P·[atriae] stea în cinci raze [Împăratul Titus Caesar Aelius Hadrianus Antoninus Augustus Pius, mare pontif, cu putere de tribun, consul a patra oară, părinte al patriei]; în câmp: cap dreapta laureat purtând barbă scurtă Antoninus Pius;

Rv.: C·W·; în câmp: NATVS/ A·[nno] C·[hristi] LXXXVI-/ [ante diem] XIII·KAL·[endas] OCTOBR·[es]/ PATRE AVRELIO FVLVIO/ ADOPTATVS/ AB HADRIANO/ IMPERIVM GESSIT/ MAGNA PRVDENTIA/ CLEMENTIA ET

AVCTORITATE/ APVD EXTERAS ETIAM GENTES/ QVARVM MVLTAS PER
LEGATOS/ VICIT VEL DOMVIT/ CHRISTIANIS INFENSOR/ IVSTINI
MARTYRIS APOLOGIA/ RECONCILIATVS EST/ DENIQVE NONIS MART·[iis]/
A·[nno] C·[hristi] CLXI·/ *[Născut în anul 86 de la Cristos, la 19 septembrie, din
tatăl Aurelius Fulvius, adoptat de Hadrian, a cârmuit Imperiul cu mare înțelepciune,
blândețe și autoritate chiar și față de neamurile străine, pe multe din care le-a învins
sau le-a potolit prin guvernatorii săi; mai dușmănos față de creștini, a fost împăcat de
„Apologia” lui Iustin Martirul; apoi a murit la 7 martie în anul 161 de la Cristos];*

21. Medalie dedicată împăratului Marcus Aurelius (161-180, Marcus Aelius Aurelius Verus). D=31,8 mm; m.c.; b.c.; inv. N 58876;

Av.: C· PR· CÆS·; circular: IMP·[erator] CÆS·[ar] M·[arcus] AVREL·[ius]
ANT·[oninus] PHILO·²⁸[sophus] AVG·[ustus] ARM·[eniacus] PART·[hicus]
MAX·[imus] GE·[rmanicus] SA·[rmatius] T·[ribunus] P·[otestates] C·[onsul] III·
P·[ater] P·[atriae] ★ *[Împăratul cesar Marcus Aurelius Antoninus august, filosoful, cel
mai mare învingător al armenilor și parților, învingător al germanilor și sarmaților, cu
putere de tribun, consul a treia oară, părinte al patriei];* în câmp: cap dreapta laureat
purând barbă scurtă Marcus Aurelius;

Rv.: C· W·; în câmp: NATVS/ [ante diem] VI· KAL·[endas] MAI·[as]/ A·[nno]
C·[hristi] CXXI·/ PATRE ANNIO VERO/ HADRIANI²⁹ IVSSV/ AB ANTONINO
ADOPTATVS/ STATIM L·[UCIUM] VERVM/ ADOPTANS DEFVNCTO PIO/
CAESAREM AVGVSTVMQ·[ue] DIXIT/ DOCTRINA VITA ET SCRIPTIS/
STOICVS PHILOSOPHVS/ DE ARMENIS PARTHIS GERMANIS/ SARMATIS
TRIVMPHAVIT/ CHRISTIANIS INIQVIOR/ [c]ADOS ILLORVM
PRECIB⁹[us] FVNDE[nte]S/ PACEM LIBERTATEMQ·[ue] D[e]DIT/ [ante
diem] XVI· KAL·[endas] APRIL·[es]/ AN·[no] C·[hristi] CLXXX· MORTVVS·
*[Născut la 26 aprilie în anul 121 de la Cristos, din tatăl Annius Verus, la porunca lui
Hadrian (a fost) adoptat de Antoninus, care îl adopta deîndată (și) pe Lucius Verus;
după ce a murit Pius, l-a numit (pe acesta) cesar și august³⁰. Filosof stoic prin
învățătură, viață și scrieri, a triumfat asupra armenilor, parților, germanilor și
sarmaților; mai nedrept față de creștini, le-a dat pacea și libertatea când a stropit
ploaia la rugăciunile acelor. Mort la 17 martie în anul 180 de la Cristos];*

22. Medalie dedicată coîmpăratului Lucius Verus (161-169, Lucius Aelius Aurelius Commodus Verus, coîmpărat). D=32,6 mm; m.c.; b.c.; inv. N 58921;

Av.: C· PR· CÆS·; circular: IMP·[erator] CÆS·[ar] LVC·[ius] AVREL·[ius]
VERVS AVG·[ustus] ARM·[eniacus] PARTH·[icus] MAX·[imus] P·[ontifex]
M·[aximus] T·[ribunus] P·[otestates] C·[onsul] III· *stea în cinci raze [Împăratul
cesar Lucius Aurelius Verus, august, cel mai mare învingător al armenilor și al parților,
mare pontif, cu putere de tribun, consul a treia oară];* în câmp: cap dreapta laureat
purând barbă scurtă Lucius Verus;

²⁸ Litera S se găsește în interiorul literei O.

²⁹ Corect: HADRIANI.

³⁰ Coregent.

Rv.: C· W·; în câmp: NATVS/ [ante diem] XVIII· KAL·[endas] IANVAR·[ias]/ A·[nno] C·[hristi] CCXXIIX· PATRE/ L·[ucio] AELIO CAESARE/ POST PII MORTEM/ CVM MARCO IMPER·AVIT/ EX BELLO PARTHICO REVERS⁹[us]/ CVM EODEM TRIVMPHAVIT/ HINC CVM EO/ ADVERS⁹[us] MARCOMANNOS PROPECT⁹[us]/ ILLYRICO PACATO/ VRBEM REPETENS/ PROPE ALTINVM/ APOPLEXIA EXINCT⁹[us] EST/ IN VEHICVLO/ A·[nno] C·[hristi] CLXIX·/ DECEMBRI/ EXEVNTE· [Născut la 15 decembrie în anul 128 de la Cristos, din tatăl Lucius Aelius Caesar, după moartea lui Pius, a domnit împreună cu Marcus. Reîntors din războiul partic, a sărbătorit triumful împreună cu acesta; apoi, împreună cu el, s-a îndreptat împotriva marcomanilor. După ce Illyricum a fost pacificat, pe când se reîntorcea în Urbe, s-a stins de apoplexie în trăsura lângă Altinum, în anul 169 de la Cristos, la sfârșitul lui decembrie];

23. Medalie dedicată împăratului Commodus (180-192, Lucius Aelius Aurelius Commodus Antoninus). D=31,9 mm; m.c.; f.b.c.; inv. N 58883;

Av.: C· PR· CÆS·; circular: IMP·[erator] L·[ucius] AVREL·[ius] COMMODVS· ANT·[oninus] AVG·[ustus] GER·[manicus] SAR·[maticus] BRT·[itannicus] P·[ontifex] M·[aximus] T·[ribunicia] P·[otestate] C·[onsul] VII· P·[ater] P·[atriae] stea în cinci raze [Împăratul Lucius Aurelius Commodus Antoninus, august, învingător al germanilor, sarmaților și britanilor, mare pontif, cu putere de tribun, consul a șaptea oară, părinte al patriei]; în câmp: cap dreapta laureat purtând barbă scurtă împăratul Commodus;

Rv.: C· W·; în câmp: NATVS/ A·[nno] C·[hristi] CLXI·/ PRIDIE K[a]L·[endas] SEPTEM·[bras]/ PATRE M·[arco] AVRELIO IMP·[eratore]/ OPTIME EDVCATVS/ A PRIMA TAMEN PVERITIA/ TVRPIS CRVDELIS IMPROBVS/ A·[nno] 176· IMPERATOR A PATRE DICT⁹[us]/ CV·[m] EO DE GERMANIS TRIVMPHAVIT/ HINC SOLVS IMPERANS/ D[e] GERMANIS ITERVM TRIVMPHAVIT/ BRITANNOS PER LEGATOS VICIT/ SED IN SENATVM/ ALIOSQVE SAEVIENS/ VENENO LAQVEOQVE/ EXINCTVS EST/ VLTIMA/ ANNI CXCI·/ NOCTE· Născut în anul 161 de la Cristos, la 31 august, din tatăl Marcus Aurelius împăratul, foarte bine educat, totuși, din prima tinerețe (a fost) nevrednic, crud, necinstit. În anul 176 numit împărat de către tatăl său, a triumfat împreună cu el asupra germanilor; apoi, domnind singur, a triumfat din nou asupra germanilor (și) pe britani i-a învins prin generali (săi). Dar săvârșind cruzimi împotriva Senatului și a altora, a fost ucis cu otravă și cu ștreang în ultima noapte a anului 192];

A DOUA CRIZĂ A PRINCIPATULUI

24. Medalie dedicată împăratului Pertinax (ian.-mart. 193, Publius Helvius Pertinax). D=31,6 mm; m.c.; f.b.c.; inv. N 58910;

Av.: C· PR· CÆS·; circular: IMP·[erator] CAES·[ar] PVBL·[ius] HELVIVS PERTINAX AVG·[ustus] P·[ontifex] MAX·[imus] TR·[ibunicia] P·[otestate] CO[n]S·[ul] II· ★ [Împăratul cesar Publius Helvius Pertinax, august, mare pontif, cu putere de tribun, consul a doua oară]; în câmp: cap dreapta laureat purtând barbă împăratul Pertinax;

Rv.: C· W·; în câmp: NATVS/ K[a]L·[endis] AVG·[ustus] A·[nno] C·[hristi] CXXVI·/ PATRE LIBERTINO/ CVIVS LIGNARIAM/ NEGOTIATIONEM/ PERTINACITER CONTINVANS/ COGNOMEN ACCEPIT/ HINC REI LITTERARIAE/ MAGISQ·[ue] MILITARIS AMORE CAPT⁹[us]/ REBVS IN SYRIA BRITTANIA/ DACIA AFRICA PRAECLARE GEST⁹[us]/ OCCISO COMMODO/ IMPERATOR APPELATVS EST/ KAL·[endis] IANVAR·[iis] A·[nno] C·[hristi] CXIII·/ SED OMNIA STATIM/ REFORMANDA SVSCIPIENS/ [ante diem] VIII· K[a]L·[endas] APRILIS³¹/ EIVSDEM ANNI/ CONFOSSVS· [*Născut la 1 august în anul 126 de la Cristos, dintr-un tată libert; continuând cu tenacitate negoțul cu lemne al acestuia și-a primit cognomen-ul*³². Apoi, cuprins de dragostea pentru literatură, dar mai mult pentru arta militară, a cârmuit cu strălucire în Syria, Britannia, Dacia și Africa. După ce Commodus a fost ucis, a fost chemat la domnie la 1 ianuarie în anul 193 de la Cristos; dar, abordând imediat toate lucrurile care trebuiau restabilite, a fost asasinat la 25 martie în același an];

25. Medalie dedicată împăratului Didius Iulianus (mart.-iun. 193, Marcus Didius Severus Salvius Iulianus). D=32,0 mm; m.c.; b.c.; inv. N 58896;

Av.: C· PR C[æ]S·; circular: IMP·[erator] CAES·[ar] MARC⁹[us] DIDI⁹[us] SEVERVS IVLIANVS AVG·[ustus] P·[ontifex] M·[aximus] TR·[ibunicia] P·[otestate] CO[n]S[ul] * [*Împăratul cesar Marcus Didius Severus Iulianus, august, mare pontif, cu putere de tribun, consul*]; în câmp: cap dreapta laureat purtând barbă Didius Iulianus;

Rv.: C· W·; în câmp: NATVS/ MEDIOLANI/ [ante diem] VII· K[a]L·[endas] IVN·[ias] A·[nno] C·[hristi] CXXXIV·/ PATRE PETRONIO³³ DIDIO SEV·[ero]/ MATRE CLARA AEMILIA·/ IVRE CONSVLT⁹[us] CLARISSIM⁹[us]/ BELGICAM DALMATIAM/ AFRICAM CVM LAUDE REXIT/ OCCISO PERTINACE IMPERIVM/ A MILITIBVS MERCATVS/ SED POPVLO INVISVS/ A SENATV QVIDEM RECEPT⁹[us]/ AT EIVSDEM SEVERIQ·[ue] IVSSV/ POST BREVE II· MENSIVM/ ET V· DIERVM IMPERIVM/ OCCISVS/ A·[nno] C·[hristi] CXIII·/ KAL·[endis] IVN·[iis] [*Născut la Mediolanum la 26 mai în anul 134 de la Cristos din tatăl Petronius Didius Severus și mama Clara Aemilia, jurisconsult foarte strălucit, a cârmuit cu cinste Belgica, Dalmatia, Africa. După ce Pertinax a fost ucis, a cumpărat domnia de la soldați; dar, urât de popor, totuși acceptat de Senat, a fost ucis la ordinul acestuia și a lui Severus la 1 iunie în anul de la Cristos 193, după o scurtă domnie de două luni și cinci zile*];

DINASTIA SEVERILOR

26. Medalie dedicată împăratului Septimius Severus (193-211, Lucius Septimius Severus Pertinax). D=31,8 mm; m.c.; f.b.c.; inv. N 58912;

Av.: C· W· C· PR· CÆS·; circular: I·[mperator] CÆS·[ar] L·[ucius] SEPT·[imius] SEVER⁹[us] PERT·[inax] PI⁹[us] AVG·[ustus] PARTH·[icus]

³¹ Corect: APRILES.

³² Pertinax = tenace, stăruitor, încăpățânat.

³³ N și I în ligatură.

BR[I]T·[annicus]³⁴ MAX·[imus] P·[ontifex] M·[aximus] TR·[ibunicia] P·[otestate] XX· C·[onsul] 3· P·[ater] P·[atriae] ⊗ [Împăratul cesar Lucius Septimius Severus Pertinax, cel pios, august, cel mai mare învingător al părților și al britanilor, mare pontif, cu putere de tribun a douăzecea oară, consul a treia oară, părinte al patriei]; în câmp: cap dreapta laureat purtând barbă scurtă împăratul Septimiu Severus;

Rv.: C· W.; în câmp: NATVS/ PATRE GETA/ MATRE FVLVIA PIA/ LEPTI IN AFRICA/ [ante diem] IV· ID·[us] APRIL·[es] A·[nno] C·[hristi] CXLVI·/ LITTERIS ARMISQ·[ue] EXCVLT⁹[us]/ PER VARIOS DIGNITATVM GRAD₉[us]/ AD IMPERIVM ASCENDIT/ APVD CARNVNTVM ID·[ibus] MAI·[is] A·[nno] C·[hristi] CXCIII·/ OCCISO IVLIANO SOLVS IMPERANS/ NIGRO VICTO BYZANTIVM VASTAVIT/ SYROS ARABESQVE INVASIT/ ALBINVM IN GALLIA OPPRESSIT./ PARTHIS SVPERATIS ROMAM REDIT/ IN SENATORES SAEVVS PLAVTIANVM/ OCCIDIT CVIVS INSTINCTV/ CHRISTIANOS PERSEQVVT₉[us] ERAT/ BRITANNIA MVRO DIVISA/ OB·[iit] EBORACI·PR[i]D·[ie] NON·[as] FEB[ruarias]/ A·[nno] C·[hristi] CCXI·SEPVLTVS/ ROMAE·[Născut din tatăl Geta și mama Fulvia Pia la Leptis în Africa, la 10 aprilie în anul 146 de la Cristos, cultivat într-ale literelor și armelor, (urcând) prin diferite trepte ale rangurilor, s-a înălțat la domnie la Carnuntum, la 15 mai în anul 193. După ce Iulianus a fost ucis, domnind singur, după ce l-a învins pe Niger, a pustiit orașul Byzantium, i-a supus pe sirieni și pe arabi, l-a zdrobit pe Albinus în Gallia (și) s-a întors la Roma după ce i-a învins pe părți. Crud față de senatori, l-a ucis pe Plautianus, la instigarea căruia îi persecutase pe creștini. A murit la 4 februarie în anul 211 de la Cristos la Eboracum în Britannia cea divizată de un zid (și a fost) înmormântat la Roma];

27. Medalie dedicată uzurpatorului Pescennius Niger. D=32,1 mm; m.c.; f.b.c.; inv. N 58888;

Av.: C· PR· CÆS·; circular: IMP·[erator] CAES·[ar] CAIVS PESCENNIVS NIGER· IVSTVS· AVG·[ustus] CO[n]S·[ul] II· stea în cinci raze [Împăratul cesar Caius Pescennius Niger, cel drept, august, consul a doua oară]; în câmp: bust dreapta laureat, drapat și cuirasat³⁵, purtând barbă scurtă Pescennius Niger;

Rv.: 17 C· W·00.; în câmp: NATVS/ ROMAE PATRE/ ANNIO FVSCO/ A CERVICE NIGERRIMA/ COGNOMINATVS/ MILES TRIBUN⁹[us]³⁶ DVX/ DEMVM ORIENTIS LEGAT⁹[us]/ OCCISO PERTINACE/ LEGIONVM SYRIACARVM FAVORE/ IMPERARE COEPIT ANTIOCHIAE/ SED EXERCITV SVO A SEVERO/ APUD CYZICVM/ ISSICVMQVE SINVM FVSO/ FVGA SIBI CONSVLTVRVS/ A·[nno] C·[hristi] CXCIV· PERIIT/ CAPITE BYZANTII/ MOENIBVS/ AFFIXO· [Născut la Roma din tatăl Annius Fuscus, și-a primit cognomen-ul după ceafa foarte neagră. Tribun militar, (a fost) trimis apoi ca și conducător militar al Orientului. După ce a fost ucis Pertinax a început să domnească la Antiochia cu sprijinul legiunilor din Syria; dar, după ce oastea sa a

³⁴ I deasupra literei T.

³⁵ Reprezentare aberantă a armurii.

³⁶ Corect: MILITVM TRIBVNUS.

fost zdrobită de Severus la Cyzicus și lângă golful Issus, a pierit în anul 194 de la Cristos pe când încerca să fugă, (și) capul i-a fost expus pe zidurile (orașului) Byzantium];

28. Medalie dedicată lui Clodius Albinus. D=31,8 mm; m.c.; b.c.; inv. N 58873;

Av.: C· PR· CÆS·; circular: IMP·[erator] CAES·[ar] D·[ecimus] CLOD·[ius] SEPTIMI⁹[us] ALBINVS· P·[ontifex] MAX·[imus] TR·[ibunicia] P·[otestate] CO[n]S·[ul] II ⊗ *[Împăratul cesar Decimus Clodius Septimius Albinus, mare pontif, cu putere de tribun, consul a doua oară];* în câmp: cap dreapta laureat purtând barbă scurtă și mustață Clodius Albinus;

Rv.: C· W·; în câmp: NATVS/ ADRVMTI/ IN AFRICA/ PAT·[re] CEIONIO POSTHVMIO/ MAT·[re] AVRELIA MESSALINA/ AB VTERO CANDIDISSIMVS/ ALBINI NOMEN NACTVS/ REBVS FORTITER GESTIS/ CAESAREAM DIGNITATEM/ A COMMODO OBLATAM RESPVIT/ A SEVERO POSTEA ACCEPIT/ SED VICTO PESCENNIO/ INSIDIIS AB EO PETITVS/ APERTVM BELLVM MALVIT/ QVO APVD LVGDVNVM/ CVM SVORVM PLERISQVE/ A·[nno] C·[hristi] CXCVIII· [ante diem] XI· K[a]L·[endas] MART·[ias]/ OCCVBVIT· *[Născut la Hadrumetum în Africa din tatăl Ceionius Posthumius (și) mama Aurelia Messalina, de la naștere (fiind) albinos, a primit numele Albinus. După ce a săvârșit fapte de vitejie, a respins demnitatea de cesar oferită de Commodus, apoi a acceptat-o de la Severus; dar, după ce Pescennius a fost învins, fiind atacat de acesta (de Severus) cu uneltiri, a preferat un război pe față, în care a pierit la Lugdunum împreună cu cei mai mulți dintre ai săi, la 19 februarie în anul 198 de la Cristos];*

29. Medalie dedicată uzurpatorului Macrianus. D=31,9 mm; m.c.; f.b.c.; inv. N 58890;

Av.: C· PR· CÆSAR; circular: IMP·[erator] CAES·[ar] M·[arcus] FVLVIVS MACRIANVS PI⁹[us] FEL·[ix] AVG·[ustus] ⊗ *[Împăratul cesar Marcus Fulvius Macrianus, cel pios, cel fericit, cel august];* în câmp: bust dreapta purtând coroană radiată și barbă scurtă Macrianus;

Rv.: C· W·; în câmp: VIR/ FORTIS/ INTEGER DIVES/ VALERIANVM³⁷ IMPERATOREM³⁸/ CONTRA CHRISTIANOS/ INCITAVIT SED DEINDE/ PERSIS TRADIDIT/ IMPERATOR³⁹ CVM DVOBVS FILIIS/ IN ASIA CREAT⁹[us] ANNO CHRISTI/ REBVS IN ORIENTE COMPOSITIS/ CONTRA GALLIENVM PROFECT⁹[us]/ A DOMITIANO AVREOLI DVCE/ VICTVS ET INTEREMTVS/ EXERCITV IN AVREOLI/ POTESTATEM/ VENIENTE/ A·[nno] C·[hristi] CCXI· *[Bărbat viteaz, cinstit, bogat, l-a pornit pe împăratul Valerianus împotriva creștinilor, dar apoi l-a trădat perșilor. (A fost) proclamat împărat în Asia împreună cu doi fii (ai săi) în anul de la Cristos...⁴⁰. După ce*

³⁷ VA în ligatură.

³⁸ MP în ligatură.

³⁹ IMP în ligatură.

⁴⁰ Cifra lipsește în textul latin.

treburile au fost rezolvate în Orient, s-a îndreptat împotriva lui Gallienus; a fost învins și ucis de Domitianus, general a lui Aureolus, în timp ce armata sa trecea sub controlul lui Aureolus, în anul 211 de la Cristos];

30. Medalie dedicată împăratului Caracalla (211-217, Marcus Aurelius Antoninus). D=32,1 mm; m.c.; f.b.c.; inv. N 58877;

Av.: C·P·CÆS; circular: IM·[perator] CÆ·[sar] M·[arcus] AVREL·[ius] ANTONIN·[us] P⁹·[us] F·[elix] AVG·[ustus] PAR·[thicus] BR·[i]T·[annicus] GER·[manicus] P·[ontifex] M·[aximus] T·[ribunicia] P·[otestate] XX·C·[onsul] 4·P·[ater] P[atriae] ⊗ *[Împăratul cesar Marcus Aurelius Antoninus, cel pios, cel fericit, august, învingător al parților, al britanilor și al germanilor, mare pontif, cu putere de tribun a douăzecea oară, consul a patra oară, părinte al patriei];* în câmp: bust din spate privind peste umărul drept, laureat, purtând barbă scurtă și mustață, împăratul Caracalla;

Rv.: C·W; în câmp: NATVS/ PATRE SEVERO/ MATRE IVLIA DOMNA/ LVGDVNI [ante diem] VI·ID·[us] APR·[iles] A·[nno] C·[hristi] CXIIC·/ IN PVERITIA BONVS/ HINC PESSIMVS/ A PATRE CAESAR DICT⁹·[us] A·[nno] C·[hristi] CXCVI·/ BIENNIOQVE· POST AVGVSTVS/ PARTHOS CVM PATRE VICIT/ DE IVDAEIS TRIVMPHAVIT/ BRITANNIS VICTIS PATRE MORTVO/ ROMAN REGRESS⁹·[us] FRATREM OCCIDIT/ A·VESTE CARACALLA DICTVS/ GERMANOS VICIT/ IN ALEXANDRINOS SAEVIIT/ CARRIS IN MESOPOTAMIA/ MACRINI INSIDIIS/ OCCISVS DIE NATALI/ A·[nno] C·[hristi] CCXVII·/ SEPVLTVS/ ROMAE· *[Născut din tatăl Severus și mama Iulia Domna la Lugdunum, la 8 aprilie în anul 188 de la Cristos; (a fost) bun în copilărie, (dar) foarte rău mai apoi. Numit cesar de către tată în anul 196 de la Cristos și după doi ani (numit) augustus, i-a învins pe parți împreună cu tatăl său, a triumfat asupra iudeilor. După ce britanii au fost învinși și tatăl a murit, s-a întors la Roma (și) și-a ucis fratele. (A fost) numit Caracalla după îmbrăcămintea (sa). I-a învins pe germani, a săvârșit cruzimi asupra alexandrinilor; a fost ucis la Carrhae, în Mesopotamia, datorită uneltirilor lui Macrinus, în ziua nașterii (sale), în anul 217 de la Cristos; înmormântat la Roma];*

31. Medalie dedicată uzurpatorului Herennianus. D=32,5 mm; m.c.; f.b.c.; inv. N 58900;

Av.: C·W·C·P·CÆS; circular: IMP·[erator]CÆSAR HERENNIANVS FELIX AVGVSTVS· *[Împăratul cesar Herinnianus, cel fericit, august];* bust dreapta Herennianus;

Rv.: C·W; în câmp: PATRE/ ODENATO/ MATRE ZENOBIA/ INTEREMTO PATRE/ PARVVL9[us] A MATRE/ IMPERVM VSVRPANTE/ CAESAR AVGVST9[us] DICT9[us]/ AN·[no] C·[hristi] CCXVII· CVM FRATRE/ ET IMPERATORIS HABITVS/ CONCIONIB9[us] ADHIBITVS/ POST OCTO CIRCITER ANNOS⁴¹/ VEL AB AVRELIANO/ INTEREMTVS/

⁴¹ NN în ligatură.

VEL MORTE NATVRALI/ CONSVMTVS [Tată (fiind) Odenath și mamă Zenobia, după ce tatăl a murit, în anul 217 de la Cristos a fost numit cesar augustus copil fiind, de către mamă, care uzurpa domnia. Tratat (de aceasta) în adunări cu cinstea cuvenită unui frate și unui împărat, cam după opt ani fie a fost ucis de Aurelian, fie s-a stins de moarte naturală];

32. Medalie dedicată coîmpăratului Geta (211-212, Publius Septimius Geta). D=32,6 mm; m.c.; f.b.c.; flan ușor descentrat; inv. N 58909;

Av.: C· W· f· C· PR· CÆS·; circular: IM·[perator] CÆS·[ar] P·[ublius] SEPT·[imius] GETA· PI⁹·[us] AVG·[ustus] BRT·[itannicus] P·[ontifex] M·[aximus] TR·[ibunicia] P·[otestate] IV· CO[n]S·[ul] II· DES·[ignatus] III· P·[ater] P·[atriae] ⊗ [Împăratul cesar Publius Septimius Geta, cel pios, cel august, învingătorul britanilor, mare pontif, cu putere de tribun a patra oară, consul a doua oară, desemnat a treia oară, părinte al patriei]; în câmp: cap dreapta laureat purtând barbă scurtă și mustață Geta;

Rv.: C· W·; în câmp: NATVS/ PATRE SEVERO/ MATRE IVLIA DOMNA/ MEDIOLANI [ante diem] VI· KAL·[endas] IVNII⁴²/ A·[nno] C·[hristi] CLXXXIX·/ ADOLESCENS ASPERIS/ SED NON IMPIIS MORIBVS/ A·[nno] CXCVIII· A PATRE CAESAR DICT₉·[us]/ CVM⁴³ EO AD BELLVM PARTH·[icum] PROFECT₉·[us]/ A·[nno] CCVIII· AVGVST⁹·[us] APPEL[II]AT₉·[us]/ PATREM IN BRITANNIAM COMITAT₉·[us]/ EO DEFVNCTO IMPERIVM/ ASIAE ET ORIENTIS SORTITVS/ SED A FRATRE CARACALLA/ IN MATRIS SINV/ OCCISVS ROMAE/ [ante diem] V· KAL·[endas] MART·[ias]/ A·[nno] C·[hristi] CCXII· [Născut din tatăl Severus și mama Iulia Domna la Mediolanum la 27 mai în anul 189 de la Cristos, (a fost un) tânăr cu comportament sălbatic, dar nu fără cinste. Numit cesar de către tatăl (său) în anul 198, a mers împreună cu el în războiul partic; în anul 208 proclamat augustus, l-a însoțit pe tatăl său în Britannia. După ce acesta a murit, i-a revenit domnia în Asia și în Orient; dar a fost ucis la sânul mamei de fratele său Caracalla, la Roma la 25 februarie în anul 212 de la Cristos];

33. Medalie dedicată împăratului Macrinus (217-218, Marcus Oppelius Severus Macrinus) D=32,2 mm; m.c.; f.b.c.; inv. N 58886;

Av.: C· W· CVM· PR· CÆS·; circular: IMP·[erator] CÆS·[ar] M·[arcus] OP[p]EL·[ius] SEV·[erus] MACRIN⁹·[us] AVG·[ustus] P·[ontifex] M·[aximus] TR·[ibunicia] P·[otestate] II· CO[n]S·[ul] II· PAT·[er] P·[atriae] ⊗ [Împăratul cesar Marcus Oppelius Severus Macrinus, august, mare pontif, cu putere de tribun a doua oară, consul a doua oară, părinte al patriei]; în câmp: bust dreapta laureat purtând barbă scurtă și mustață împăratul Macrinus;

Rv.: în câmp: NATVS/ A·[nno] C·[hristi] CLXIV·/ IN MAVRETANIA/ OBSCVRO GENERE/ 2 PRAETORIO PRAEFECTVS/ i EX FISCI ADVOCATO/ 3 OCCISO CARACALLA/ IMPERATOR⁴⁴ A MILITIB⁹·[us]⁴⁵ DICTVS/ INDE

⁴² Corect: IVNIAS.

⁴³ VM în ligatură.

⁴⁴ IM în ligatură.

⁴⁵ IB în ligatură.

PARTHOS INVADENS/ INGENTI PECVNIA PACEM/ AB EIS MERCATVS/ LVXVRIAE INDVLSIT/ MILITIB⁹[us] AD ELAGABALVM/ DEFICIENTIBVS/ A QVO VICTVS EST/ FVGIENSQVE IN VICO/ PROPE CHALCEDONEM/ OCCISVS/ IDIB[us] IVNII⁴⁶/ A[nn]o C[hr]isti CCXIX. *[Născut în anul 164 de la Cristos în Mauretania, de origine obscură, (a ajuns) prefect al pretoriului (după ce a fost) fost avocat al fiscului. După ce Caracalla a fost ucis, a fost numit împărat de către soldați; apoi, atacându-i pe parți, a cumpărat pacea de la ei cu o uriașă sumă de bani. (Fiind) dedat plăcerilor și soldații părăsindu-l pentru Elagabal, de care a fost învins, a fost ucis pe când fugea într-un sat lângă Chalcedon, la 13 iunie în anul 218 de la Cristos];*

34. Medalie dedicată lui Antoninus Diadumenianus. D=32,4 mm; m.c.; b.c.; inv. N 58907;

Av.: **C· PR· CÆSAR;** circular: **MACR[inus] OP[er]EL[ius] ANTONINVS DIADVMENIANVS CAESAR** ☉ *[Macrinus Opelius Antoninus Diadumenianus, cesar];* în câmp; bust dreapta Diadumenianus;

Rv.: **C· W;** în câmp: **NATVS/ PATRE MACRINO/ MATRE NONIA CELSA/ [ante diem] XIII· K[a]l[endas] OCT[obres] A[nn]o C[hr]isti CCIII/ PVER SPECIOSISSIMVS/ DIADVMENV[us] SIVE A DIADEMATE/ CVM QVO NATVS FERTVR/ SIVE AB AVO MATERNO/ COGNOMINATVS/ IMPERATOR CVM PATRE/ A MILITIBVS DICTVS/ A PATRE PROPTER MILITES/ ANTONINVS APPELLATVS/ DENIQVE/ OCCISO PATRE/ INTERFECTVS/ IDIB[us] IVNII⁴⁷/ A[nn]o CCXIX.** *[Născut din tatăl Macrinus și mama Nonia Celsa la 19 septembrie în anul 203 de la Cristos, copil foarte frumos, a fost numit Diadumenus fie de la diadema cu care se spune că s-a născut, fie după bunicul dinspre mamă. Numit împărat de către soldați împreună cu tatăl (său), (a fost) numit Antoninus de către tatăl (său) din cauza soldaților; apoi, după ce tatăl (său) a fost ucis, a fost omorât la 13 iunie în anul 218];*

35. Medalie dedicată împăratului Elagabal (218-222, Marcus Aurelius Antoninus). D=32,1 mm; m.c.; f.b.c.; inv. N 58948;

Av.: **C· PR· CÆSAR;** circular: **IMP[er]ator CAES[ar] M[arcus] AVR[elius] ANTONINVS· VARI⁹[us] PI⁹[us] AVG[ustus] P[ontifex] M[aximus] TR[ibunicia] P[otestate] V· CO⁴⁸[nsul] IV· P[ater] P[atriae]** ☉ *[Împăratul cesar Marcus Aurelius Antoninus Varius, cel pios, august, mare pontif, cu putere de tribun a cincea oară, consul a patra oară, părinte al patriei];* în câmp: bust dreapta laureat Elagabal;

Rv.: în câmp: **NATVS/ A[nn]o C[hr]isti CCV/ PAT[re] CARACALLA IMP[er]atore/ MAT[re] IVLIA SOAEMIAD[is] IN VRBE SYRIAE ARCENA/ HAC COMMENDANTE/ A MILITIB⁹[us] IMPERATOR DICT⁹[us] ANTEA DEI ELAGABALI/ IN SYRIA SACERDOS/ CVI TEMPLVM ROMAE ERIGENS/ OMNES IN ILLVD RELIGIONES/ TRANSFERRE VOLVIT/ SED**

⁴⁶ Corect: **IVNIIS.**

⁴⁷ Corect: **IVNIIS.**

⁴⁸ Litera s se găsește în interoirul literei O.

MATRIS CONSILII/ IMPVRITATE ET LVXV/ OMNIBVS EXOSVS/ A PRÆTORIANIS OCCISVS/ PER URBEM TRACTVS/ IN TIBERIM PROIECT⁹[us]/ D·[ie] VI· MARTII· A·[nno] CCXXII· *[Născut în anul 205 de la Cristos, din tatăl Caracalla împăratul (și) mama Iulia Soemias, într-un oraș îndepărtat din Syria, la recomandarea acesteia (a fost) proclamat împărat de către soldați. Mai înainte (a fost) preot al zeului Elagabal în Syria, căruia, ridicându-i un templu la Roma, a vrut să-i transfere toate ritualurile. Dar, urât de toți din cauza sfaturilor mamei, a desfrâului și a luxului, a fost ucis de pretorienii, târât prin Roma și aruncat în Tibru la 6 martie în anul 222];*

36. Medalie dedicată împăratului Severus Alexander (222-235, Marcus Aurelius Severus Alexander). D=31,6 mm; m.c.; f.b.c.; inv. N 58880;

Av.: C· PR· CÆS; circular: IMP·[erator] CAES·[ar] M·[arcus] AVR·[elius] SEVER⁹[us] ALEXAND·[er] PI⁹[us] F·[elix] A·[ugustus] P·[ontifex] M·[aximus] TR·[ibunicia] P·[otestate] XIV· C·[onsul] III· P·[ater] P·[atriae] ⊗ *[Împăratul cesar Marcus Aurelius Severus Alexander, cel pios, cel fericit, cel august, mare pontif, cu putere de tribun a paisprezecea oară, consul a treia oară, părinte al patriei];* în câmp: bust dreapta laureat purtând barbă scurtă și mustață Sever Alexander;

Rv.: C· W·; în câmp: NATVS/ A·[nno] C·[hristi] CCVI· PATRE VARIO/ MATRE IVLIA MAMÆA/ IN VRBE SYRIA ARCENA/ OCCISO MACRINO/ CAESAR A SENATV DICTVS/ AB ELAGABALO ADOPTATVS/ EO QVE OCCISO OMNES SIMVL/ IMPERATORVM DIGNITATES NACT⁹[us]/ OMNIB⁹[us] CHARVS ET FAMILIARIS/ PARTHIS PERSISQVE VICTIS/ ROMAE TRIVMPHAVIT/ SED A MATRIS NVTV PENDENS/ ET OB NIMIAM SEVERITATEM/ BELLO GERMANICO/ MOGVNTIAE A MILITIBVS/ OCCISVS EST/ [ante diem] IV· NON·[as] OCTOB·[res] A·[nno] C·[hristi] CCXXXV·/ HONORIFICE/ SEPVLTVS/ ROMAE· *[Născut în anul 206 de la Cristos din tatăl Varius și mama Iulia Mamaea, într-un oraș îndepărtat din Syria, (a fost) proclamat cesar de către Senat după ce Macrinus a fost ucis; (a fost) adoptat de Elagabal. După ce și acesta a fost ucis, a obținut, deodată, toate demnitățile împăraților. Drag tuturor și prietenos, după ce i-a învins pe parți și pe perși, a triumfat la Roma; dar, depinzând de autoritatea mamei și din cauza severității excesive, în timpul războiului cu germanii a fost ucis la Mogontiacum de către soldați la 4 octombrie în anul 235 de la Cristos. (A fos) înmormântat cu cinste la Roma];*

ANARHIA MILITARĂ

37. Medalie dedicată împăratului Maximinus Thrax (235-238, Caius Iulius Verus Maximinus). D=32,1 mm; m.c.; f.b.c.; inv. N 58884;

Av.: C· W· C· PR· CÆS; circular: IMP·[erator] C·[aius] IVL·[ius] MAXIMINVS· THRAX· PI⁹[us] F·[elix] AVG·[ustus] GERM·[anicus] P·[ontifex] M·[aximus] TR·[ibunicia] P·[otestate] IV· C·[onsul] P·[ater] P·[atriae] ★ *[Împăratul Caius Iulius Maximinus Thrax, cel pios, cel fericit, cel august, învingătorul germanilor, mare pontif, cu putere de tribun a patra oară, consul, părinte al patriei];* în câmp: bust

laureat din spate privind peste umărul dreapt, purtând barbă scurtă și mustață Maximinus Thrax;

Rv.: C· W·; în câmp: NATVS/ A·[nno] C·[hristi] CLXXIII-/ PATRE MICAEA/ MATRE ABABA/ IN VICO THRACIAE VICINO/ EX OPILIONE MILES/ STVPENDAE PROCERITATIS/ EDAX BIBAX IMMANIS/ PER VARIOS DIGNITATVM GRADVS/ ASCENDENS· OCCISO ALEXANDRO⁴⁹/ A MILITIB⁹[us] IMPERATOR DICT⁹[us]/ GERMANIAM VASTAVIT/ PLVRAQVE BELLA GESSIT/ CHRISTIANOS PERSEQVVT⁹[us] EST/ SED A SENATV/ HOSTIS IVDICATVS/ AQVILEIAM OBSIDENS/ CVM FILLIO⁵⁰ OCCIS⁹[us]/ A·[nno] CCXXXVII·[Născut în anul 173 de la Cristos, din tatăl Micaea (și) mama Ababa, într-un sat din apropierea Traciei, fost păstor, ostaș de o statură uimitoare, mândăcios, băutor, îngrozitor, urcând diferite trepte ale ierarhiei, după ce Alexander a fost ucis a fost proclamat împărat de către soldați. A pustiit Germania, a purtat mai multe războaie, i-a persecutat pe creștini. Dar, considerat dușman de către Senat, a fost ucis împreună cu fiul (său) pe când asedia Aquileia în anul 237⁵¹];

38. Medalie dedicată lui Caius Iulius Verus, fiul lui Maximinus Thrax. D=31,8 mm; m.c.; f.b.c.; inv. N 58885;

Av.: C· PR· CÆS·; circular: CAIVS· IVLIVS· VERVS· MAXIMVS· CAESAR· GERMANICVS ★★ [Caius Iulius Verus Maximus, cesar, învingător al germanilor]; în câmp: bust dreapta laureat Maximus;

Rv.: în câmp: NATVS/ A·[nno] C·[hristi] CCXVII-/ PATRE MAXIMINO/ MATRE PAVLINA/ ADOLESCENS/ HAVD INERVDITVS/ SED IMMENSE SVPERBIAE/ TANTAEQ·[ue] PVLCHRITVDINIS/ VT PASSIM AD FOEMINIS/ PROCACIORIB⁹[us] AMARETVR/ CVM PATRE IN GALLIIS/ IMPERATOR DICTVS/ ET CVM EODEM/ PROPE AQVILEIAM/ IN CASTRIS A MILITIBVS/ OCCIS⁹[us] MENS·[e] OCTOB·[re]/ A·[nno] C·[hristi] CCXXXVII-/ ET IN FLVVIVM/ PROIECT⁹[us] [Născut în anul 217 de la Cristos din tatăl Maximinus și mama Paulina, tânăr nu lipsit de instruire dar de o uriașă trufie și de o frumusețe atât de mare încât peste tot era iubit de femeile desfrânate, (a fost) proclamat împărat în Gallia împreună cu tatăl (său) și împreună cu acesta (a fost) ucis de soldați în tabăra de lângă Aquileia, în luna octombrie din anul 237⁵², și (a fost) aruncat în râu];

39. Medalie dedicată împăratului Gordian I (238, Marcus Antonius Gordianus Sempronianus). D=32,2 mm; m.c.; f.b.c.; inv. N 58903;

Av.: circular: IMP·[erator] CÆS·[ar] MARC·[us] ANT·[onius] GORDIANVS I· AFR·[icanus] AVG·[ustus] PON·[tifex] M·[aximus] TR·[ibunicia] P·[otestate] CO·[nsul] P·[ater] P·[atriae] ☉ [Împăratul cesar Marcus Antonius Gordianus I Africanul, august, mare pontif, cu putere de tribun, consul, părinte al patriei]; în câmp: cap dreapta laureat purtând barbă scurtă și mustață împăratul Gordian I;

⁴⁹ ND în ligatură.

⁵⁰ Corect: FILIO.

⁵¹ Corect: 238.

⁵² Corect: 238.

Rv.: C· W·; în câmp: NATVS/ A·[nno] C·[hristi] CLVII-/ PATRE METIO MARVLO/ MATRE VLPIA GORDIANA/ DIVES MERITISQ·[ue] ILLVSTRIS/ EX AFRICAE PROCONSULE/ CONTRA MAXIMINVM/ IMPERATOR⁵³ CVM FILIO SALVTAT·[us]/ THYSDRI IN AFRICA A·[nno] CCXXXVII-/ SENATV ROMANO PROBANTE/ SENEX OCTOGENARIVS/ DE SCIPIONVM FAMILIA/ ORIGINEM TRAHENS/ AFRICANVM SE APELLAVIT/ SED PAVLLO⁵⁴ POST BREVE/ VNI⁹[us] MENSIS IMPERIVM/ FILIVM OCCISVM/ AVDIENS SE IPSVM/ STRANGVLAVIT·/ · ★· [Născut în anul 157 de la Cristos, din tatăl Metius Marullus (și) mama Ulpia Gordiana, bogat și distins prin merite, fost proconsul al Africii, a fost proclamat împărat împreună cu fiul (său) împotriva lui Maximinus, la Thysdrus în Africa în anul 237⁵⁵, Senatul roman fiind de acord. Bătrân de 80 de ani, dintr-o familie ce-și avea originea din Scipioni, s-a denumit Africanus. Dar curând, după o scurtă domnie de o lună, aflând că fiul i-a fost ucis, singur s-a spânzurat];

40. Medalie dedicată împăratului Gordian al II-lea (238, Marcus Antonius Gordianus Sempronianus). D=32,9 mm; m.c.; f.b.c.; inv. N 58902;

Av.: C· PR· CÆS·; circular: IMP·[erator] CÆS·[ar] MARC·[us] ANT·[onius] GORDIANVS II AFRIC·[anus] AVG·[ustus] PONT·[ifex] MAX·[imus] TR·[ibunicia] PO[testate] ★ [Împăratul cesar Marcus Antonius Gordianus al II-lea Africanul, august, mare pontif, cu putere de tribun]; în câmp: bust dreapta laureat Gordian al II-lea purtând barbă scurtă și mustață;

Rv.: C· W·; în câmp: NATVS/ A·[nno] C·[hristi] CXCI-/ PATRE GORDIANO/ MATRE FABIA ORESTILLA/ IŢI STVDIIIS GRAVIS/ BONITATIS INSIGNIIS/ POST VARIAS DIGNITATES/ LEGATVS PATRIS/ CVM EO IMPERATOR/ A CAPELLIANO IN PRIVATA VITA/ SEMPER ADVERSO/ ARMA CONTRA EVM/ SVMENTE CAESVS/ ET INTEREMTVS/ IMPERII/ MENSE II-/ A·[nno] CCXXXVII· [Născut în anul 191 de la Cristos, din tatăl Gordianus și mama Fabia Orestilla, stimat pentru învățătură, distins prin bunătate, după diferite demnități (a fost) locuitor al tatălui (său și) împărat împreună cu el. Mereu dușmănit în viața particulară de către Capellianus, care a ridicat armele împotriva lui, a fost ucis și zdrobit în a doua lună de domnie în anul 237⁵⁶];

41. Medalie dedicată împăratului Pupienus (238, Marcus Clodius Pupienus). D=32,2 mm; m.c.; f.b.c.; inv. N 58954;

Av.: C· PR· CÆS·; circular: IMP·[erator] CÆS·[ar] M·[arcus] CLODIVS PVPIENVS MAXIM⁹[us] AVG·[ustus] P·[ontifex] M·[aximus] TR·[ibunicia] P·[otestate] CO[n]S·[ul] II· P·[ater] P·[atria]e ⊗ [Împăratul cesar Marcus Clodius Pupienus Maximus, august, mare pontif, cu putere de tribun, consul a doua oară, părinte al patriei]; în câmp: bust dreapta laureat Pupienus purtând barbă scurtă și mustață;

⁵³ IM în ligatură.

⁵⁴ Corect: PAVLO.

⁵⁵ Corect: 238.

⁵⁶ Corect: 238.

Rv.: C·W·; în câmp: NATVS/ ROMAE A·[nno] C·[hristi] CLXXIV·/ PATRE MAXIMO FABRO/ MATRE PRIMA/ VIRTVTI AC SEVERITATI/ MILITARI STVDENS/ POST VARIAS DIGNITATES/ PRAEFECTVS PRETORIO⁵⁷/ INDE CVM BALBINO/ IMPERATOR A·[nno] C·[hristi] CCXXXVII·/ CONTRA MAXIMINVM/ BELLVM PARAVIT/ EOQVE INTERFECTO/ CVM INGENTI POMPA/ ROMAM REVERSVS/ MOERENTIBVS MILITIBVS/ OB IMPERATORES NON AB IPSIS/ SED A SENATV ELECTOS/ TVMVLTV MILITARI/ CVM BALBINO/ A·[nno] C·[hristi] CCXXXVIII·/ OCCISVS·
[Născut la Roma în anul 174 de la Cristo,s din tatăl Maximus Faber (și) mama Prima, păzind cu strictețe virtutea și severitatea militară, după diferite demnități (a ajuns) prefect al pretoriului. Apoi, împărat împreună cu Balbinus în anul 237⁵⁸ de la Cristos, a pregătit războiul împotriva lui Maximinus; după ce acesta a fost ucis, s-a întors la Roma cu un fast exagerat. Soldații fiind nemulțumiți pentru că împărații au fost aleși nu de ei înșiși ci de Senat, a fost ucis împreună cu Balbinus într-o revoltă militară în anul 238 de la Cristos];

42. Medalie dedicată împăratului Balbinus (238, Decimus Caelius Calvinus Balbinus). D=32,0 mm; m.c.; f.b.c; inv. N 58953;

Av.: C·PR·CÆS·; circular: IMP·[erator] CAES·[ar] D·[ecimus] CAELIVS BALBINVS AVG·[ustus] P·[ontifex] M·[aximus] TR·[ibunicia] P·[otestate] CO[n]S·[ul] II· P·[ater] P·[atriae] ⊗ *[Împăratul cesar Decimus Caelius Balbinus, august, mare pontif, cu putere de tribun, consul a doua oară, părinte al patriei];* în câmp: bust dreapta laureat Balbinus purtând barbă scurtă și mustață;

Rv.: C·W·; în câmp: NATVS/ ROMAE A·[nno] C·[hristi] CLXXIIX·/ FAMILIAE VETVSTISS·[imae]/ RECTOR PROVINCIARVM/ PLVRIMARVM/ EX CONSVLARI IMPERATOR/ A SENATV POST GORDIANOS/ A·[nno] CHR·[isti] CCXXXVII· DICTVS/ CVM MAXIMO PVPIENO/ QVO AD BELLVM PROfecto/ VRBANIS REBVS RELICTVS/ SEDITIONEM MAXIMAM/ INTER PRAETORIANOS POPVLVMQ·[ue]/ NON NISI GORDIANO CAESARE/ PRODVCTO SOPIVIT/ MAXIMINO OCCISO/ CVM PVPIENO SIMVL TATES/ EXERCENS A PRAETORIANIS/ OBTRVNCA TVS/ A·[nno] C·[hristi] CCXXXVIII·*[Născut la Roma în anul 178 de la Cristos, dintr-o familie foarte veche, conducător al mai multor provincii, fost consul, după Gordieni (a fost) proclamat împărat de către Senat în anul 237⁵⁹ de la Cristos împreună cu Maximus Pupienus; acesta fiind plecat la război, lăsat cu treburile Urbei, a potolit o foarte mare revoltă printre pretorienii și popor nu fără a fi înălțat Gordianus ca cesar. După ce Maximinus a fost ucis, dușmânindu-se cu Pupienus, a fost măcelărit de pretorienii în anul 238 de la Cristos];*

43. Medalie dedicată împăratului Gordian al III-lea (238-244, Marcus Antonius Gordianus). D=32,1 mm; m.c.; f.b.c.; inv. N 58954;

Av.: C·PR·CÆS·; circular: IMP·[erator] CÆS·[ar] M·[arcus] ANT·[onius]

⁵⁷ Corect: PRAETORIO.

⁵⁸ Corect: 238.

⁵⁹ Corect: 238.

GORDIANVS PIVS FEL·[ix] AVG·[ustus] P·[ontifex] M·[aximus] TR·[ibunica] P·[otestate] VII· CO[n]S·[ul] II· P·[ater] P·[atriae] ⊗ *[Împăratul cesar Marcus Antonius Gordianus, cel pios, cel fericit, cel august, mare pontif, cu putere de tribun a șaptea oară, consul a doua oară, părinte al patriei];* în câmp: bust dreapta laureat Gordian al III-lea purtând barbă scurtă;

Rv.: **C· W·;** în câmp: **NATVS/ A·[nno] C·[hristi] CCXXVII·/ GORDIANI SENIORIS/ EX FILIO FILIAVE NEPOS/ HIS EXTINCTIS/ CAESAR A SENATV DICTVS/ BALBINO MAXIMOQ·[ue] OCCISIS/ IMPERATOR A MILITIBVS/ APPELLATVS A·[nno] C·[hristi] CCXXXVIII·/ IVVENIS OMNIBVS GRATVS/ AVXILIO MISITHEI SOCERI/ PERSAS VICIT/ ANTIOCHIAM ALIAQVE RECEPIT/ SED PHILIPPI INSIDIIS/ NON SOLVM SOCER/ VERVM ET IPSE/ IN PERSIDIS FINIBVS/ PERIIT MENSE MAIO/ A·[nno] C·[hristi] CCXLIV·** *[Născut în anul 227 de la Cristos, nepot de fiu sau de fiică al bătrânului Gordianus, după ce aceștia au pierit (a fost) proclamat cesar de către Senat; după ce Balbinus și Maximus⁶⁰ au fost uciși, (a fost) numit împărat de către soldați în anul 238 de la Cristos. Tânăr plăcut tuturor, i-a învins pe perși cu ajutorul socrului (său) Misitheus⁶¹, a luat Antiochia și alte (cetăți); dar prin uneltirile lui Philippus nu numai socrul, ci chiar și el însuși a pierit în hotarele perșilor în luna mai a anului 244 de la Cristos];*

44. Medalie dedicată uzurpatorului Marcus Marcius. D=31,9 mm; m.c.; f.b.c.; inv. N 58955;

Av.: **C· PR· CAES·;** circular: **IMP·[erator] CAES·[ar] MARC·[us] MARCIVS PIVS FELIX AVG·[ustus] TRIB·[unica] POT·[estate] ⊗** *[Împăratul cesar Marcus Marcius, cel pios, cel fericit, cel august, cu putere de tribun];* în câmp: bust dreapta purtând coroană radiată, barbă scurtă și mustață Marcus Marcius;

Rv.: **C· W· F· C· PR· CAES·;** în câmp: **QVANDO/ ET QVIBVS/ PARENTIBVS/ NATVS INCERTVM/ VIR GRAVIS/ ROMAE INTELLECTA/ GORDIANI CAEDE/ A·[nno] C·[hristi] CCXLIV· A SENATV/ IMPERATOR DICTVS/ SED PAVLLO⁶² POST/ SVBITANEA MORTE/ IN PALATIO DEFVNCTVS·** *[Nu se știe când s-a născut și din ce părinți. Om serios, a fost numit împărat de către Senat în anul 244 de la Cristos, după ce s-a aflat la Roma de uciderea lui Gordianus; dar puțin după aceea a murit în palat de o moarte neașteptată];*

45. Medalie dedicată uzurpatorului Severus Ostilianus. D=32,1 mm; m.c.M f.b.c.; inv. N 58938;

Av.: **C· PR· CAES·;** circular: **IMP·[erator] CAES·[ar] L·[ucius] AVR·[elius] MES·[sius] SEVERVS OSTILIANVS· AVG·[ustus] ⊗** *[Împăratul cesar Lucius Aurelius Messius Severus Hostilianus, august];* în câmp: bust dreapta Severus Hostilianus;

⁶⁰ Pupienus.

⁶¹ Corect: C. Furius Sabinus Aquila Thimesitheus, *praefectus praetorio* sub Gordianus III și socrul tânărului împărat.

⁶² Corect: **PAVLO.**

Rv.: ·C· W·; în câmp: QVANDO/ ET QVIBVS/ PARENTIBVS/ ORT^{9[us]}
QVIDVE ANTEA/ GESSERIT INCERTVM/ MORTVO MARCIO/ A·[nno]
C·[hristi] CCXLIV· A SENATV/ IMPERATOR DICTVS/ SED REPENTE IN/
MORBVM INCIDENTS/ MEDICIS VENAM/ MALE SOLVENTIB^{9[us]}/
OCCVBVIT· *[Nu se știe când s-a născut și din ce părinți, sau ce a săvârșit mai înainte.
După ce a murit Marcius, a fost numit împărat de Senat în anul 244 de la Cristos; dar,
căzând îndată bolnav și medicii deschizându-i rău o venă, a murit];*

46. Medalie dedicată împăratului Filip Arabul (244-249, Marcus Iulius Philippus). D=32,3 mm; m.c.; b.c.; inv. N 58939;

Av.: C· PR· CÆS·; circular: IMP·[erator] CAES·[ar] M·[arcus] IVL·[ius]
PHILIPPVS· ARABS· AVG·[ustus] P·[ontifex] M·[aximus] TR·[ibunicia] P·[otestate] VI· CO[n]S·[ul] III· P·[ater] P·[atriae] ⊗ *[Împăratul cesar Marcus Iulius
Philippus Arabul, august, mare pontif, cu putere de tribun a șasea oară, consul a treia
oară, părinte al patriei];* în câmp: bust dreapta laureat Filip Arabul purtând barbă scurtă
și mustață;

Rv.: W·; în câmp: NATVS/ BOSTRIS/ IN ARABIA/ PATRE LATRONVM
DVCE/ VIRTUTE MILITARI/ ASCENDENS/ PRAETORIO TANDEM
PRAEFECT^{9[us]}/ OCCISO GORDIANO/ IMPERIVM ARRIPVIT/ A·[nno]
C·[hristi] CCXLIV· A SENATV CONFIRMATVS· MILLESIMVM VRBIS
ANNVM/ [m]AGNIFICIS LVDIS CELEBRAVIT/ PRO CHRISTIANO/ A
QVIBVSDAM HABITVS/ [co]NTRA DECIVM AEMVLVM/ PROPECTVS/ A
SATELLITIBVS/ PROPE VERONAM/ A·[nno] C·[hristi] CCXLIX· NECATVS·
*[Născut la Bostra în Arabia, dintr-un tată căpetenie de tâlhari, urcând în rang prin
vitejie în armată, în cele din urmă prefect al pretoriului, după ce Gordian a fost ucis a
pus mâna pe domnie în anul 244 de la Cristos. Confirmit de Senat, a sărbătorit anul
1000 al Romei cu jocuri mărețe. Favorabil creștinismului. Influențat de unii, s-a
îndreptat împotriva rivalului Decius; (a fost) ucis de curteni lângă Verona în anul 249
de la Cristos];*

47. Medalie dedicată cesarului Iulius Philippus. D=32,2 mm; m.c.; f.b.c.; inv. N 58940;

Av.: C· PR· CÆS·; circular: IMP·[erator] CAES·[ar] MARC.^{9[us]} IVLI.^{9[us]}
PHILIPPVS· AVG·[ustus] P·[ontifex] M·[aximus] TR·[ibunicia] P·[otestate] V·
CO[n]S·[ul] III· P·[ater] P·[atriae] ⊗ *[Împăratul cesar Marcus Iulius Philippus,
august, mare pontif, cu putere de tribun a cincea oară, consul a treia oară, părinte al
patriei];* în câmp: bust dreapta purtând coroană radiată Iulius Philippus;

Rv.: C· W·; în câmp: NATVS/ BOSTRIS/ IN ARABIA/ A·[nno] C·[hristi]
CCXXXVII· PATRE PHILIPPO POSTEA IMP·[eratore]⁶³/ MATRE OTACILIA
SEVERA/ PVER SEVERI TRISTISQ·[ue] ANIMI/ A PATRE/ CONSORS
IMPERII/ DECLARATVS/ EO INTEREMTO/ ROMAE A PRAETORIANIS/
OCCIDITVR/ A·[nno] C·[hristi] CCXLIX· *[Născut la Bostra în Arabia în anul 237*

⁶³ MP în ligatură.

de la Cristos, din tatăl Philippus (ajuns) ulterior împărat (și) din mama Otacilia Severa, (a fost un) copil cu un suflet serios și trist. Numit de tatăl (său) pătaș la domnie, după ce acesta a fost suprimat, a fost ucis de pretorienii la Roma în anul 249 de la Cristos];

48. Medalie dedicată uzurpatorului Marinus. D=32,1 mm; m.c.; f.b.c.; inv. N 58937;

Av.: C· PR· CÆS·; circular: IMP·[erator] P·[ublius] CARVIL·[lius] MARINVS· AVG·[ustus] ⊗ [Împăratul Publius Carvilius Marinus, august]; în câmp: bust dreapta Marinus;

Rv.: C· W·; în câmp: QVANDO/ ET VBI NATVS/ INCERTVM·/ DVX LIMITIS/ SARMATICI/ ADVERSVS SCYTHAS/ A PHILIPPO IMP·[eratore] MISSVS/ ILLIS VICTIS/ AB EXERCITV ILLYRICIANO/ A·[nno] C·[hristi] CCXLVIII· IMPERATOR/ SALVTATVS/ [s]ED VT HOMO REGNO INDIGN.⁹[us]/ IN SEDITIONE/ PAVLLO⁶⁴ POST/ OCCISVS·/ A·[nno] C·[hristi] CCXLIX· [Nu se știe când și unde s-a născut; comandant al frontierei sarmatice, trimis de împăratul Philippus împotriva sciților⁶⁵, după ce aceștia au fost învinși (a fost) salutat ca împărat de armata din Illyricum în anul 248 de la Cristos. Dar puțin după aceea, în anul 249 de la Cristos, a fost ucis într-o rebeliune ca un om nevrednic de domnie];

49. Medalie dedicată împăratului Decius (249-251, Caius Messius Traianus Quintus Decius). D=32,3 mm; m.c.; f.b.c.; inv. N 58899;

Av.: C· PR· CÆS·; circular: IMP·[erator] C·[aesar] Q·[uintus] HERENNIVS ETRVSCVS MES·[sius] DECIVS PI.⁹[us] F·[elix] AVG·[ustus] ⊗ [Împăratul cesar Herennius Etruscus Messius Decius, cel pios, cel fericit, cel august]; în câmp: bust dreapta Decius;

Rv.: C· WERMVTH· FECIT/ C· PR· CÆS·; în câmp: NATVS/ A·[nno] C·[hristi] CCXXIIX·/ PATRE DECIO POST[ea] IMP·[eratore]/ MATRE ETRVSCILLA·/ A PATRE A·[nno] C·[hristi] CCXLIX·/ CAESAR FACTVS/ ADVERSVS GOTHOS/ CVM IPSO PROPERANS/ AVGVSTVS ET IMP·[erator] DICTVS/ VOLENTE SENATV A·[nno] C·[hristi] CCL· SED PRIMO CONFLICTV/ SAGITTA TRAECTVS/ OCCVBVIT/ A·[nno] C·[hristi] CCLI· [Născut în anul 228 de la Cristos, din tatăl Decius (ajuns) apoi împărat (și) din mama Etruscilla, (a fost) făcut cesar de tatăl (său) în anul 249 de la Cristos; grăbindu-se împreună cu el însuși împotriva goților, a fost proclamat august și împărat cu voia Senatului în anul 250 de la Cristos; dar la prima ciocnire a murit străpuns de o săgeată în anul 251 de la Cristos];

50. Medalie dedicată împăratului Valens Hostillianus Messius Qvintus. D=32,1 mm; m.c.; f.b.c.; inv. N 58898;

Av.: C· PR· CÆS·; circular: IMP·[erator] C·[aesar] VALENS HOSTILLIANVS⁶⁶ MESSIVS QVINTVS AVG·[ustus] ⊗ [Împăratul cesar Valens Hostillianus Messius Quintus, august]; în câmp: bust dreapta laureat Valens Hostillianus;

⁶⁴ Corect: PAVLO.

⁶⁵ Adică împotriva unui popor nomad de la frontieră, cel mai probabil iazigii.

⁶⁶ Corect: HOSTILIANUS.

Rv.: C· W·; în câmp: NATVS/ A·[nno] C·[hristi] CCXXX·/ PATRE DECIO/ MATRE ETRVSCILLA/ A PATRE/ CÔ[n]TRA GOTHOS PROPECTVRO/ CAESAR DICTVS/ ROMAEQVE RELICTVS/ MORTE PATRIS ET FRATRIS/ COMPERTA/ A SENATV A·[nno] C·[hristi] CCLI·/ IMPERATOR APPELLATVS/ GALLO ADPTATVS/ POST ALIQVOT/ MENSES PESTE/ INTERIIT· [*Născut în anul 230 de la Cristos din tatăl Decius (și) mama Etruscilla, (a fost) numit cesar de către tatăl său care trebuia să pornească împotriva goților și lăsat la Roma; după ce s-a aflat de moartea tatălui și fratelui (său), (a fost) proclamat împărat de Senat în anul 251 de la Cristos; adoptat de către Gallus, a pierit după câteva luni de ciumă*];

51. Medalie dedicată împăratului Trebonianus Gallus (251-253, Caius Vibius Trebonianus Gallus). D=31,9 mm; m.c.; f.b.c.; inv. N 58917;

Av.: CVM PRIV· CÆS·; circular: IMP·[erator] CÆS·[ar] C·[aius] VIBI⁹·[us] TREBONIAN·⁹[us] GALL·⁹[us] AVG·[ustus] P·[ontifex] M·[aximus] TR·[ibunica] P·[otestate] III· CO[n]S·[ul] II· P·[ater] P·[atriae] ⊗ [*Împăratul cesar Caius Vibius Trebonianus Gallus, august, mare pontif, cu putere de tribun a treia oară, consul a doua oară, părinte al patriei*]; în câmp: bust dreapta laureat purtând barbă scurtă și mustață Trebonianus Gallus;

Rv.: C· W·; în câmp: NATVS/ A·[nno] C·[hristi] CCVI·/ FAMILIA PATRICIA/ MAIORIS FORTVNAE/ QVAM· FIDEI/ DVX LIMITIS MOESIAE/ A DECIO FACTVS/ A·[nno] C·[hristi] CCLI· A· LEGIONE/ QVAE IN SCYTHARVM PRAELIO/ INTEGRA MANSERAT/ IMPERATOR ET A SENATV/ AVGVSTVS DICTVS/ CHRISTIANORVM HOSTIS/ PRIM·⁹[us] SCYTHIS TRIBVTVM PENDEN⁶⁷/ AB AEMILIANO AEMVLO/ PROPE INTER AMNAM/ VICTVS CAESVSQVE/ CVM FILIO/ MENSE IVN·[i]i/ A·[nno] C·[hristi] CCLIII· [*Născut în anul 206 de la Cristos, dintr-o familie patriciană mai mult bogată decât onorabilă, (a fost) pus de Decius comandant al frontierei Moesiei. Numit împărat de către legiunea care rămăsese întreagă în războiul scitic și august de către Senat, dușman al creștinilor, (fiind) primul (împărat) care a plătit tribut sciților, (a fost) învins și ucis împreună cu fiul său de către rivalul Aemilianus, lângă Interamna, în luna iunie din anul 253 de la Cristos*];

52. Medalie dedicată cezarului Volusianus. D=32,3 mm; m.c.; f.b.c.; inv. N 58923;

Av.: C· P· CÆ S·; circular: .IMP·[erator] CAES·[ar] CN·[ei]us VIBI⁹·[us] VOLVSIAN·⁹[us] AVG·[ustus] P·[ontifex] M·[aximus] TR·[ibunica] P·[otestate] IV· CO[n]S·[ul] II· P·[ater] P·[atriae] ⊗ [*Împăratul cesar Cneius Vibius Volusianus, august, mare pontif, cu putere de tribun a patra oară, consul a doua oară, părinte al patriei*]; în câmp: bust dreapta purtând coroană radiată și barbă scurtă Volusian;

Rv.: C· W·; în câmp: PATRE/ TREBONIANO/ GALLO/ AB EODEM/ CAESAR DICTVS/ POST IMPERATOR/ ET AVGVSTVS/ AB AEMILIANO/ CVM PATRE/ APVD INTERAMNAM/ OCCISVS/ MENSE IVN·[i]i/ A·[nno]

⁶⁷ ND în ligatură.

C·[hristi] CCLIII· [*Tatăl (lui fiind) Trebonianus Gallus, a fost numit de acesta cesar, iar apoi împărat și august; a fost ucis de Aemilianus împreună cu tatăl (său) lângă Interamna în luna iunie din anul 253 de la Cristos*];

53. Medalie dedicată uzurpatorului Aemilianus Maurus. D=31,9 mm; m.c.; f.b.c.; inv. N 58929;

Av.: **C· PR· CÆSAR;** circular: **IMP·[erator] CAES·[ar] AEMILIANVS MAVRVS P·[ius] F·[elix] AVG·[ustus] P·[ontifex] M·[aximus] TR·[ibunicia] P·[otestate] CO[n]S·[ul] II· P·[ater] P·[atriae]** ⊗ [*Împăratul cesar Aemilianus Maurus, cel pios, cel fericit, cel august, mare pontif, cu putere de tribun, consul a doua oară, părinte al patriei*]; în câmp: bust dreapta purtând coroană radiată, barbă scurtă și mustață Aemilianus Maurus;

Rv.: **C· W·;** în câmp: **NATVS/ A·[nno] C·[hristi] CCXIII·/ IN MAVRITANIA/ A PVERO MILES/ DVX LIMITIS SARMATICI/ A DECIO FACTVS/ SCYTHIS PROFLIGATIS/ A[nno] C·[hristi] CCLIII· AB· EXERCITV/ IMPERATOR APPELLATVS/ GALLVM CVM FILIO OPPRESSIT/ MVLTA SENATVI PROMITTENS/ SED INTEREA VALERIANO/ AB ALPINIS MILITIB⁹[us] ELECTO/ A SVIS OCCIDITVR/ AD SPOLETVM/ MENSE IMPERII/ QVARTO·** [*Născut în anul 213 de la Cristos în Mauretania, ostaș din copilărie, pus de Decius comandant al frontierei sarmatice, după ce sciții⁶⁸ au fost nimiciți (a fost) numit împărat de armată în anul 253 de la Cristos. L-a ucis pe Gallus împreună cu fiul (său), promițând multe senatului; dar, după ce Valerianus a fost între timp ales (împărat) de către soldații din Alpi, a fost ucis de ai săi la Spoleum în luna a patra de domnie*];

54. Medalie dedicată împăratului Valerian (253-259, Publius Licinius Valerianus). D=32,1 mm; m.c.; f.b.c.; inv. N 58930;

Av.: **C· PR· CÆS·;** circular: **IMP·[erator] C·[aesar] P·[ublius] LICINI⁹[us] VALERIANVS P·[ius] F·[elix] AVG·[ustus] P·[ontifex] M·[aximus] TR·[ibunicia] P·[otestate] VI· CO[n]S·[ul] IV· P·[ater] P·[atriae]** ⊗ [*Împăratul cesar Publius Licinius Valerianus, cel pios, cel fericit, cel august, mare pontif, cu putere de tribun a șasea oară, consul a patra oară, părinte al patriei*]; în câmp: bust dreapta purtând coroană radiată și barbă scurtă împăratul Valerian;

Rv.: **C· W·;** în câmp: **NATVS/ A·[nno] C·[hristi] CLXXXIV·/ PAT·[re] VALERIO GALLIEN[o]/ PER OMNES DIGNITATVM/ GRADVS ASCENDE[n]S/ A MILITIBVS ALPINIS/ IN RHAETIA ET NORICO/ CVM FILIO GALLIENO/ A·[nno] CCLIII· IMPERATOR DICTVS/ GOTHOS PER AVRELIANVM/ A·[nno] CCLV· ET SEQVENTI VICIT·/ IN CHRISTIANOS VARIVS/ TANDEM OCTAVA PERSECVTIONE/ CRVDELIS ET ACERBVS·/ A·[nno] CCLVII· IN PERSAS MOVENS/ A SAPORE REGE A·[nno] CCLIX· FRAVDE CAPT⁹[us] APVD IPSVM/ MISERA SERVITVTE/ CONSENVIT/ VIVVS TANDEM/ EXCORIATVS·** [*Născut în anul 184 de la Cristos, din tatăl Valerius Gallienus; urcând toate treptele demnităților (publice) a fost numit împărat de*

⁶⁸ Se referă la populațiile din câmpia Ucrainei, îndeosebi goții, care atacau Imperiul Roman și erau numite în bloc „sciți”.

către soldații din Alpi, în Raetia și Noricum, împreună cu fiul (său) Gallienus în anul 253. În anul 255 și în cel următor i-a învins pe goți prin (intermediul lui) Aurelianus. (A fost) schimbător față de creștini, (iar) până la urmă crud și înverșunat printr-a opta persecuție. În anul 257 mergând împotriva perșilor, a fost capturat prin înșelăciune de regele Sapor în anul 259; a îmbătrânit la acesta într-o sclavie lamentabilă, la sfârșit a fost jupuit de viu];

55. Medalie dedicată coîmpăratului Gallienus (253-268, Publius Licinius Egnatius Gallienus). D= 32,4 mm; m.c.; f.b.c.; inv. N 58926;

Av.: C· PR· CAES·; circular: IMP·[erator] CAES·[ar] P·[ublius] A·[egnatius] LICIN[ius] GALLIEN⁹·[us] P·[ius] F·[elix] AVG·[ustus] P·[ontifex] M·[aximus] TR·[ibunicia] P·[otestate] XVI· CO[n]S[ul] VII· P·[ater] P·[atriae] ⊗ [Împăratul cesar Publius Aegnatius Licinius Gallienus, cel pios, cel fericit, cel august, mare pontif, cu putere de tribun a șaisprezecea oară, consul a șaptea oară, părinte al patriei]; în câmp: bust dreapta purtând coroană radiată, barbă scurtă și mustață împăratul Gallienus;

Rv.: C· W·; în câmp: NATVS/ A·[nno] C·[hristi] CCXII·/ PATRE VALERIANO/ QVOD AD IMPERIVM ERECTO/ CAESAR A SENATV/ AVGVSTVS A PATRE DICTVS/ INITIO MVLTAE PRAECLARA GESSIT/ SED PATRE CAPTO GAVISVS/ IGNAVIA LVXVRIA FEROCIA/ MVLTAS IMPERII PROVINCIAS/ A TYRANIS OCCVPARI/ EL⁶⁹ A BARBARIS VASTARI PERMISIT⁷⁰/ SCYTHAS TAMEN PERSASQ·[ae] VICIT/ VEXATIS CHRISTIANIS/ PACEM REDDITIT⁷¹/ TANDEM INSIDIIS/ HERACLIANI ET MARCIANI/ PROPE MEDIOLANVM/ OCCISVS/ [ante diem] XV· KAL·[endas] APRIL·[es]/ A·[nno] C·[hristi] CCLXVIII·[Născut în anul 218 de la Cristos, din tatăl Valerianus; după ce acesta a fost ridicat la domnie, (a fost) numit cesar de către Senat și august de către tată. La început a săvârșit multe fapte strălucite, dar, după ce tatăl a fost capturat (de dușmani) s-a dedat moliciunii, desfrâului și cruzimii. A îngădiut ca multe provincii ale Imperiului să fie ocupate de tirani și devastate de barbari. I-a învins pe sciți, apoi pe perși; creștinilor loviți le-a redat pacea. În cele din urmă a fost ucis lângă Mediolanum prin uneltirile lui Heraclianus și Marcianus, la 18 martie în anul 268 de la Cristos];

56. Medalie dedicată uzurpatorului Cyriades. D= 32,1 mm; m.c.; f.b.c.; inv. N 58931;

Av.: C· PR· CAES·; circular: IMP·[erator] CAES·[ar] M·[arcus] C·[aius] CYRIADES PIVS FOEL·[ix]⁷² AVG·[ustus] ⊗ [Împăratul cesar Marcus Caius Cyriades, cel pios, cel fericit, cel august]; în câmp: bust dreapta laureat Cyriades purtând barbă scurtă și mustață;

Rv.: C· W·; în câmp: PATREM/ CYRIADEM/ FVGIENS AD PERSAS/ SAPORI SOCIATVS/ BELLVM ROMANIS INFER[i]T/ CAPTA ANTIOCHIA

⁶⁹ Corect: ET.

⁷⁰ Corect: PERMISSIT.

⁷¹ Corect: REDDIDIT.

⁷² Corect: FELIX.

& CÆSAREA/ CÆSAR INDE AVGVST⁷³[us] DICT⁷⁴[us]/ OMNEM⁷⁴ ORIENTEM QVATIENS/ VIRIVM AVDACIA VEL TERRORRE/ INSIDIIS SVORVM/ CVM VALERIANVS/ AD BELLVM PERSICVM/ VENIRET/ OCCISVS EST/ A·[nno] C·[hristi] CCLVIII· *[Fugind de tatăl Cyriades, s-a alăturat perșilor regelui Sapor (și) a purtat război împotriva romanilor. După ce Antiochia și Caesarea au fost luate, a fost numit cesar și apoi august, zguduind întreg Orientul prin îndrăzneala oamenilor (săi) sau prin teroare. A fost ucis pe când Valerianus sosea la războiul cu perșii, prin uneltirile alor săi, în anul 258 de la Cristos];*

57. Medalie dedicată uzurpatorului Fulvius Macrianus. D=31,9 mm; m.c.; f.b.c.; inv. N 58934;

Av.: **C· PR· CÆS·**; circular: **IMP·[erator] CAES·[ar] Q·[uintus] FVLVIVS MACRIANVS P·[ius] FOELIX⁷⁵ AVG·[ustus] ⊗** *[Împăratul cesar Quintus Fulvius Macrianus, cel pios, cel fericit, cel august];* în câmp: cap dreapta purtând coroană radiată Fulvius Macrianus;

Rv.: **C· W·**; în câmp: **IVVENIS/ FORTISSIMVS/ A VALERIANO/ TRIBVNVS/ A PATRE MACRIANO/ AVGVSTVS FACTVS/ CVM PATRE ADVERS⁹[us]/ GALLIENVM PROFECT⁹[us]/ A DOMITIANO DVCE/ VICT⁹[us] & OCCIS⁹[us]/ A·[nno] C·[hristi] CCLXI·** *[Tânăr foarte viteaz, (a fost) numit tribun de Valerianus și august de tatăl (său) Macrianus; după ce s-a îndreptat împreună cu tatăl (său) împotriva lui Gallienus, a fost învins și ucis de generalul Domitianus în anul 261 de la Cristos];*

58. Medalie dedicată uzurpatorului Fulvius Qvietus. D=32,1 mm; m.c.; b.c.; inv. N 58933;

Av.: **C· PR· CÆSAR·**; circular: **IMP·[erator] CAES·[ar] FVLVIVS QVIETVS PIVS FELIX AVG·[ustus] ⊗** *[Împăratul cesar Fulvius Qvietus, cel pios, cel fericit, cel august];* în câmp: cap dreapta purtând coroană radiată Fulvius Qvietus;

Rv.: **C· W·**; în câmp: **A/ VALERIANO/ TRIBVNVS/ CVM PATRE & FRATRE/ AVGVSTVS CREATVS/ H[i]S CONTRA GALLIENVM⁷⁶/ PROFICISCENTIBVS/ IN ORIENTE RELICTVS/ ILLIS VICTIS AB ODENADO/ QVASI⁷⁷ GALLIENI PARTES/ VINDICATVRO/ INTERFECTVS/ A·[nno] C·[hristi] CCLXI·** *[Numit tribun de Valerianus și august împreună cu tatăl și fratele (său), în timp ce aceștia se îndreptau împotriva lui Gallienus, (a fost) lăsat în Orient; după ce aceștia au fost învinși ca și cum (ar fi fost) partizani ai lui Gallienus de către Odenathus apărătorul, a fost ucis în anul 261 de la Cristos];*

59. Medalie dedicată uzurpatorului Calpurnius Piso. D=31,8 mm; m.c.; f.b.c.; inv. N 58935;

⁷³ AV în ligatură.

⁷⁴ MN în ligatură.

⁷⁵ Corect: **FELIX**.

⁷⁶ VM în ligatură.

⁷⁷ VA în ligatură.

Av.: C· PR· CÆSAR; circular: IMP·[erator] CAES·[ar] L·[ucius] CALPVRNIVS PISO P⁹·[us] F·[elix] AVG·[ustus] ⊗ [Împăratul cesar Lucius Calpurnius Piso, cel pios, cel fericit, cel august]; în câmp: bust dreapta purtând coroană radiată Calpurnius Piso;

Rv.: C· W·; în câmp: ORTVS/ FAMILIA/ NOBILISSIMA/ VIR CONSVLARIS/ A MACRIANO/ AD VALENTM OPPRIMENDVM/ FRVSTRA MISSVS/ THESSALIAM CONCEDENS/ IMPERIVM SVMSIT A·[nno] C·[hristi] CCLXI· PAVLO POST MISSIS/ A VALENTE PERCVSSORIBVS/ TRVCIDATVS/ A SENATO ROMANO/ DIVINOS HONORES/ ACCEPIT/ [ante diem] VII· KAL·[endas] IVL·[ias] [Descendent dintr-o familie foarte nobilă, bărbat de rang consular, în zadar trimis de Macrianus pentru a-l învinge pe Valens, retrăgându-se în Thessalia și-a asumat domnia în anul 261 de la Cristos; puțin mai târziu a fost ucis de ucigașii trimiși de Valens. A primit onoruri divine de la Senatul roman la 25 iunie];

60. Medalie dedicată uzurpatorului Valerius Valens. D=33,4 mm; m.c.; b.c.; inv. N 58936;

Av.: C· W· C· P· CÆS·; circular: IMP·[erator] CÆS·[ar] PVLLI⁹·[us] VALERI⁹·[us] VALENS PIVS FELIX AVGVST⁹·[us] ⊗ [Împăratul cesar Pullius Valerius Valens, cel pios, cel fericit, cel august]; în câmp: bust dreapta laureat purtând barbă scurtă Valerius Valens;

Rv.: C· W·; în câmp: ACHAIAE⁷⁸/ PROCONSVL/ A GALLIENO DAT⁹·[us]/ A MACRIANO/ PER PISONEM/ AD NECEM QVAESIT⁹·[us]/ IMPERIVM SVSCEPIT/ PISONE OCCISO/ BREVIA MILITIB⁹·[us]/ INTEREMTVS/ A·[nno] C·[hristi] CCLXI· MENSE/ IVNIO [Proconsul al Achaiei numit de Gallienus, urmărit de Macrianus prin Piso spre a fi ucis, a pus mâna pe domnie după ce a fost ucis Piso; în scurtă vreme (a fost) omorât de soldați în anul 261 de la Cristos, luna iunie];

61. Medalie dedicată uzurpatorului Alexander Aemilianus. D=32,0 mm; m.c.; f.b.c.; inv. N 58962;

Av.: C· PR· CÆS·; circular: IMP·[erator] C·[aesar] TIB·[erius] CESTI⁹·[us] ALEXANDER AEMILIANVS P·[ius] F·[elix] A·[ugustus] ⊗ [Împăratul cesar Tiberius Cestius Alexander Aemilianus, cel pios, cel fericit, cel august]; în câmp: bust dreapta purtând coroană radiată, barbă scurtă și mustață Alexander Aemilianus;

Rv.: C· W·; în câmp: DVX/ AEGYPTI/ ALEXANDRINVS⁷⁹/ REBELLANTIBVS/ A·[nno] C·[hristi] CCLXI· COGITVR/ IMPERIVM SVSCIPERE/ EXERCITV AEGYPTIO/ CONSENTIENTE· THEBAIDE ET AEGYPTO/ PERAGRATA/ BARBARIS SVB MOTIS/ EXPEDITIONEM IN INDOS/ PARANS A THEODOTO/ GALLIENI DVCE CAPTVS/ ET IN CARCERE/ STRANGVLATVS/ EODEM ANNO· [Conducător al Egiptului în timp ce se răsculau locuitorii din Alexandria, a fost îndemnat în anul 261 de la Cristos să ia

⁷⁸ Grecia.

⁷⁹ Corect: ALEXANDRINIS.

domnia cu acordul armatei din Egipt; după ce a străbătut Thebaida și Egiptul, și după ce barbarii au fost alungați, pe când se pregătea o campanie împotriva indienilor, a fost prins de Theodotus, comandant al lui Gallienus, și a fost strangulat în închisoare în același an];

62. Medalie dedicată uzurpatorului Laelius Ingenuus. D=32,1 mm; m.c.; f.b.c.; inv. N 58961;

Av.: C· P· C·; circular: IMPER·[ator] CÆSAR D·[ecimus] LÆLI9[us] INGENVVS PI9[us] FELIX AVGVST9[us] ⊗ [*Împăratul cesar Decimus Laelius Ingenuus, cel pios, cel fericit, cel august*]; în câmp: bust stânga purtând coroană radiată, barbă scurtă și mustață Laelius Ingenuus;

Rv.: C· W·; în câmp: EX/ LEGATO/ PANNONIARVM⁸⁰ A/ MOESIACIS LEGIONIB9[us]/ AVGVSTVS⁸¹ APPELLAT9[us]/ AN·[no] C·[hristi] CCLVIII· PROPTER/ INSTANTES SARMATAS/ SED A GALLIENO PRÆLIO/ APVD MVRSIAM VICT9[us]/ CIVITATE CAPTA/ PVGIONE SE/ TRANSFODIT/ A·[nno] C·[hristi] CCLXII· [*Fost guvernator al Pannoniilor, a fost numit împărat de legiunile din Moesia în anul 258 de la Cristos din cauza sarmaților amenișători; dar, învins de Gallienus în lupta de la Mursa, după ce orașul a fost cucerit, s-a străpuns cu pumnalul în anul 262 de la Cristos*];

63. Medalie dedicată uzurpatorului Anicius Balista. D=32,3 mm; m.c.; f.b.c.; inv. N 58963;

Av.: C· P· CÆS·; circular: IMP·[erator] CÆS·[ar] SERGIVS ANICI9[us] BALISTA PIVS FEL·[ix] AVGVST·[us] ⊗ [*Împăratul cesar Sergius Anicius Balista, cel pios, cel fericit, cel august*]; în câmp: bust dreapta Anicius Balista purtând peste plete coif având pe cozoroc un leu șezând, barbă mai lungă și mustață, iar pe umărul stâng o lance;

Rv.: W·; în câmp: VIR/ INSIGNIS/ VALERIANI/ IMPERATORIS/ PRÆFECT9[us] ACCEPTESSIM9[us]/ EO A PERSIS CAPTO/ MACRIANVM CVM FILIIS/ GALLIENO OPPOSUIT/ HISQVE OCCISIS/ IN ORIENTE AVGVST9[us] DICT9[us]/ VEL PER AVREOLI MILITES/ VEL A QVODAM/ ODENATI GREGARIO/ IN TENTORIO CVBANS/ INTERFECTVS EST/ ANNO CHRISTI/ CCLXII· [*Bărbat însemnat, cel mai de încredere prefect al împăratului Valerianus, după ce acesta a fost capturat de perși, l-a susținut pe Macrianus cu fiii săi împotriva lui Gallienus; după ce aceștia au fost uciși, a fost numit împărat în Orient. A fost ucis în anul 262 de la Cristos fie de soldații lui Aureolus, fie de vreun ostaș de rând a lui Odenathus, în timp ce dormea în cort*];

64. Medalie dedicată uzurpatorului Titus Cornelius Celsus. D=1,7 mm; m.c.; f.b.c.; inv. N 58950;

Av.: C· P· C·; circular: IMP·[erator] CÆS·[ar] TITVS CORNELI9[us] CELSVS PI9[us] FELIX AVG·[ustus] ⊗ [*Împăratul cesar Titus Cornelius Celsus,*

⁸⁰ VM în ligatură.

⁸¹ AV în ligatură.

cel pios, cel fericit, cel august]; în câmp: cap dreapta purtând coroană radiată Cornelius Celsus;

Rv.: C·W·; în câmp: EX/ TRIBVNIS/ IN AFRICA/ PRIVATVS VIVENS/ PEPLO DEAE COELESTIS⁸²/ AB AFRIS ORNATVS/ ET IMPERATOR DICTVS/ SEPTIMO DIE A GALLIENA/ GALLIENI CONSOBRINA/ INTEREMT9[us] A·[nno] C·[hristi] CCLXIII·/ CORPORE A CANIBVS/ CONSUMTO/ ET IMAGINE/ IN CRVCEM/ SVBLATA· [*Fost tribun în Africa, pe când trăia ca particular, a fost împodobit cu mantia sacră a zeiței Caelestis și proclamat împărat de către locuitorii Africii; dar a fost ucis în a șaptea zi de Galliena, verișoara lui Gallienus, în anul 263 de la Cristos. Trupul i-a fost devorat de câini, iar imaginea i-a fost crucificată*];

65. Medalie dedicată uzurpatorului Sextus Iulius Saturninus. D=32,0 mm; m.c.; f.b.c.; inv. N 58915;

Av.: C·PR·CÆS·; circular: IMP·[erator] CÆS·[ar] SEXTVS IVLI9[us] SATVRNINVS PIVS FEL·[ix] AVG·[ustus] ⊗ [*Împăratul cesar Sextus Iulius Saturninus, cel pios, cel fericit, cel august*]; în câmp: cap dreapta purtând coroană radiată Iulius Saturninus;

Rv.: C·W·; în câmp: DVCVM/ OPTIMVS/ VALERIANO/ DILECTVS/ OB GALLIENI/ DISSOLVTIONEM/ A MILITIBVS COACT9[us]/ IMPERIVM SVSCEPIT/ POST MVLTAA⁸³ STRENVE GÆST·/ MILITIBVS SEVERIOR/ AB IIS OCCISVS/ A·[nno] C·[hristi] CCLXIII· [*Cel mai bun dintre comandanți, drag lui Valerianus, din cauza lășității lui Gallienus a preluat domnia silit de soldați; după ce a săvârșit grabnic multe fapte, fiind mai aspru cu soldații, (a fost) ucis de aceștia în anul 263 de la Cristos*];

66. Medalie dedicată uzurpatorului Quintus Nonius Regilianus⁸⁴. D=32,0 mm; m.c.; f.b.c.; inv. N 58964;

Av.: C·PR·CÆS·; circular: IMP·[erator] CÆS·[ar] QVINT9[us] NONI9[us] REGILIANVS PI9[us] FELIX AVG·[ustus] ⊗ [*Împăratul cesar Quintus Nonius Regilianus, cel pios, cel fericit, cel august*]; în câmp: cap dreapta purtând coroană radiată Nonius Regilianus;

Rv.: C·W·; în câmp: DACVS/ GENTE/ AFFINIS/ DECEBALI/ A VALERIANO⁸⁵ IMPERATORE/ ILLYRICI DVX/ CONSTITVTVS/ CONTRA SARMATAS FELIX/ AVCTORIBVS MOESIS/ A GALLIENO CVM INGENVO/ SVPERATIS/ A·[nno] C·[hristi] CCLXIII·/ IMPERATOR SALVTATVS/ SED AVCTORIB9[us]⁸⁶ ROXOLANIS/ GALLIENI METV/ EODEM ANNO OCCISVS· [*De neam dacic, rudă a lui Decebal, numit comandant al Illyricului de împăratul Valerianus, norocos împotriva sarmaților, (a fost) proclamat împărat de către moesii*]

⁸² Zeița Tanit.

⁸³ MV în ligatură.

⁸⁴ Numele corect este Publius C... Regalianus.

⁸⁵ VA în ligatură.

⁸⁶ AV în ligatură.

învinși de Gallienus împreună cu Ingenius, în anul 263 de la Cristos; dar, de teama lui Gallienus, a fost ucis în același an de către roxolani];

67. Medalie dedicată uzurpatorului Caius Annius Trebellianus. D=32,1 mm; m.c.; f.b.c.; inv. N 58919;

Av.: C· PR· CÆS·; circular: IMP·[erator] CÆS·[ar] CAIVS ANNI9[us] TREBELLIANVS PI9[us] FELIX AVG·[ustus] ⊗ *[Împăratul cesar Caius Annius Trebellianus, cel pios, cel fericit, cel august];* în câmp: cap dreapta purtând coroană radiată Annius Trebellianus;

Rv.: C· W·; în câmp: IN/ ISAVRIA/ EX/ ARCHIPIRATA/ A·[nno] C·[hristi] CCLXIII·/ IN INTIMA ISAVRIAE LOCA/ MONTIBVS MVNITA/ SECEDENS ALIQVANDIV/ APVD CILICAS IMPERAVIT/ TANDEM/ A GALLIENI DVCE/ AD CAMPVM DEDVCTVS/ VICTVS ET/ OCCISVS/ A·[nno] C·[hristi] CCLXIV· *[Fost șef de tâlhari în Isauria, în anul 263 de la Cristos, retrăgându-se în locurile cele mai ascunse ale Isauriei apărute de munți, a domnit destul de mult timp asupra cilicienilor; în cele din urmă, scos în câmpie de un general al lui Gallienus, (a fost) învins și ucis în anul 264 de la Cristos];*

68. Medalie dedicată uzurpatorului Herodianus. D=32,2 mm; m.c.; f.b.c.; inv. N 58897;

Av.: C· PR· CÆS·; circular: IMP·[erator] CAES·[ar] HERODIANVS PI⁹·[us] FOELIX⁸⁷ AVG·[ustus] ⊗ *[Împăratul cesar Herodianus, cel pios, cel fericit, cel august];* în câmp: cap dreapta laureat Herodianus;

Rv.: C· W·; în câmp: FILIVS/ ODENATI/ CVM EO ET/ NOVERCA ZENOBIA/ CONTRA PERSAS PROPECT⁹·[us]/ CONCVBINAS REGALES/ DIVITIASQ·[ue] ILLIS EREPTAS/ A PATRE ACCEPIT/ HOMO DELICATISSIMVS/ CVM PATRE/ AVGVSTVS DICTVS/ ET POSTEA/ INTEREMTVS/ A·[nno] C·[hristi] CCLXVII· *[Fiu al lui Odenathus, a pornit împotriva perșilor împreună cu acesta și cu mama vitregă Zenobia; a primit de la tatăl său concubinele regale și bogățiile smulse de la aceștia (de la perși); om foarte molatic, împreună cu tatăl (său) a fost numit împărat și apoi ucis în anul 267 de la Cristos];*

69. Medalie dedicată uzurpatorului Timolaus. D=32,3 mm; m.c.; f. b.c.; inv. N 58920;

Av.: C· P· CÆS·; circular: IMPERATOR CÆSAR TIMOLAVS PIVS FELIX AVGVSTVS ⊗ *[Împăratul cesar Timolaus, cel pios, cel fericit, cel august];* în câmp: bust dreapta purtând coroană radiată Timolaus;

Rv.: C· W·; în câmp: PATRE/ ODENATO/ MATRE ZENOBIA/ SVMMI ARDORIS/ AD STVDIA ROMANA/ PATRE INTEREMTO/ PARVVLVS A MATRE/ IMPERIVM VSVRPANTE/ CAESAR AVGVSTVS DICTVS/ CVM FRATRE A·[nno] C·[hristi] CCLXVII·/ ET IMPERATORIS HABITV/ CONCIONIB9[us] ADHIBIT⁹·[us]/ POST OCTO CIRCITER ANNOS/ VEL AB

⁸⁷ Corect: FELIX.

AVRELIANO/ INTEREMPTVS⁸⁸/ VEL MORTE NATVRALI/ CONSVMTVS. *[(Născut) din tatăl Odenathus și mama Zenobia, (înclinat) cu cea mai mare înflăcărare spre studiile romane, după ce tatăl a fost ucis, copil fiind, a fost numit cesar și august împreună cu fratele său de către mamă, care uzurpase domnia, în anul 267 de la Cristos, și a fost invitat în haine imperiale la adunări; după cam opt ani, fie a fost ucis de Aurelian, fie a fost răpus de moarte naturală];*

70. Medalie dedicată uzurpatorului Moenius. D=32,1 mm; m.c.; b.c.; inv. N 58866;

Av.: **C· PR· CÆS·**; circular: **IMPERATOR CÆSAR MOENIVS PIVS FELIX AVGVSTVS** ⊗ *[Împăratul cesar Moenius, cel pios, cel fericit, cel august];* în câmp: bust stânga purtând coroană radiată, barbă scurtă și mustață Moenivs;

Rv.: **C· W·**; în câmp: **HOMO/ SPVRCISSIMVS/ ODENATI LICET/ CONSOBRINVS/ EVM TAMEN INDIGNE/ INTEREMIT/ HINC PER ERROREM/ IMPERATOR DICTVS/ BREVI A MILITIBVS/ PRO SVE⁸⁹ LVXVRIAE/ MERITIS/ OCCISVS/ A·[nno] C·[hristi] CCLXVII·** *[Om foarte josnic; deși era vărul lui Odenathus, totuși l-a ucis pe acesta mișelește; apoi, numit împărat dintr-o greșeală, peste puțin (timp) a fost ucis de soldați ca pedeapsă a desfrâului său];*

71. Medalie dedicată uzurpatorului Odenatus Palmirenus⁹⁰. D=33,0 mm; m.c.; b.c.; inv. N 58913;

Av.: **C· W· C· PR· CÆS·**; circular: **IMP·[erator] CÆSAR ODENATVS PALMIREN⁹[us] PIVS FELIX AVGVST⁹[us]** ⊗ *[Împăratul cesar Odenathus palmyreanul, cel pios, cel fericit, cel august];* în câmp: bust dreapta laureat purtând barbă scurtă și mustață Odenathus din Palmyra;

Rv.: **C· W·**; în câmp: **PRINCEPS/ PALMYRENORVM/ A PRIMA AETATE/ VENATIONI ADSVETVS/ CAPTO A PERSIS VALERIANO/ REGIS NOMEN ASSVMENS/ RES ROMANORVM IN ORIENTE/ FERE PERDITAS RESTITVIT/ PLERAQVE PERSIS ERIPIENS/ HINC A GALLIENO IMPERATORE/ A·[nno] C·[hristi] CCLXIV· AVGVST⁹[us] DICT⁹·[us]/ QVIETVM TIRANNVM/ SVSTVLIT/ MOX PROPINQVORVM/ INSIDIIS/ PERIIT/ A·[nno] C·[hristi] CCLXVII·** *[Principe al palmyrenilor, pasionat de vânătoare din prima tinerețe, asumându-și numele de rege după ce Valerianus a fost capturat de perși, a recâștigat pozițiile aproape pierdute ale romanilor în Orient, pe unele smulgându-le de la perși; apoi, numit august de împăratul Gallienus în anul 264 de la Cristos, l-a supus pe tiranul Quietus; puțin după aceea a pierit prin uneltirile rubedeniilor în anul 267 de la Cristos];*

72. Medalie dedicată uzurpatorului Lucius Aelianus. D=32,2 mm; m.c.; f. b.c.; inv. N 58879;

⁸⁸ Corect: **INTEREMTVS.**

⁸⁹ Corect: **SVAE.**

⁹⁰ Corect: **ODENATHVS PALMYRENVS.**

Av.: C· PR· CÆS·; circular: IMP·[erator] CÆSAR LVCIVS AELIANVS PIVS FELIX AVGVST9[us] ⊗ *[Împăratul cesar Lucius Aelianus, cel pios, cel fericit, cel august];* în câmp: bust dreapta purtând coroană radiată, barbă scurtă și mustață Lucius Aelianus;

Rv.: C· W·; în câmp: IN/ GERMANIA/ MOGVNCIACI⁹¹/ CONTRA GALLIENVM/ IMPERIVM ARRIPVIT/ QVO NONDVM/ INTEGRO⁹² ANNO GAVIS9[us]/ A MILITIBVS/ OPPRESSVS EST/ A·[nno] C·[hristi] CCLXVII· *[În Germania, la Mogontiacum, împotriva lui Gallienus a pus mâna pe domnie; fără să se fi bucurat de aceasta un an întreg, a fost ucis de soldați în anul 267 de la Cristos];*

73. Medalie dedicată uzurpatorului Spurius Servilius Lollianus. D=31,7 mm; m.c.; b.c.; inv. N 58895;

Av.: C· W· C· PR· CÆS·; circular: IMP·[erator] CÆS·[ar] SPVRI9[us] SERVILI9[us] LOLLIANVS PIVS FELIX AVG·[ustus] ⊗ *[Împăratul cesar Spurius Servilius Lollianus, cel pios, cel fericit, cel august];* în câmp: bust dreapta purtând coroană radiată, barbă scurtă și mustață Lollianus;

Rv.: C· W·; în câmp: VIR/ PROCERVVS/ FORTIS SAPIENS/ AC SEVERVS/ POSTVMIS OCCISIS/ AVGVSTVS DICTVS/ PLERASQ·[ue]⁹³ GALLIAE CIVITATES/ ET CASTRA A GERMANIS/ DIRVTA INTEGRVIT/ SED IN LABORE NIMIVS/ A MILITIBVS OCCISVS/ OCTAVO IMPERII/ MENSE/ A·[nno] C·[hristi] CCLXVIII· *[Bărbat înalt, puternic, înțelept și aspru, după ce cei doi Postumi⁹⁴ au fost uciși, a fost proclamat împărat și a refăcut cele mai multe orașe și fortificații ale Galliei distruse de germani; dar fiind excesiv cu muncile, a fost ucis de soldați în a opta lună de domnie în anul 268 de la Cristos];*

74. Medalie dedicată uzurpatorului Marcus Piavonius Victorinus. D=31,6 mm; m.c.; b.c.; inv. N 60567;

Av.: C· PR· CÆS·; circular: IMP·[erator] CÆS·[ar] MARC9[us] PIAVVONI9[us] VICTORINVS PI9[us] FELIX AVG·[ustus] ⊗ *[Împăratul cesar Marcus Piavonius Victorinus, cel pios, cel fericit, cel august];* în câmp: bust dreapta purtând coroană radiată, barbă scurtă și mustață Victorinus;

Rv.: C· W·; în câmp: A/ POSTVMO/ MVLTI GALLIENI/ VIRIBVS PETITO/ IMPERII PARTICEPS/ FACTVS A·[nno] C·[hristi] CCLXII·/ AC LOLLIANO OCCISO/ SOLVS OPTIME IMPERANS/ SED LIBIDINOSVS/ A QVODAM ACTVARIO/ CVIVS VXOREM/ CONSTVPRAYERAT/ CVM FILIOLO/ PROPE AGRIPPINAM/ INTEREMTVS/ A·[nno] C·[hristi] CCLXVIII· *[Cerut de Postumus din cauza multor forțe ale lui Gallienus, în anul 262 de la Cristos a fost făcut părtaș la domnie și, după ce Lollianus a fost ucis, domnind singur în cele mai bune condiții, dar fiind desfrânat, (a fost) ucis împreună cu fiul său*

⁹¹ Corect: MOGONTIACI.

⁹² IN în ligatură.

⁹³ PL în ligatură.

⁹⁴ Este vorba de M. Cassianus Latinus Postumus, uzurpator în Gallia (260-269), și de fiul său.

*minor lângă (Colonia) Agrippina*⁹⁵ *de un secretar oarecare pe a cărui soție o violase, în anul 268 de la Cristos*];

75. Medalie dedicată uzurpatorului Marcus Aurelius Marius. D=32,1 mm; m.c.; f. b.c.; inv. N 58865;

Av.: C· PR· CÆS·; circular: IMP·[erator] CÆS·[ar] MARCVS AVRELI9[us] MARIVS PIVS FELIX AVGVS·[tus] ⊗ *[Împăratul cesar Marcus Aurelius Marius, cel pios, cel fericit, cel august]*; în câmp: bust dreapta purtând coroană radiată și barbă scurtă Aurelius Marius;

Rv.: C· W·; în câmp: EX/ FABRO/ FERRARIO/ MILITARIB9[us] GRADIB9[us]/ AD IMPERIVM EVECT9[us]/ MIRAE FORTITVDINIS/ IN MANIB9[us] ET DIGITIS/ PRIMO DIE FACT9[us] IMPERATOR/ SECVNDO VIS9[us] EST IMPERARE/ TERTIO INTEREMT9[us] A MILITE⁹⁶/ OPERARIO EIVS/ IN OFFICINA FABRILI/ GLADIOQVEM IPSE/ FECERAT/ A·[nno] C·[hristi] CCLXVIII· *[Fost meșter fierar, ridicat la domnie prin ranguri în armată, (era) de o putere uimitoare în mâini și în degete; în prima zi a fost făcut împărat, în a doua zi a părut a domni, în a treia (zi) a fost ucis de un ostaș lucrător de-al său, în atelierul de fierărie cu o sabie pe care el însuși o făcuse, în anul 268 de la Cristos]*;

76. Medalie dedicată uzurpatorului Lucius Aurelius Victorinus Iunior. D=31,8 mm; m.c.; b. c.; inv. N 58945;

Av.: C· PR· CÆS·; circular: IMP·[erator] CÆS·[ar] L·[ucius] AVRELI9[us] VICTORINVS IVN·[ior] PIVS FEL·[ix] AVGVS·[tus] ⊗ *[Împăratul cesar Lucius Aurelius Victorinus Iunior, cel pios, cel fericit, cel august]*; în câmp: bust dreapta purtând coroană radiată Victorinus Iunior;

Rv.: C· W·; în câmp: A/ PATRE/ VICTORINO/ ET AVIA VICTORIA/ AD HVC PARVVLVS/ CAESAR DICTVS/ CVM PATRE/ PROPE AGRIPPINAM/ INTERFECTVS/ ET SEPVLTVS/ A·[nno] C·[hristi] CCLXVIII· *[Numit cesar încă de copil de tatăl Victorinus și de bunica Victoria, împreună cu tatăl (său a fost) ucis și îngropat lângă (Colonia) Agrippina în anul 268 de la Cristos]*;

77. Medalie dedicată uzurpatorului Publius Licinius Valerianus. D=31,8 mm; m.c.; f. b. c.; inv. N 58946;

Av.: C· PR· CÆS·; circular: IMP·[erator] C·[aesar] P·[ublius] LICINIVS VALERIANVS P·[ius] F·[elix] AVG·[ustus] ⊗ *[Împăratul cesar Publius Licinius Valerianus, cel pios, cel fericit, cel august]*; în câmp: bust dreapta purtând coroană radiată Licinius Valerianus;

Rv.: C· W·; în câmp: PATRE/ VALERIANO/ IMPERATORE/ A QVO ABSENTE/ CÆSAR APPELAT9[us] A·[nno] C·[hristi] CCLIV·/ A FRATRE GALLIENO/ POST PATRIS CAPTIVITATEM/ AVGVST9[us] DICT9[us] A·[nno] C·[hristi] CCLIX·/ MISERE CVM FRATRE/ INTEREMTVS/ [ante

⁹⁵ Colonia Ara Agrippinensium, astăzi Köln.

⁹⁶ TE în ligatură.

diem] XV· KAL·[endas] APR·[iles] A·[nno] CCLXVIII·/ ET CLAVDII IMP·[eratoris] IVSSV/ CIRCA/ MEDIOLANVM/ SEPVLTVS· [Tatăl (lui a fost) împăratul Valerianus, de care, fiind plecat, a fost numit cesar în anul 254 de la Cristos; (a fost) numit augustus de către fratele (său) Gallienus în anul 259 de la Cristos, după luarea ca prizonier a tatălui; (a fost) ucis mișelește împreună cu fratele (său) la 18 martie în anul 268 și înmormântat lângă Mediolanum⁹⁷ din porunca împăratului Claudius];

78. Medalie dedicată împăratului Claudius al II-lea Goticul (268-270, Marcus Aurelius Claudius). D=32,4 mm; m.c.; b.c.; inv. N 58957;

Av.: C· PR· CÆS·; circular: IMP·[erator] C·[aesar] M·[arcus] AVR·[elius] CLAVDI·[us] II· P·[ius] F·[elix] AVG·[ustus] GERM·[anicus] GOTHIC·[us] TR·[ibunicia] P·[otestate] II· CO[n]S·[ul] II· P·[ater] P·[atriae] [Împăratul cesar Marcus Aurelius Claudius al II-lea, cel pios, cel fericit, cel august, învingător al germanilor (și) al goților, cu putere de tribun a doua oară, consul a doua oară, părinte al patriei]; în câmp: bust laureat dreapta, purtând barbă scurtă și mustață Claudiu Goticul;

Rv.: C· W·; în câmp: DALMATA/ VEL DARDANIVS/ PLVRIMARVM VIRTVTVM/ LAVDE INCLYTVS/ A GALLIENO MORIENTE/ IMPERATOR DESIGNATVS/ B EXERCITV HINC A SENATV/ [ante diem] IX· K[a]L·[endas] APR·[iles] A·[nno] CCLVIII·⁹⁸ SALVTATVS/ LEGES OPTIMAS CONDITIT/ OPTIMEQVE SE GESSIT/ GOTHOS ALIOSQVE BARBAROS/ TERRA MARIQVE VICIT/ IN DE MORBO CONSVMTVS/ SIRMII OBIIT A·[nno] C·[hristi] CCLXX·/ OCTOBRI EXEVNTE/ AVREA STATVA/ CLYPEOQVE/ A S·[enatu] P·[opulo]Q·[ue] R·[omano]/ CVLTVS· [Dalmatin sau dardanian, renumit în chip lăudabil prin foarte multe virtuți, desemnat împărat de Gallienus muribund, (a fost) salutat (= recunoscut) de armată și apoi de Senat la 24 martie 258 (268); a introdus legi foarte bune și s-a comportat foarte bine. Pe goți și pe alți barbari i-a învins pe uscat și pe mare; apoi, măcinat de boală, a murit la Sirmium⁹⁹ în anul 270 de la Cristos în ultima zi a lui octombrie. Cinstit de senatul și poporul roman cu o statuie de aur și un scut¹⁰⁰];

79. Medalie dedicată uzurpatorului Marcus Acilius Cassius Latienus Postumus¹⁰¹. D=31,5 mm; m.c.; b. c.; inv. N 58925;

Av.: C· PR· CÆS·; circular: IMP·[erator] C·[aesar] M·[arcus] ACIL·[ius] CASSI·[us] LATIEN·[us] POSTVM·[us] P·[ius] F·[elix] AVG·[ustus] TR·[ibunicia] P·[otestate] X· CO[n]S·[ul] V· P·[ater] P·[atriae] ⊕ [Împăratul cesar Marcus Acilius Cassius Latienus Postumus, cel pios, cel fericit, cel august, cu putere de tribun a zecea oară, consul a cincea oară, părinte al patriei]; în câmp: bust dreapta purtând coroană radiată, barbă scurtă și mustață Latienus Postumus;

⁹⁷ Milano.

⁹⁸ Corect: CCLXVIII.

⁹⁹ Azi Sremska Mitrovica în Serbia.

¹⁰⁰ Este vorba despre un scut onorific (*clypeus virtutis*), arborat în public alături de imaginea persoanei astfel cinstite.

¹⁰¹ Pentru numele corect și datarea acestui domnitor, vezi nota 91.

Rv.: C· W·; în câmp: INCERTIS/ NATALIBVS/ OB VIRTVTEM/ A VALERIANO IMP·[eratore]/ TRANSRHENANI LIMITIS DVX/ ET GALLIAE PRAESES FACTVS/ OB GALLIENI CONTEMPTVM/ IMPERIVM IN GALLIA BELGICA/ A·[nno] C·[hristi] CCLIX· SVSCEPIT/ GERMANOS VICIT/ SED A GALLIS/ NOVARVM RERVM CVPIDIS/ AGENTE LOLLIANO/ APVD MOGVNCICVM¹⁰²/ OCCISVS EST/ A·[nno] C·[hristi] CCLXIX· *[De origine necunoscută, datorită vitejiei (a fost) făcut comandant al frontierei de dincolo de Rin și guvernator al Galliei; datorită disprețului arătat de Gallienus, a preluat domnia în Gallia Belgica în anul 259 de la Cristos. I-a învins pe germani, dar a fost ucis de galli doritori de schimbare la Mogontiacum în anul 269 de la Cristos prin mâna lui Lollianus];*

80. Medalie dedicată uzurpatorului Iunius Cassius Labienus Postumus.
D=32,3 mm; m.c.; b. c.; inv. N 58927;

Av.: C· PR· CÆS·; dublu circular: IMP·[erator] C·[aesar] IVNI⁹·[us] CASSI⁹·[us] LABIEN⁹·[us] POSTVMVS PIVS FEL·[ix] AVG·[ustus] ⊗/ P·[ontifex] M·[aximus] TR·[ibunicia] P·[otestate] CO[n]S·[ul] III· P·[ater] P·[atriae] *[Împăratul cesar Iunius Cassius Labienus Postumus, cel pios, cel fericit, cel august, mare pontif, cu putere de tribun, consul a treia oară, părinte al patriei];* în câmp: bust dreapta purtând coroană antică, barbă scurtă și mustață Labienus Postumus;

Rv.: C· W·; în câmp: PATRE/ POSTVMO/ LITTERATVS/ ET DISSERTISSIMVS/ A VALERIANO IMP·[eratore]/ TRIBVNATVM VOCONTIORVM/ ADEPTVS/ POST HAEC A PATRE CAESAR/ INDE IN EIVS HONOREM/ AVGVSTVS APPELLATVS/ AT CVM PATRE/ A LOLLIANO/ INTERFECTVS/ A·[nno] C·[hristi] CCLXIX· *[(Născut din) tatăl Postumus, cultivat și foarte elocvent, a dobândit de la împăratul Valerianus tribunatul (asupra) vocontilor; după aceea (a fost) numit cesar de către tatăl (său) și apoi augustus în onoarea lui, și (a fost) ucis de Lollianus împreună cu tatăl (său) în anul 269 de la Cristos];*

81. Medalie dedicată împăratului Marcus Aurelius Claudius Quintillus (270). D=31,8 mm; m.c.; f. b. c.; inv. N 58928;

Av.: C· PR· CÆS·; circular: IMP·[erator] CÆS·[ar] M·[arcus] AVR·[elius] CL·[audius] QVINTILLVS PI⁹·[us] FEL·[ix] AVG·[ustus] TR·[ibunicia] P·[otestate] P·[ater] P·[atriae] ⊗ *[Împăratul cesar Marcus Aurelius Claudius Quintillus, cel pios, cel fericit, cel august, cu putere de tribun, părinte al patriei];* în câmp: bust dreapta purtând coroană radiată, barbă scurtă și mustață Qvintillus;

Rv.: C· W· f·; în câmp: FRATER/ CLAVDII IMP·[eratoris]/ VIR SANCTVS/ ILLO DEFVNCTO/ DELATVM SIBI AB OMNIB⁹·[us]/ IMPERIVM SVSCEPIT/ MENSE OCTOB·[ri] A·[nno] C·[hristi] CCLXX·/ A SENATV/ CAESAR AVGVSTVSQVE/ APPELLATVS/ SED MILITIBVS GRAVIOR/ ET AVRELIANO IMPAR/ POST XX· DIERVM IMPERIVM/ VENAS SIBI

¹⁰² Corect: MOGONTIACVM.

SOLVENS/ VOLVNTARIE/ DECESSIT· [*Frate al împăratului Claudius, bărbat sfânt, după ce acesta a murit a preluat domnia ce îi era oferită de către toți, în luna octombrie din anul 270 de la Cristos; (a fost) numit cesar și augustus de către Senat, dar (fiind) mai puțin iubit de soldați și neputincios în fața lui Aurelianus, după o domnie de 20 de zile, a murit prin voia sa, deschizându-și venele*];

82. Medalie dedicată uzurpatorului Appius Claudius Censorinus. D=32,2 mm; m.c.; f. b. c.; inv. N 58959;

Av.: **C· PR· C·**; circular: **IMP·[erator] CÆS·[ar] APPI9[us] CLAVDI9[us] CENSORINVS PIVS FEL·[ix] AVG·[ustus]** ⊗ [*Împăratul cesar Appius Claudius Censorinus, cel pios, cel fericit, cel august*]; în câmp: bust dreapta laureat purtând barbă scurtă Claudius Censorinus;

Rv.: **C· W·**; în câmp: **VIR/ MILITARIS/ CONSVLATV/ ET PRAEFECTVRA/ FVNCTVS ET SENEX/ IN AGRO SVO DEGENS/ ET EX VVLNERE CLAVDICANS/ A MILITIBVS/ FACTVS EST IMPERATOR/ SED AB IISDEM/ DISCIPLINAM CENSORIAM/ NON FERENTIBVS/ SEPTIMO IMPERII DIE/ OCCISVS/ AN·[no] C·[hristi] CCLXX·** [*Comandant militar, după ce a îndeplinit consulatul și prefectura, și pe când în vârstă fiind își cultiva moșia și șchiopăta în urma unei răni, a fost proclamat împărat de către soldați, dar (aceștia) nesuportând disciplina riguroasă¹⁰³ a fost ucis de aceștia înșiși în a șaptea zi de domnie în anul 270 de la Cristos*];

83. Medalie dedicată uzurpatorului Claudius Domitius Domitianus. D=32,3 mm; m.c.; f. b. c.; inv. N 58958;

Av.: **C· PR· CÆS·**; circular: **IMP·[erator] CLAVD·[ius] DOMITIVS DOMITIANVS AVG·[ustus]** ⊗ [*Împăratul Claudius Domitius Domitianus, august*]; în câmp: bust dreapta laureat purtând barbă scurtă și mustață Domitius Domitianus;

Rv.: **C· W·**; în câmp: **EX/ AVREOLO/ TYRANNI DVCE/ IN AEGYPTO/ QVAM¹⁰⁴ PROVINCIAM/ ADMINISTRABAT/ AVGVSTVS DICTVS/ ANNO CHRISTI CCLXXIII·/ DOMITIANI AVGVSTI/ SANGVINE SE/ PROGNAVIM FERENS/ TANDEM BREVI/ EXTINGVITVR/ NIHIL MEMORIA/ DIGNVM/ GERENS·** [*(Numit) guvernator în Egipt de tiranul Aureolus, pe când administra provincia (a fost) proclamat împărat în anul 273 de la Cristos, pretinzându-se descendent de sânge din împăratul Domitian; în cele din urmă a fost ucis în scurtă vreme, fără a săvârși nimic demn de amintire*];

84. Medalie dedicată uzurpatorului Hermias Vhaballathus. D=31,9 mm; m.c.; f. b. c.; inv. N 58969;

Av.: **C· PR· CÆS·**; circular: **IMP·[erator] CAES·[ar] HERMIAS VHABALLATHVS P·[ius] F·[elix] AVG·[ustus]** ⊗ [*Împăratul cesar Hermias Vhaballathus, cel pios, cel fericit, cel august*]; în câmp: bust dreapta purtând coroană radiată și favoriți lungi Hermias Vhaballathus;

¹⁰³ Textual: „disciplina cenzorială, disciplina prescrisă de cenzori”, adică, disciplina riguroasă a unei armate romane tradiționale; joc de cuvinte, căci se poate citi și „disciplina lui Censorinus”.

¹⁰⁴ Corect: CVM.

Rv.: C·W·; în câmp: ODENATI/ FILI₉[us] VEL NEPOS/ ILLO INTEREMTO/ A ZENOBIA A·[nno] C·[hristi] CCLXVII·/ AVGVSTVS DICTVS/ CVM EADEM A·[nno] C·[hristi] CCLXXIII·/ AB AVRELIANO IMP·[eratore] VICT₉[us]/ ANNOQVE SEQVENTI ROMAE/ IN TRIVMPHO DVCTVS/ RELIQVAM IBI VITAM/ HONESTE TRANSIGENS/ QVO ANNO/ MORTVS/ NON LIQVET·
[Fiul sau nepotul lui Odenatus, după ce acesta a fost ucis (a fost) proclamat augustus în anul 267 de la Cristos de către Zenobia; împreună cu aceasta (a fost) învins de împăratul Aurelianus în anul 273 de la Cristos și în anul următor (a fost) dus în triumf la Roma, petrecându-și cu cinste restul vieții acolo; nu se știe în ce an a murit];

85. Medalie dedicată uzurpatorului Marcus Acilius Aureolus. D=31,8 mm; m.c.; f. b. c.; inv. N 58932;

Av.: C·PR·CÆSAR·; circular: IMP·[erator] CAES·[ar] MARCVS ACILIVS AVREOLVS P·[ius] F·[elix] AVG·[ustus] ⊗ [Împăratul cesar Marcus Acilius Aureolus, cel pios, cel fericit, cel august]; în câmp: bust dreapta purtând coroană radiată, barbă scurtă și mustață Acilius Aureolus;

Rv.: C·W·; în câmp: DACVS/ OPILIO/ HINC EQVORVM/ GALLIENI CVRATOR/ ET EXERCITVS/ ILLYRICIANI DVX/ A MILITIBVS COACTVS/ IMPERIVM SVSCEPIT A·[nno] C·[hristi] CCLIX·/ VICTO MACRIANO IMPERATORE/ A GALLIENO FRVSTRA IMPVGNAT₉[us]/ ET IMPERII SOCIVS FACTVS/ SED A·[nno] CCLXXIII· RES NOVAS¹⁰⁵ MOLIENS/ AB EODEM VICTVS ET FVGATVS/ HOCQVE INTEREMTO/ A CLAVDIO¹⁰⁶ IMPERATORE HOSTIS/ IVDICAT₉[us] & AD AVREOLI¹⁰⁷ PONTEM¹⁰⁸/ VICTVS OCCISVS/ AC SEPVLTVS/ ANNO EODEM· [Păstor dac, apoi îngrijitor al cailor lui Gallienus și comandant al armatei din Illyricum, silit de soldați a preluat domnia în anul 259 de la Cristos. După ce împăratul Macrianus a fost învins, (a fost) atacat zadarnic de Gallienus și făcut părtaș la domnie; dar, în anul 273 săvârșind noi uneltiri, a fost învins de acesta și alungat. După ce acesta a fost ucis, (a fost) declarat dușman de împăratul Claudius și (a fost) învins, ucis și îngropat la „Podul lui Aureolus” în același an];

86. Medalie dedicată uzurpatorului Publius Pivesus Tetricus. D=32,4 mm; m.c.; b. c.; inv. N 58942;

Av.: C·PR·CÆS·; circular: IMP·[erator] CÆS·[ar] P·[ublius] PIVES₉[us] TETRICVS PI₉[us] FEL·[ix] AVG·[ustus] TR·[ibunicia] POTESTATE ⊗ [Împăratul cesar Publius Pivesus Tetricus, cel pios, cel fericit, cel august, cu putere de tribun]; în câmp: bust dreapta purtând coroană radiată, barbă scurtă și mustață Pivesus Tetricus;

Rv.: C·W·; în câmp: GALLIAE/ PRAESES/ SVADENTE/ VICTORIA MATRE/ VICTORINI AVGVSTI/ IMPERIVM SVSCEPIT/ AVGVST₉[us]

¹⁰⁵ VA în ligatură.

¹⁰⁶ AV în ligatură.

¹⁰⁷ AV în ligatură.

¹⁰⁸ TE în ligatură.

**DICT9[us] A·[nno] C·[hristi] CCLXVIII·/ IN TRIVMPHVM DVXIT/ IN SVMMA
TAMEN DIGNITATE/ MVLTI PRAECLARE GESTIS/ INSOLENTIAE
MILITVM PERTAES9[us] AVRELIANO SE TRADIDIT/ QVI EVM A·[nno]
C·[hristi] CCLXXIV·/ CORRECTORIS TOTI9·[us] ITALIAE/ VSQVE AD
OBITVM/ MANERE/ PASSVS/ EST·** [*Guvernator al Galliei, insistând Victoria,
mama împăratului Victorinus, a primit domnia; proclamat augustus, a obținut triumful
în anul 268 de la Cristos. Deși (se afla) în cea mai înaltă considerație și a săvârșit multe
fapte în mod strălucit, dezgustat de obrăznicia soldaților s-a predat lui Aurelianus, care
l-a îngădui în anul 274 de la Cristos să rămână corrector al întregii Italii până la
moarte*];

**87. Medalie dedicată uzurpatorului Caius Pacuvius Pivesus Tetricus
Iunior.** D=32,1 mm; m.c.; med. cons.; inv. N 58943;

Av.: **C· PR· CAES·**; circular: **IMP·[erator] CAES·[ar] C·[aius] PACVVI9[us]
PIVES9[us] TETRICVS IVN·[ior] PI9[us] FEL·[ix] AVG·[ustus] ⊗** [*Împăratul
cesar Caius Pacuvius Pivesus Tetricus Iunior, cel pios, cel fericit, cel august*]; în câmp:
bust dreapta purtând coroană radiată Tetricus Iunius;

Rv.: **C· W·**; în câmp: **VICTORIA/ VICTORINI/ IMPERATORIS MATRE/
CAESAR DICTVS/ A·[nno] C·[hristi] CCLXVIII·/ PATRE TETRICO/ AD
IMPERIVM EVecto/ CVM QVO QVIDEM/ AB AVRELIANO IMPERATORE/
A·[nno] C·[hristi] CCLXXIV·/ IN TRIVMPHVM DVCTVS/ POSTEA
OMNIB9[us] SENATORIIS/ HONORIBVS FVNCTVS/ NEC QVISQVAM ILLI/
AB AVRELIANO/ AVT ALIIS DEINCEPS/ PRINCIPIBVS/ PRAELATVS/ EST·**
[(A fost) numit caesar de Victoria, mama împăratului Victorinus, în anul 268 de la
Cristos, după ce tatăl Tetricus a fost ridicat la domnie, împreună cu care (a fost) dus în
triumf de împăratul Aurelian în anul 274 de la Cristos; după aceea a îndeplinit toate
demnitățile senatoriale și nimeni dintre ai săi nu a mai fost promovat de Aurelianus sau
de principii următori];

**88. Medalie dedicată împăratului Aurelian (270-275, Lucius Domitius
Aurelianus).** D=32,2 mm; m.c.; f. b. c.; inv. N 58944;

Av.: **C· PR· CAES·**; circular: **IMP·[erator] C·[aesar] L·[ucius] DOMIT·[ius]
AVRELIANVS P·[ius] F·[elix] AVG·[ustus] TR·[ibunicia] P·[otestate] V·
CO[n]S·[ul] III· P·[ater] P[atriciae] ⊗** [*Împăratul cesar Lucius Domitius Aurelianus,
cel pios, cel fericit, cel august, cu putere de tribun a cincea oară, consul a treia oară,
părinte al patriei*]; în câmp: bust dreapta laureat purtând barbă scurtă și mustață
Aurelian;

Rv.: **C· W·**; în câmp: **ORTVS/ SIRMII/ OBSCVRO GENERE/ VIRTUTE
MILITARI/ INCLARVIT/ VALERIANO IMP·[eratore] CHARVS/ MVLTI
VICTORIIS REPORTATIS/ OMNIVM LEGIONVM CONSENSV/ A·[nno]
C·[hristi] CCLXX· IMPERATOR FACTVS/ MARCOMANNOS SVPERAVIT/
¹⁰⁹ MVROS ROMAE DILATAVIT/ [b]ARBAROS IN THRACIIS ET**

¹⁰⁹ La începutul acestui rând se găsește litera B urmată de), literă ce aparține de fapt rândului următor.

ILLYRICO/ POSTEA ZENOBIAM VICIT/ DE EA ET TETRICO TRIVMPHAVIT/ SED IN CHRISTIANOS ROMANOSQ[ue]/ FEROCIOR IN PERSAS MOVENS/ INTER HERACLEAM/ ET BYZANTIVM/ INTEREMTVS EST/ MENSE IANVAR[ii]/ A[nn]o C[hristi] CCLXXV. *[Născut la Sirmium dintr-un neam neștiut, a devenit vestit prin vitejia în armată; drag (fiind) împăratului Valerianus, după ce a câștigat multe biruințe, (a fost) făcut împărat în anul 270 cu acordul tuturor legiunilor. I-a învins pe marcomani, a lungit zidurile Romei, i-a învins pe barbari în Thracia și în Illyricum, iar apoi pe Zenobia, a triumfat asupra acesteia și a lui Tetricus, dar (a fost) mai crud față de creștini și față de romani. Pe când se îndrepta împotriva perșilor, a fost ucis între Heraclea și Byzantium, în luna ianuarie din anul 275 de la Cristos];*

89. Medalie dedicată împăratului Tacitus (275-276, Marcus Claudius Tacitus). D=32,5 mm; m.c.; f. b. c.; inv. N 58941;

Av.: circular: **IMP[erator] CÆS[ar] M[arcus] CL[audius] TACITVS P[ius] F[elix] AVG[ustus] TRIB[unicia] POT[estate] CO[n]S[ul] P[ater] P[at]riae** ⊗ *[Împăratul cesar Marcus Claudius Tacitus, cel pios, cel fericit, cel august, cu putere de tribun, consul, părinte al patriei];* în câmp: bust dreapta laureat purtând barbă scurtă și mustață Tacitus;

Rv.: **C· PR· C· W· CÆS;** în câmp: **NATVS/ ROMAE A[nn]o C[hristi] CC/ AVRELIANO OCCISO/ POST SEX MENSIVM/ FELIX INTERREGNVM/ A SENATV ELECTVS/ MILITIB[us] CONSENTIENTIB[us]/ [ante diem] VII· KAL[endas] OCTOBR[is] A[nn]o C[hristi] CCLXXV/ IN SENECTVTE VALIDIOR/ ADVERSVS SCYTHAS/ EXPEDITIONEM SVSCEPIT/ IISQVE VICTIS REDIENS/ TYANAE IN CAPPADOCHIA/ OBIIT VEL FEBRE/ VEL OCCISVS/ IDIBVS APRIL[is] A[nn]o C[hristi] CCLXXVI.** *[Născut la Roma în anul 200 de la Cristos, după ce Aurelian a fost ucis, a fost ales de Senat după șase luni de interregn fericit, cu acordul soldaților, la 25 septembrie în anul 275 de la Cristos; energic la o vârstă înaintată, a pornit campania împotriva sciților, și după ce aceștia au fost învinși, pe când se întorcea, a murit la Tyana în Cappadocia, fie de febră, fie asasinat, la 11 aprilie în anul 176 de la Cristos];*

90. Medalie dedicată împăratului Florian (276, Marcus Annus Florianus). D=32,4 mm; m.c.; f. b. c.; inv. N 58908;

Av.: **C· PR· CÆS;** circular: **IMP[erator] CÆS[ar] MARCVS ANNIVS FLORIANVS P[ius] F[elix] AVG[ustus]** ⊗ *[Împăratul cesar Marcus Annus Florianus, cel pios, cel fericit, cel august];* în câmp: bust dreapta purtând coroană radiată, barbă scurtă și mustață Florian;

Rv.: **C· W;** în câmp: **TACITI/ IMP[eratoris] FRATER/ HOC MORTVO/ ARRIPVIT IMPERIVM/ QVASI HAEREDITARIVM/ NON SENATVS AVCTORITATE/ SED SVO MOTV/ [ante diem] X· KAL[endas] MAY[is] A[nn]o C[hristi] CCLXXVI/ QVOD VIX DVOBVS/ MENSIBVS TENVIT/ AVDITA PROBI ELECTIONE/ VEL TARSIS OCCISVS/ A MILITIBVS/ [ante diem] VI· IDVS IVLII/ VEL SOLVTIS/ OCCVMBENS/ VENIS.** *[Frate al*

împăratului Tacitus, după ce acesta a murit, a acaparat domnia ca și cum ar fi moștenit-o, nu prin autoritatea Senatului, ci prin acțiunea lui, la 22 aprilie în anul 276 de la Cristos, (domnie) pe care a deținut-o abia două luni; după ce s-a vestit alegerea lui Probus, fie a fost ucis de soldați la Tarsus, la 8 iulie, fie a pierit deschizându-și venele];

91. Medalie dedicată împăratului Probus (276-282, Marcus Aurelius Probus). D=32,1 mm; m.c.; f. b. c.; inv. N 58911;

Av.: C· PR· CÆS·; circular: IMP·[erator] C·[aesar] M·[arcus] AVR·[elius] PROBUS· P·[ius] F·[elix] AVG·[ustus] TR·[ibunicia] P·[otestate] VII· CO[n]S·[ul] V· P·[ater] P·[atriae] ⊗ [*Împăratul cesar Marcus Aurelius Probus, cel pios, cel fericit, cel august, cu putere de tribun a șaptea oară, consul a cinea oară, părinte al patriei*]; în câmp: bust dreapta laureat purtând barbă scurtă și mustață și o lance pe umărul stâng Probus;

Rv.: C· W·; în câmp: NATVS/ SIRMII/ PANNONIAE/ PATRE MAXIMO/ MATRE NOBILIORE/ A VALERIANO IMP·[eratore]/ ADOLESCENS TRIBVNVS FACT⁹[us]/ MVLT A FORTITER FECIT/ TACITO IMPERATORE CAESO/ INVITVS IMPERATOR CREATVS/ A SENATV CONFIRMATVS/ ARMA VICTRICIA/ IN GALLIA GERMANIA ILLYRICO/ THRACIA & ORIENTE CIRCVMTVL[i]T¹¹⁰/ DE GERMANIS BLEM MYISQVE/ TRIVMPHANS/ SED ADVERS⁹[us] PERSAS PRO FECT⁹[us]/ IN ILLYRICO A MILITIBVS/ OCCISVS/ MENS·[e] SEPTEMB·[ri]/ A·[nno] CCLXXXII· [*Născut la Sirmium în Pannonia din tatăl Maximus și mama de rang mai înalt, (a fost) făcut tribun de foarte tânăr de împăratul Valerian; a săvârșit multe (fapte) în chip vitejesc. După ce împăratul Tacitus a fost ucis, a fost numit împărat împotriva voinței sale (și) confirmat de Senat. Și-a purtat armatele victorioase prin Gallia, Germania, Illyricum, Thracia și Orient, triumfând asupra germanilor și blemmylor¹¹¹; dar, îndreptându-se împotriva perșilor, în Illyricum (a fost) ucis de soldați în luna septembrie în anul 282*];

92. Medalie dedicată împăratului Carus (282-284, Marcus Aurelius Carus). D=32,1 mm; m.c.; f. b. c.; inv. N 58952;

Av.: C· PR· CÆS·; circular: IMP·[erator] CÆS·[ar] M·[arcus] AVR·[elius] CARVS· P·[ius] F·[elix] AVG·[ustus] TR·[ibunicia] POT·[estate] II· CO[n]S·[ul] II· ⊗ [*Împăratul cesar Marcus Aurelius Carus, cel pios, cel fericit, cel august, cu putere de tribun a doua oară, consul a doua oară*]; în câmp: cap dreapta laureat purtând barbă scurtă și mustață Carus;

Rv.: C· W·; în câmp: NATIONE/ ROMANVS VEL/ ILLYRICIANVS/ VITA INTEGER/ MORIBVS AMABILIS/ PRAEFECT⁹[us] PRAETORIO/ OCCISO PROBO A·[nno] C·[hristi] CCLXXXII· IMPERATOR A MILITIB⁹[us] DICT⁹[us]/ FILIOS CAESARES CREA VIT/ BELLVM SARMATICVM/ PERSICVMQVE CONFECIT/ MESOPOTAMIA RECEPTA/ SED CTESIPHONTEM/

¹¹⁰ TI în ligatură.

¹¹¹ Populație nomadă din vecinătatea Egiptului.

PERVENIENS/ MORBO AVT FVLMIŢE/ INTERIIT/ MENSE DECEMBR·[i]/ A·[nno] CCLXXXIII· [*De neam roman sau din Illyricum, cinstit prin (felul de) viață, plăcut prin comportare, (fiind) prefect al pretoriului, după ce Probus a fost ucis în anul 282 de la Cristos, a fost numit împărat de către soldați. I-a făcut caesari pe fiii săi. A purtat război cu sarmații și perșii, a supus Mesopotamia; dar, sosind la Ctesiphon, a pierit (lovit) de boală sau de trăznet în luna decembrie anul 283*];

93. Medalie dedicată împăratului Numerianus (283-284, Marcus Aurelius Numerianus). D=32,1 mm; m.c.; f. b. c.; inv. N 58892;

Av.: C· PR· CÆS·; circular: IMP·[erator] C·[aesar] M·[arcus] AVR·[elius] NVMERIANVS PI⁹·[us] F·[elix] AVG·[ustus] ⊗ [*Împăratul cesar Marcus Aurelius Numerianus, cel pios, cel fericit, cel august*]; în câmp: cap dreapta laureat purtând barbă scurtă și mustață Numerianus;

Rv.: C· W·; în câmp: CARI/ MINOR FILIVS/ OPTIMIS MORIBVS/ A PATRE AVG·[usto]/ MENSE SEPT·[embri] A·[nno] C·[hristi] CCLXXXII·/ CAESAR DICTVS/ COMES EIVS BELLO PERSICO/ IPSO DEFVNCTO AVGVSTVS/ NIMIO FLECTV OCVLOS CORRVPIT/ HINC LECTICA VECTVS/ APRI SOCERI FACTIONE/ A·[nno] C·[hristi] CCLXXXIV· OCCISVS/ PER PLVRIMOS DIES/ A MILITE QVAESITVS/ FOETORE TANDEM CADAVERIS/ PRODITVS/ ET CONSECRATVS/ A DIOCLETIANO/ SVCCESORE· [*Fiul mai mic a lui Carus, cu cele mai frumoase purtări, (a fost) numit cesar de tatăl său augustus în luna septembrie în anul 182 de la Cristos; însoțitor al acestuia în războiul cu perșii, după moartea lui (a devenit) împărat. De prea mult efort și-a stricat ochii, apoi, purtat cu lectica, a fost ucis în anul 284 de la Cristos, de complotul socrului (său) Aper. Căutat mai multe zile de soldați, (a fost) găsit în cele din urmă, după mirosul greu al cadavrului și (a fost) trecut în rândul zeilor de către succesorul (său) Diocletianus*];

94. Medalie dedicată împăratului Carinus (283-285, Marcus Aurelius Carinus). D=32,3 mm; m.c.; f. b. c.; inv. N 58881;

Av.: C· PR· CÆS·; circular: IMP·[erator] C·[aesar] M·[arcus] AVR·[elius] CARINVS· P·[ius] F·[elix] AVG·[ustus] TR·[ibunicia] POT·[estate] II· CO[n]S·[ul] II· ⊗ [*Împăratul cesar Marcus Aurelius Carinus, cel pios, cel fericit, cel august, cu putere de tribun a doua oară, consul a doua oară*]; în câmp: cap dreapta laureat purtând barbă scurtă și mustață Carinus;

Rv.: C· W·; în câmp: CARI/ MAIOR FILIVS/ A PATRE A·[nno] CCXXCII·/ CAESAR APPELLATVS/ ET AB EO/ IN PERSAS MOVENTE/ GALLIS PRAEFECTVS/ CONTAMINATISSIME VIXIT/ PATRI MAXIME EXOSVS/ QVO MORTVO AVGVST⁹·[us] FACT⁹·[us]/ SPECTACVLVM MAGNIFICVM/ A·[nno] C·[hristi] CCXXCIV· ROMAE EDIDIT/ CONTRA DIOCLETIANVM/ MVLTIS PRAELIIS CONFLIXIT/ VLTIMO APVD MARGVM/ OCCISVS/ A·[nno] C·[hristi] CCXXCV· [*Fiul mai mare a lui Carus, numit de tată cesar în anul 282 și (numit tot) de acesta, pe când se îndrepta împotriva perșilor, prefect al Gallilor; a trăit într-un mod foarte dezonorant, foarte urât de tatăl (său). După ce acesta a murit,*

devenit împărat, a dat la Roma un spectacol măreț în anul 284 de la Cristos; a purtat multe lupte împotriva lui Diocletianus, în ultima (a fost) ucis lângă Margum în anul 285 de la Cristos];

DOMINATUL

95. Medalie dedicată împăratului Diocletian (284-305, Caius Aurelius Valerius Diocletianus). D=32,5 mm; m.c.; f. b. c.; inv. N 58951;

Av.: C· PR· CÆS·; circular: IMP·[erator] C·[aesar] CL·[audius] VALER·[ius] DIOCLETIANVS P·[ius] F·[elix] A·[ugustus] TR·[ibunicia] POT·[estate] XXI· CO[n]S·[ul] IX· P·[ater] P·[atriae] ⊗ [*Împăratul cesar Claudius Valerius Diocletianus, cel pios, cel fericit, cel august, cu putere de tribun a douăzecișuina oară, consul a noua oară, părinte al patriei*]; în câmp: cap dreapta laureat purtând barbă scurtă și mustață Diocletian;

Rv.: C· W·; în câmp: ORTVS/ SALONAE/ IN DALMATIA/ A·[nno] C·[hristi] CCXXXIX·/ OBSCVRIS PARENTIBVS/ EX PRAEPOSITO DOMESTICORVM/ IMPERATOR EVASIT A·[nno] CCLXXXIV·/ SEQUENTI MAXIMIANVM AVG·[ustum] DIXIT/ CVM QVO SVMMA IMPERANS CONCORDIA/ MVLTI IN ÆGYPTO ORIENTE ET/ GERMANIA PARTIS VICTORIIS/ AVREO CVRRV ROMÆ TRIVMPHAVIT/ ET ROMAM ET NICOMEDIAM/ SLENDIDIS ORNAS AEDIFICIIS/ PRIMVS IMPERATORVM/ ADORARI VOLVIT/ IOVIVMQVE SE CONGNOMINAVIT/ IN CHRISTIANOS SÆVISSIMVS/ A·[nno] CCCV· PVRPURA SE EXVIT/ AGRICVLTVRAM SALONAE/ PRIVATVS EXERCENS· FAME¹¹²/ & ANGORE CONFECT⁹[us]/ A·[nno] CCCXII· [*Născut la Saloniae în Dalmația în anul 239 de la Cristos din părinți de origine modestă, fost conducător al slujitorilor palatului, a devenit împărat în anul 284. Apoi l-a numit august pe Maximianus, cu care, domnind (împreună) în cea mai bună înțelegere, a dobândit victorii multe în Egipt, în Orient și în Germania; a triumfat la Roma într-un car de aur și, pe când împodobește Roma și Nicomedia cu edificii splendide, (a fost) primul dintre împărați (care) a vrut să fie adorat și s-a denumit Iovius; (a fost) foarte crud împotriva creștinilor. În anul 305 a renunțat la purpură practicând agricultura la Saloniae ca persoană particulară. S-a sfârșit în sărăcie și teamă în anul 312*];

96. Medalie dedicată împăratului Flavius Valerius Constantius¹¹³ Chlorus. D=31,9 mm; m.c.; f. b. c.; inv. N 58882;

Av.: C· W·C· PR· CÆS·; circular: IMP·[erator] C·[aesar] FL·[avius] VAL·[erius] CONST·[ant]IVS CHLOR⁹[us] P·[ius] F·[elix] AVG·[ustum] TR·[ibunicia] POT·[estate] XV· CO[n]S·[ul] VI· ⊗ [*Împăratul cesar Flavius Valerius Constantius Chlorus, cel pios, cel fericit, cel august, cu putere de tribun a cincisprezecea oară, consul a șasea oară*]; în câmp: cap dreapta laureat purtând barbă scurtă și mustață Chlorus;

¹¹² ME în ligatură.

¹¹³ Forma CONSTIVS nu poate fi decât o abreviere.

Rv.: în câmp: PATRE/ EVTROPIO [natus] ROM[ae]/ MATRE CLAVDIA/ A MAXIMIANO ADOPTAT⁹.[us]/ ET CAESAR DICT⁹.[us] A·[nno] C·[hristi] CCXCII/ THEODORA MAXIMIANI AVG·[usti]/ PRIVIGNAM DVCERE/ HELENAMQ¹¹⁴[ue] REPVDIARE COACT⁹.[us]/ TYRANNOS ET ALEMANNOS VICIT/ GALLIS CVM LAVDE PRAEFVIT/ CHRISTIANIS FAVENS/ A·[nno] CCCV· AVGVSTVS DICTVS/ IN BRITANNIAM TRAIECIT/ CONTRA PICTOS BELLATVRVS/ [s]ED INFIRMIORI VS⁹.[us] VALETVDINE¹¹⁵/ CONSTANTINO FILIO/ IMPERIVM TRADIDIT/ MORTVVS EBORACI/ [ante diem] VIII· KAL·[endas] AVG·[ustas]/ A·[nno] CCCVI·[(Născut) la Roma din tatăl Eutropius și mama Claudia, adoptat de Maximianus și numit caesar în anul 292 de la Cristos, (a fost) silit să o ia de soție pe Theodora, fiica vitregă a lui Maximianus și să o repudieze pe Helena. I-a învins pe tirani și pe alamani, a stat cu cinste în fruntea Gallilor; favorabil creștinilor. Numit augustus în anul 305, a trecut în Britannia pentru a purta război împotriva picților; dar, fiind cu sănătatea șubredă, a încredințat domnia fiului (său) Constantinus. Decedat la Eboracum¹¹⁶ la 25 iulie în anul 306];

97. Medalie dedicată uzurpatorului Flavius Valerius Severus. D=32,0 mm; m.c.; f. b. c.; inv. N 58914;

Av.: C· PR· CÆS·; circular: IMP·[erator] C·[aesar] FL·[avius] VAL·[erius] SEVERVS P·[ius] F·[elix] AVG·[ustus] ⊗ [Împăratul cesar Flavius Valerius Severus, cel pios, cel fericit, cel august]; în câmp: cap dreapta laureat purtând barbă scurtă și mustață Severus;

Rv.: C· W·; în câmp: INCERTIS/ NATALIBVS/ PARENTIBVSQVE/ SALTATOR TEMVLENTVS/ EBRIOSVS/ A GALERIO MAXIMIANO/ A·[nno] C·[hristi] CCCV· CAESAR DICTVS/ ITALIAE AFRICAEQVE PRAEFECT⁹.[us]/ CONTRA MAXENTIVM/ A·[nno] C·[hristi] CCCVII· AB EODEM MISSVS/ AVGVSTVM SE DICIT/ SED ROMAE A MILTIBVS/ DESERT⁹.[us] RAVENNAM FVGIENS/ MAXIMIANO HERCVLIO/ SE DEDIT/ ET MORI/ COGITVR· [De origine (umilă) și din părinți necunoscuți, dedat dansului și beției, (a fost) numit caesar de Galerius Maximianus în anul 305 de la Cristos. Prefect al Italiei și Africii, trimis de acesta în anul 307 de la Cristos împotriva lui Maxentius, s-a proclamat augustus; dar, părăsit de soldați la Roma și fugind la Ravenna, s-a predat lui Maximianus Herculus și a fost constrâns să se sinucidă];

98. Medalie dedicată împăratului Maximianus (Marcus Aurelius Valerius Maximianus). D=32,3 mm; m.c.; f. b. c.; inv. N 58891;

Av.: C· PR· CÆS·; circular: IMP·[erator] C·[aesar] M·[arcus] AVR·[elius] VALER·[us] MAXIMIAN⁹.[us] P·[ius] F·[elix] AVG·[ustus] TR·[ibunicia] P·[otestate] XX· CO[n]S·[ul] X· ⊗ [Împăratul cesar Marcus Aurelius Valerius Maximianus, cel pios, cel fericit, cel august, cu putere de tribun a douăzecea oară, consul a zecea oară]; în câmp: cap dreapta laureat purtând barbă scurtă și mustață Maximianus;

¹¹⁴ Punct în interiorul literei Q.

¹¹⁵ NE în ligatură.

¹¹⁶ Azi York.

Rv.: C·W·; în câmp: NATVS/ A·[nno] C·[hristi] CCXLVIII-/ IN PANNONIA/ A DIOCLETIANO CVI/ IN OMNIB⁹.[us] OBSECVNDAVIT/ A·[nno] CCLXXXV· AVGVST⁹.[us] DICTVS/ HERCVLI COGNOMENTO/ TYRANNOS ET GERMANOS VICIT/ GALLIAS ET AFRICAM PACAVIT/ CVM¹¹⁷ EODEM A·[nno] CCCII· TRIVMPHAVIT/ ET CHRISTIANOS PERSEQVTVS/ A·[nno] CCCV· IMPERIO SE ABDICAVIT/ SED SEMEL ITERVMQVE/ RESVMENS PVRPVRAM/ MASSILIA A CONSTANTINO/ EXPVGNATA/ LAQVEO SIBI IPSI/ VITAM FINIVIT/ A·[nno] C·[hristi] CCCX [Născut în Pannonia în anul 248 de la Cristos, (a fost) numit augustus în anul 285 de Diocletian pe care l-a urmat în toate. Denumit cu porecla de Herculus, i-a învins pe tirani¹¹⁸ și pe germani, a pacificat Galliile și Africa, a triumfat împreună cu acesta (cu Dioclețian) în anul 302 și i-a persecutat pe creștini. În anul 305 a abdicat din domnie; dar, reluând-o de două ori, și-a pus el însuși capăt vieții cu un ștreang în Massalia asediată de Constantin în anul 310 de la Cristos];

99. Medalie dedicată împăratului Galeriu (305 (293)-311, Caius Galerius Valerius Maximianus). D=31,6 mm; m.c.; f. b. c.; inv. N 58867;

Av.: C·PR·CÆS·; circular: IMP·[erator] C·[aesar] C·[aius] GAL·[erius] VAL·[erius] MAXIMIANVS P·[ius] F·[elix] AVG·[ustus] TR·[ibunicia] P·[otestate] XX·CO[n]S·[ul] VIII· ⊗ [Împăratul cesar Caius Galerius Valerius Maximianus, cel pios, cel fericit, cel august, cu putere de tribun a douăzecea oară, consul a opta oară]; în câmp: cap dreapta laureat purtând barbă scurtă și mustață Galeriu;

Rv.: C·W·; în câmp: ORTVS/ IN DACIA/ PARENTIB⁹.[us] AGRARIIS/ MILITIA PRAESTANS/ A DIOCLETIANO ADOPTAT⁹.[us]/ CAESARQ·[ue] DICT⁹.[us] A·[nno] C·[hristi] CCXCII-/ ET LIMITI ISTRI PRAEFECTVS/ SARMATAS PERSAS CARPOS/ ARMENIOS MEDOS ALIOSQ·[ue] VICIT/ A·[nno] CCCV· AVGVSTVS FACTVS/ SEVERVM ET MAXIMINVM/ ILLO QVE MORTVO LICINIVM/ SIBI ADOPTAVIT/ OB SAEVAM LIBIDINEM/ ET IN CHRISTIANOS/ CRVDELITATEM/ HORRENDA TABE/ CONSVMT⁹.[us] SERDICA/ MENSE MAIO/ A·[nno] C·[hristi] CCCXI· [Născut în Dacia din părinți țărani, remarcându-se prin serviciul militar, (a fost) adoptat de Diocletianus și (a fost) numit caesar în anul 292 de la Cristos și prefect al frontierei Dunării. I-a învins pe sarmați, pe perși, pe carpi, pe armeni, pe mezi și pe alții. Numit augustus în anul 305, i-a adoptat pe Severus și pe Maximinus, (iar) după ce acesta a murit, pe Licinius. Din cauza desfrâului sălbatic și a cruzimii împotriva creștinilor (a fost) măcinat de o putreziciune îngrozitoare la Serdica¹¹⁹ în luna mai, în anul 311 de la Cristos];

100. Medalie dedicată împăratului Maxentius (Marcus Aurelius Valerius Maxentius). D=32,1 mm; m.c.; f. b. c.; inv. N 58889;

Av.: C·PR·CÆS·; circular: IMP·[erator] C·[aesar] M·[arcus] A·[urelius] VAL·[erius] MAXENTIVS P·[ius] F·[elix] AVG·[ustus] TR·[ibunicia] P·[otestate]

¹¹⁷ VM în ligatură.

¹¹⁸ Evident, este vorba de alți pretendenți la tron.

¹¹⁹ Azi Sofia în Bulgaria.

VII·CONS·[ul] IV· ☉ [*Împăratul cesar Marcus Aurelius Valerius Maxentius, cel pios, cel fericit, cel august, cu putere de tribun a șaptea oară, consul a patra oară*]; în câmp: bust dreapta, identificat cu Hercule (poartă *exuviae leonis* cu *nodus Herculeanus*), barbă scurtă și mustață Maxentius;

Rv.: **C·W·**; în câmp: **PATRE/ MAXIMIANO/ HERCVLIO AVG·[usto]/ MATRE EVTROPIA/ A PRAETORIANIS/ NON ABNVENTE SENATV/ [ante diem] VI·K[a]L·[endas] NOV·[embres] A·[nno] C·[hristi] CCCVI·/ AVGVSTVS DICTVS/ SEVERVM IN ITALIA/ ALEXANTRVM¹²⁰ IN AFRICA VINCIT/ TYRANNIDEM VTROBIQVE/ EXERCENS ET/ CHRISTIANOS VEXANS/ QVARE CONSTANTINVS/ A SENATV ACCITVS/ EVM AD PONTEM MILVITVM VIC·[it]/ TIBERI ABSORPTVM/ [ante diem] VI·KAL·[endas] NOVEMB·[res]/ A·[nno] CCCXII·** [*(Născut din) tatăl Maximianus Herculus augustul și mama Eutropia, a fost numit august de către pretorienii în ziua de 27 octombrie anul 306 de la Cristos fără ca Senatul să se opună. I-a învins pe Severus în Italia (și) pe Alexander în Africa, exercitând o domnie abuzivă în ambele (regiuni) și chinuindu-i pe creștini, fapt pentru care Constantin, chemat de Senat, l-a învins la Podul Milvian; a fost înghițit de Tibru la 27 octombrie în anul 312*];

101. Medalie dedicată împăratului Galerius Valerius Maximinus Daza. D=32,1 mm; m.c.; f. b. c.; inv. N 58868;

Av.: **C·W·C·PR·CÆS·**; circular: **IMP·[erator] C·[aesar] GAL·[erius] VAL·[erius] MAXIMINVS P·[ius] F·[elix] AVG·[ustus] TR·[ibunus] P·[otestatis]** **VIII·CO[n]S·[ul] III·** ☉ [*Împăratul cesar Galerius Valerius Maximinus, cel pios, cel fericit, cel august, cu putere de tribun a opta oară, consul a treia oară*]; în câmp: bust dreapta laureat, drapat și cu cămașă de zale, purtând barbă scurtă și mustață Daza;

Rv.: **C·W·**; în câmp: **DAZA/ NOMINE/ FILIVS SORORIS/ MAXIM·[ianu] HERCVLEI/ QVO IMPERIVM DEPONENTE/ A·[nno] C·[hristi] CCCV·CAESAR FACTVS/ ET A GALERIO ADOPTATVS/ HVI9[us] QVOQVE NOMINA SVMSIT/ ORIENTI PRAEFECTVS/ A·[nno] C·[hristi] 307·SE IPSVM DIXIT AVGVSTVS/ A GALERIO POSTEA CONFIRMAT9[us]/ TEMVLENTVS LIBIDINOSVS/ IN CHRISTIANOS¹²¹ OMNIVM SAEVISSIM9[us]/ CONTRA LICINIVM RES NOVAS/ MOLIT9[us] VICT9[us] ET FVGAT9[us]/ HAVSTO VENENO/ EXTINCTVS/ TARSIS/ A·[nno] CCCXIII·** [*Cu numele de Daza, (era) fiul surorii lui Maximianus Herculus; după ce acesta a abdicat din domnie, a fost făcut caesar în anul 305 de la Cristos și adoptat de Galerius, și chiar și-a asumat numele acestuia. Prefect al Orientului, în anul 307 de la Cristos s-a proclamat singur augustus, apoi, (a fost) confirmat de Galerius. (A fost) bețiv (și) desfrânat, împotriva creștinilor cel mai crud dintre toți. A pornit un nou război împotriva lui Licinius, a fost învins și alungat. S-a stins bând otravă la Tarsus în anul 313*];

102. Medalie dedicată împăratului Liciniu (308-324, Flavius Valerius Licinianus Licinius). D=32,3 mm; m.c.; b. c.; inv. N 60556;

¹²⁰ Corect: **ALEXANDRVM**.

¹²¹ **IN** și **HR** în ligatură.

Av.: C· PR· CÆS·; circular: IMP·[erator] C·[aesar] F·[lavius] VAL·[erius] LICIN·[ianus] LICINIVS P·[ius] F·[elix] AVG·[ugustus] TR·[ibunicia] P·[otestate] XVII· CO[n]S·[ul] V· ⊗ *[Împăratul cesar Flavius Valerius Licinianus Licinius, cel pios, cel fericit, cel august, cu putere de tribun a șaptesprezece oară, consul a cincea oară];* în câmp: bust stânga laureat, drapat, în costum de ceremonial, cu o rozetă pe piept, purtând barbă scurtă, mustață și un sceptru pe umărul stâng Liciniu;

Rv.: C· W·; în câmp: NATVS/ A·[nno] C·[hristi] CCLXIV·/ IN DACIA/ PARENTIB⁹[us] AGRICOLIS/ A GALERIO MAXIMIANO/ CVI⁹[us] VET⁹[us] CONTVBERNALIS ERAT/ A·[nno] C·[hristi] CCCVII· [ante diem] III· ID·[us] NOVEMB·[res] CAESAR/ AC PAVLO POST AVGVST⁹[us] DICTVS/ A·[nno] CCCXIII· MAXIMINVM VICIT/ SED CONTRA AFFINEM SVVM/ CONSTANTINVM INSVRGENS/ A·[nno] CCCXIV· PACEM OBTINUIT/ TRADITO ILLYRICO./ IN CHRISTIAN⁹[us] PRIMVM AEQV⁹[us]/ DEINDE INIQVISSIMVS/ AB· A·[nno] CCCXXII· CONSTANTINO/ SVCCVMBENS IMPERIO/ TANDEM A·[nno] CCCXXIV·/ SE ABDICAVIT/ ANNO SEQUENTI/ OCCISVS· *[Născut în anul 264 de la Cristos, în Dacia, din părinți țărani, a fost proclamat cesar în anul 307 de la Cristos, la 11 noiembrie și puțin după aceea augustus de către Galerius Maximianus, al cărui vechi camarad de arme era. În anul 313 l-a învins pe Maximinus, dar ridicându-se împotriva rudei sale Constantin, a obținut pacea în anul 314 după ce a renunțat la Illyricum; față de creștini mai întâi binevoitor, apoi foarte dușmănos. Fiind învins de Constantin în anul 322, în cele din urmă a abdicat în anul 324 (și a fost) ucis în anul următor];*

103. Medalie dedicată împăratului Constantin cel Mare (307-337, Flavius Valerius Constantinus). D=32,4 mm; m.c.; f. b. c.; inv. N 60557;

Av.: circular: IMP·[erator] CÆS·[ar] FL·[avius] VAL·[erius] CONSTANTINVS· MAXIMVS· PIVS· FELIX· AVG·[ustus] ⊗ *[Împăratul cesar Flavius Valerius Constantinus cel Mare, cel pios, cel fericit, cel august];* în câmp: cap dreapta Constantin purtând pe cap o diademă compozită;

Rv.: 16 C· W· 94; în câmp: NATVS/ APVD NAISSVM A·[nno] CCLXX₂/ PATRI·¹²² A·[nno] CCCV· IN IMPERIO/ SVCCCESSIT·/ AN[n]O¹²³ SEQ·[enti] IMPERATOR DICT⁹[us]/ VISO IN NVBIB⁹[us] CRVCIS SIGNO/ MAXENTIVM VICIT· A·[nno] CCCXII·/ ET CHRIST·[ianam] RELIG·[ionem] SVSCEPIT·/ OCCISO LICINIO A·[nno] CCCXXV·/ SOLVS IMPERAVIT·/ BIZANTIVM¹²⁴ RESTAVRATVM/ CONSTANTINOPOLIM¹²⁵ VOCAVIT/ IMPERIIQ·[ae] SEDEM FECIT·/ IN EXPEDIT·[ione] PERSICA/ OBIIT· A·[nno] C·[hristi] CCCXXXVII· [ante diem] XI· CAL·[endas] IVN·[ias] *[Născut în anul 272 la Naissus, în anul 305 i-a urmat tatălui la domnie; în anul următor a fost proclamat împărat. După ce a văzut în nori semnul crucii, l-a învins pe Maxentius în anul 312 și a adoptat religia creștină. După ce Licinius a fost ucis în anul 325 a domnit singur; a*

¹²² TR în ligatură.

¹²³ Litera N are o bară deasupra, semn de dublare.

¹²⁴ Corect: BYZANTIVM.

¹²⁵ CO în ligatură.

denumit Constantinopolis (orașul) Byzantium restaurat și l-a făcut scaun al împărăției. A murit în campania împotriva perșilor în anul 337 de la Cristos, în ziua de 22 mai];

104. Medalie dedicată împăratului Constantin al II-lea (337-340, Flavius Valerius Claudius Constantinus). D=32,1 mm; m.c.; b. c.; inv. N 60559;

Av.:C· PR· CÆS·; circular: D·[ominus] N·[oster] FL·[avius] CL·[audius] CONSTANTINVS· IVNIOR P·[ius] F·[elix] AVG·[ustus] ⊗ *[Domnul nostru Flavius Claudius Constantin cel Tânăr, cel pios, cel fericit, cel august];* în câmp: bust dreapta laureat Constantin al II-lea;

Rv.: 17 C· W· 02·; în câmp: NATVS/ ARELATE/ VII· AVG·[ustī] A·[nno] CCCXII·/ PATRE CONSTANTINO M·[agno]/ MATRE FAVSTA/ K[a]L·[endas] MART·[ias] A·[nno] CCCXVI· CAESAR/ PATRE DEFVNCTO AVGVSTVS/ GALLIAM HISPANIAM BRITANNIAM/ SORTE VEL TESTAMENTO ACCEP[i]T/ SED ITALIAM AFRICAMQVE/ ADIVNGERE VOLENS/ CONSTANTI· FRATRI· BELLVM INTVL[i]T/ A CVIVS MILITIBVS FVSVS/ INTERFECTVS/ ET IN ALSAM FLVVIVM/ AD AQVILEIAM/ PROIECTVS EST/ A·[nno] CCCXL· *[Născut la Arelate¹²⁶ la 7 august în anul 312 din tatăl Constantin cel Mare și mama Fausta, la 13 martie în anul 316 (devine) caesar (și), după ce tatăl său a murit, augustus. A primit Gallia, Hispania (și) Britannia prin tragere la sorți sau prin testament; dar, voind să-și adauge Italia și Africa, a pornit război asupra fratelui său Constans, de ai cărui soldați a fost doborât, ucis și arucat în râul Alsa la Aquileia în anul 340];*

105. Medalie dedicată împăratului Constans (337-350, Flavius Valerius Iulius Constans). D=32,1 mm; m.c.; b. c.; inv. N 60560;

Av.:C· PR· CÆS·; circular: D·[ominus] N·[oster] FL·[avius] IVL·[ius] CONSTANS PI⁹·[us] FEL·[ix] AVG·[ustus] ⊗ *[Domnul nostru Flavius Iulius Constans, cel pios, cel fericit, cel august];* în câmp: bust dreapta laureat Constans;

Rv.: 17 C· W· 02·; în câmp: NATVS/ A·[nno] CCCXX·/ PAT·[re] CONSTANTINO M·[agno]/ MATRE FAVSTA/ [ante diem] VIII· K[a]L·[endas] IANV·[arias] A·[nno] CCCXXX·/ CAESAR/ PATRE DEFVNCTO AVGVSTVS/ ITALIAM AFRICAM ILLYRICVM/ SORTE VEL TESTAMENTO/ OBTINVIT/ CONSTANTINO FRATRE CAESO/ PROVINCIAS EI⁹·[us] OCCVPAVIT/ MAGNENTIVM FVGAVIT/ SED AB HVIVS DVCE/ GAIZONE/ AD HELENAM OPPIDVM/ INTERFECTVS EST/ A·[nno] C·[hristī] CCCL· *[Născut în anul 320, din tatăl Constantin cel Mare (și) mama Fausta, (a devenit) caesar la 25 decembrie în anul 330 (și) augustus după ce tatăl a murit. A obținut prin tragere la sorți sau prin testament Italia, Africa (și) Illyricum; după ce fratele Constantin a fost ucis, a ocupat provinciile lui. L-a alungat pe Magnentius, dar a fost ucis de comandantul acestuia Gaizo în târgul Helena, în anul 350 de la Cristos];*

106. Medalie dedicată împăratului Constantius al II-lea (337-361, Flavius Valerius Iulius Constantius). D=32,0 mm; m.c.; f. b. c.; inv. N 60565;

¹²⁶ Azi Arles.

Av.: C· PR· CÆS·; circular: D·[ominus] N·[oster] FL·[avius] IVL·[ius] CONSTANTIVS Pİ⁹·[us] FEL·[ix] AVG·[ustus] ⊗ *Domnul nostru, Flavius Iulius Constantinus, cel pios, cel fericit, cel august*; în câmp: bust dreapta laureat și drapat Constantiu al II-lea;

Rv.: C· W·; în câmp: NATVS/ A·[nno] C·[hristi] CCCXVII·/ CAESAR A PATRE CONSTANTINO MAGNO/ APPELLATVS/ [ante diem] IV· ID·[us] OCTOB·[res] A·[nno] CCCXIII·/ POST MORTEM PATRE IN/ ORIENTE AVGVST⁹·[us] IMPERAVIT/ DONEC FRATRIBVS ALIISQVE/ AEMVLIS INTERFECTIS/ OCCIDENTIS QVOQVE IMPERIVM/ OBTINERET/ ARIANIS NIMIVM FAVENS/ EX BELLO CONTRA PERSAS/ REDITVM PARANS/ IVLIANVM VICTIS GERMANIS¹²⁷/ FELICIOREM OPPRESSVR⁹·[us]/ OBIIT A·[nno] C·[hristi] CCCLXI·/ [ante diem] III· NON·[as] NOV·[embres] [*Născut în anul 317 de la Cristos, (a fost) numit caesar de către tatăl Constantin cel Mare la 12 octombrie în anul 323. După moartea tatălui, a domnit ca augustus în Orient până când a obținut și domnia Occidentului, după ce frații și alți pretendenți au fost uciși; deosebit de favorabil arienilor. Pe când pregătea întoarcerea din războiul contra perșilor, vrând să-l înlăture pe mai norocosul Iulianus odată ce germanii fuseseră înfrânți, a murit în anul 361 de la Cristos la 3 noiembrie*];

107. Medalie dedicată uzurpatorului Vetrano. D=32,1 mm; m.c.; f. b. c.; inv. N 60561;

Av.: C· PR· CÆS·; circular: D·[ominus] N·[oster] VETRANIO PIVS FELIX AVG·[ustus] ⊗ [*Domnul nostru Vetrano, cel pios, cel fericit, cel august*]; în câmp: bust dreapta laureat, cuirasat și drapat, purtând barbă scurtă și mustață Vetrano;

Rv.: C· W·; în câmp: HOMO/ SIMPLEX/ ET GRANDAEVVS/ MILITIBVS CHARVS/ CONSTANTE OCCISO/ EX MILITVM MAGISTRO/ AD TVENDVM ILLYRICVM/ KAL·[endas] MAI·[as] A·[nno] CCCL· APVD SIRMIVM/ AB EXERCITV AVGVSTVS DICT⁹·[us]/ SED A CONSTANTIO IMP·[eratore]/ CONSENSV MILITVM/ IMPERII INSIGNE DEPONERE¹²⁸/ NOVO MORE COACTVS/ AD PRIVATAM VITAM/ REDIIT EODEM ANNO/ [ante diem] VIII· K[a]L·[endas] IANVAR·[ias] [*Om cinstit și vârstnic, drag ostașilor, după ce Constans a fost ucis, (ca) fost comandant al armatei pentru apărarea Illyricului, (a fost) numit împărat de armată la Sirmium în 1 mai în anul 350; dar, silit de împăratul Constantius conform noii uzanțe să depună însemnul domniei, cu acordul soldaților, s-a reîntors în viața particulară în același an la 25 decembrie*];

108. Medalie dedicată uzurpatorului Magnentius. D=32,0 mm; m.c.; f. b. c.; inv. N 60563;

Av.: C· PR· CÆS·; circular: D·[ominus] N·[oster] MAGNENTIVS PIVS FEL·[ix] AVG·[ustus] ⊗ [*Domnul nostru Magnentius, cel pios, cel fericit, cel august*]; în câmp: bust dreapta diademat, drapat și cuirasat Magnentiu;

¹²⁷ NI în ligatură.

¹²⁸ NE în ligatură.

Rv.: C· W·; în câmp: EX/ GALLIA/ ORIVNDVS/ COMES ORDINVM/ CONSTATE OCCISO/ A·[nno] CCCLX·/ [ante diem] XV· KAL·[endas] FEBR·[uarias]/ AVGVSTODVNI AVGVST·[us] DICTVS/ MEDIOLANVM ROMAMQ·[ue] VENIENS/ ITALIAM CAEDIB·[us] IMPLEVIT/ HINC PANNONIAM TENTANS/ CONSTANTIO IMP·[eratore] APVD MVRSIAM/ VICTVS ITALIAM REPETIIT/ SED RVRSVS SVPERATVS/ LVGDVNVM AVFVGIENS/ SE INTERFECIT/ [ante diem] IV· IDVS AVG·[ustas]/ A·[nno] CCCLIII·/ *[Originar din Gallia, COMES ORDINUM, după ce Constans a fost ucis, în anul 350 la 18 ianuarie, (a fost) numit împărat la Augustodunum¹²⁹. Venind la Mediolanum¹³⁰ și la Roma, a umplut Italia cu măcehuri, de aici îndreptându-se către Pannonia. Învins de împăratul Constantius la Mursa¹³¹, s-a întors în Italia, dar iarăși învins, refugiindu-se la Lugdunum¹³², s-a omorât la 10 august în anul 353];*

109. Medalie dedicată uzurpatorului Decentius. D=32,1 mm; m.c.; f. b. c.; inv. N 60564;

Av.: C· PR· CÆS·; circular: D·[ominus] N·[oster] MAGN·[us] DECENTIVS· NOB·[ilissimus] CAESAR ⊗ *[Domnul nostru Magnus Decentius, prea nobil caesar];* în câmp: bust dreapta cu capul gol, purtând cuirasă cu egida pe piept Decentius;

Rv.: C· W·; în câmp: EX GALLIA/ ORIVNDVS/ A FRATRE/ MAGNENTIO/ A·[nno] CCLIII· (sic)¹³³ CAESAR APPELLAT·[us]/ MEDIOLANO¹³⁴ PRAEESSE COEPIT/ SED ALPES TRANSIENS/ GALLIAS DEFENSVRVS/ MORTE FRATRIS COMPERTA/ SE IPSVM STRANGVLAVIT¹³⁵/ APVD SENONAS/ A·[nno] C·[hristi] CCCLIII· *[Oraginar din Gallia, numit caesar în anul 253 (353) de fratele (său) Magnentius, a început să domnească la Mediolanum; dar, traversând Alpii pentru a apăra Galliile, după ce s-a descoperit moartea fratelui (său), s-a spânzurat singur la Senonae¹³⁶ în anul 353 de la Cristos];*

110. Medalie dedicată împăratului Claudius Iulianus (361-363, Flavius Claudius Iulianus). D=31,8 mm; m.c.; f. b. c.; inv. N 60566;

Av.: C· W· F· C· PR· CÆS·; circular: D·[ominus] N·[oster] FL·[avius] CLAVD·[ius] IVLIANVS P·[ius] F·[elix] AVG·[ustus] ⊗ *[Domnul nostru Flavius Claudius Iulianus, cel pios, cel fericit, cel august];* în câmp: bust dreapta cuirasat cu cască, scut și lance Claudius Iulianus;

Rv.: C· W·; în câmp: NATVS/ A·[nno] 332· VI· NOVEM·[bris]/ CONSTANTINOPOLI/ PATRE CONSTANTIO/ CONSTANTINI M·[agni] FRATRE/ MATRE BASILINA/ PRIMO CHRISTVM COLVIT/ A

¹²⁹ Autun.

¹³⁰ Milano.

¹³¹ Osjek.

¹³² Lyon.

¹³³ Corect: CCCLIII.

¹³⁴ ME în ligatură.

¹³⁵ AV în ligatură.

¹³⁶ Sens.

CONSTANTIO IMP.[eratore] PATRVELE/ A-[nno] 355 [ante diem] VIII· ID-[us] NOV-[embres] CAESAR/ DICTVS ET IN GALLIAS MISSVS/ ALAMANNOS SAEPIVS VICIT/ A MILITIBVS A-[nno] 360· PARISIIS/ IMPERATOR ET AVGVST⁹[us] FACTVS/ SED AD ETHNICOS RELAPSVS/ ADVERSVS CONSTANTIVM MOVIT/ HOCQ-[ue] MORTVO SOL⁹[us] IMPERANS/ CHRISTIANIS INFENSVS/ IN PRAELIO PERSICO/ PERIIT A-[nno] C-[hristi] 363· [ante diem] VI· KAL-[endas] IVL-[ias] [Născut în anul 332 la 6 noiembrie la Constantinopol, din tatăl Constantius, fratele lui Constantin cel Mare, (și) mama Basilina, mai întâi l-a urmat pe Cristos. A fost numit caesar de vărul său, împăratul Constantius, în anul 355 la 6 noiembrie și a fost trimis în Gallia; pe alamani i-a învins de mai multe ori. A fost proclamat împărat și august de către soldați în anul 360 la Paris; dar, reîntors la păgâni, a pornit împotriva lui Constantius și, după ce acesta a murit, domnind singur, (a fost) dușmănos față de creștini. A pierit în războiul cu perșii în anul 363 de la Cristos, la 26 iunie];

111. Medalie dedicată împăratului Iovian (363-364, Flavius Iovianus).
D=32,0 mm; m.c.; b. c.; inv. N 60568;

Av.: C· PRIV· CÆS·; circular: D-[ominus] N-[oster] FLAV-[ius] CL-[audius] IOVIANVS P⁹[us] FEL-[ix] AVG-[ustus] ⊗ *Domnul nostru Flavius Claudius Iovianus, cel pios, cel fericit, cel august*]; în câmp: bust dreapta drapat și cuirasat, purtând o diademă Iovian;

Rv.: C· W·; în câmp: NATVS/ IN PANNONIA/ PATRE VARRONIANO/ OCCISO IVLIANO/ IMPERIVM¹³⁷ A MILITIB⁹[us] OBLATVM¹³⁸/ SVSCEPIT [ante diem] V· K[a]L-[endas] IVL-[ias] A-[nno] CCCLX3·/ EA CONDITIO/ VT OMNES CHRISTIANI FIERENT/ QVO FACTO EOS VLTRA TIGRIDEM/ REDVXIT SED PACEM INIQVAM/ CVM PERSIS INIRE COACTVS/ CONSTANTINOLIN¹³⁹ REDITVR⁹[us]/ DADASTANAE IN BITHYNIA/ EXANIMATVS NOCTE/ INVENTVS EST/ [ante diem] XII· K[a]L-[endas] MART-[ias]/ A[nno] CCCLXIV· [Născut în Pannonia din tatăl Varronianus, după ce Iulianus a fost ucis, a primit domnia oferită de soldați la 27 iunie în anul 353 cu condiția ca toți să devină creștini; după ce s-a făcut acest lucru, i-a condus dincolo de Tigris. Dar, silit să facă o pace nedreaptă cu perșii, pe când se reîntorcea la Constantinopol, la Dadastana în Bithynia a fost găsit într-o noapte fără suflare la 18 februarie în anul 364];

112. Medalie dedicată împăratului Valentinian I (364-375, Flavius Valentinianus), în Apus. D=32,3 mm; m.c.; f. b. c.; inv. N 60569;

Av.: C· PR· CÆS·; circular: D-[ominus] N-[oster] FLAV-[ius] VALENTINIANVS P-[ius] F-[elix] AVG-[ustus] ⊗ *[Domnul nostru Flavius Valentinianus, cel pios, cel fericit, cel august]*; în câmp: bust dreapta, drapat și cuirasat, purtând cască cu diademă, lance în mâna dreaptă și scut în cea stângă, Valentinian I;

¹³⁷ VM în ligatură.

¹³⁸ VM în ligatură.

¹³⁹ Corect: CONSTANTINOPOLIN (acuzativ grecesc pentru CONSTANTINOPOLIS).

Rv.: C· W·; în câmp: NATVS/ APVD CIBALAS/ IN PANNONIA/ PATRE¹⁴⁰ GRATIANO SENIORE¹⁴¹/ POST IOVIANI MORTEM/ IMPERATOR A MILITIB⁹[us] DICT⁹[us]/ VALENTEM FRATREM/ COLLEGAM FECIT/ THRACIA GOTHOS EXPVLIT/ ALEMANNOS¹⁴² BRITANNOS¹⁴³ SAXONES¹⁴⁴/ FRANCOS COMPESCVIT/ IN SARMATAS MOVENS/ QVADOS PACEM PETERE COEG[i]T/ SED HORVM LEGATOS AVDIENS/ IRA COMMOTVS/ INTERIIT/ [ante diem] XIV· K[a]L·[endas] DECEM·[bres]/ A·[nno] CCCLXXV·
[Născut la Cibalae, în Pannonia, din tatăl Gratianus cel Bătrân, după moartea lui Iovianus (a fost) numit împărat de către soldați; pe fratele (său) Valens l-a făcut coleg. l-a alungat pe goți din Tracia, i-a potolit pe alamani, pe britani, pe saxoni și pe franci; îndreptându-se împotriva sarmaților, i-a silit pe quazi să ceară pace. Dar, pe când îi asculta pe trimișii acestora, tulburat de mânie, a murit la 18 decembrie în anul 375];

113. Medalie dedicată împăratului Valens (364-387, Flavius Valens), în Răsărit. D=32,1 mm; m.c.; b. c.; inv. N 60570;

Av.: C· PR· CÆS·; circular: D·[ominus] N·[oster] FLAV·[ius] IVLIVS VALENS PERP·[etuu]s AVG·[ustus] ⊗ [Domnul nostru Flavius Iulius Valens, perpetuu august]; în câmp: bust dreaptadrapat și cuirasat, purtând diademă Valens;

Rv.: C· W·; în câmp: FRATER/ VALENTINIANI/ AD HOC IN IMPERII/ CONSORTIVM ADSCIT⁹[us]/ ORIENTEM ACCEPIT/ [ante diem] V· K[a]L·[endas] APRIL·[es] A·[nno] CCCLXIV·/ PROCOPIVM TYRANNVM VI-/ CIT ADVERSVS GOTHOS/ VARIA FORTVNA PVGNAVIT¹⁴⁵/ DONEC AD HADRIANOPOLIN¹⁴⁶/ AB ILLIS VICTVS FVGAT⁹[us]/ ET IN VILI TVGVRIO/ EXVSTVS EST/ A·[nno] CCCLXXVIII·/ D·[ie] IX· AVGVSTI·
[Fratele lui Valentinian, numit de acesta să ia parte la putere, a primit Orientul la 28 martie în anul 364. L-a învins pe tiranul Procopius; împotriva goților a luptat cu noroc schimbător până când la Hadrianopol¹⁴⁷ a fost învins de aceștia, pus pe fugă și mistuit de foc într-o colibă sărmană în ziua de 9 august în anul 378];

114. Medalie dedicată împăratului Gratian (367-383, Flavius Gratianus), în Apus. D=32,2 mm; m.c.; b. c.; inv. N 60571;

Av.: C· PR· CÆS·; circular: D·[ominus] N·[oster] FLAVIVS GRATIANVS PI⁹[us] FEL·[ix] AVG·[ustus] ⊗ [Domnul nostru Flavius Gratianus, cel pios, cel fericit, cel august]; în câmp: bust dreapta drapat purtând diademă Gratian;

Rv.: C· W·; în câmp: NAT⁹[us] A·[nno] CCCL9·/ PATRE VALENTINIANO/ MATRE SEVERA/ AB ILLO [ante diem] IX· K[a]L·[endas] SEPT·[embres]

¹⁴⁰ TR în ligatură.

¹⁴¹ NI în ligatură.

¹⁴² NN în ligatură.

¹⁴³ NN în ligatură.

¹⁴⁴ NE în ligatură.

¹⁴⁵ AV în ligatură.

¹⁴⁶ Acuzativ grecesc pentru: HADRIANOPOLIS.

¹⁴⁷ Adrianopol, azi Edine.

A·[nno] CCCLX7/ AMBIANI AVGVSTVS DICTVS/ ALAMANNOS ET SAXONES VICIT/ GOTHOS CVM PATRVO VALENTE/ DEBELLANS HOC OCCISO/ ORIENTALE IMPERIVM SVSCEPIT/ THEODOSIOQVE COMMISIT/ CVM GOTHIS IN THRACIAM/ REPVLIS FOED⁹[us] PERCVSSIT/ HINC EXERCITVM NEGLIGENS/ ET ALANOS FOVENS/ A MAXIMI DVCE ANDRAGATIO/ LVGDVNI INTERFECTVS/ [ante diem] VIII· K[a]L·[endas] SEPT·[embres]/ A·[nno] CCCLXXX3· [Născut în anul 359, din tatăl Valentinian și mama Severa, numit de acesta augustus la Ambianum¹⁴⁸ în 24 august în anul 367, i-a învins pe alamani și pe saxoni. Pe când lupta cu goții împreună cu unchiul (său) Valens, după ce acesta a fost ucis, a primit domnia pe Orient și l-a încredințat lui Teodosius; cu goții respinși în Tracia a încheiat un tratat. Apoi, neglijând armata și favorizându-i pe alani, (a fost) ucis de comandantul suprem Andragatius la Lugdunum, la 25 august în anul 383];

115. Medalie dedicată împăratului Valentinian al II-lea (375-392, Flavius Valentinianus), în Apus. D=32,6 mm; m.c.; b. c.; inv. N 60573;

Av.: C· W· C· PR· CÆS·; circular: D·[ominus] N·[oster] VALENTINIANVS IVN·[ior] P·[ius] F·[elix] AVG·[ustus] ⊗ [Domnul nostru Valentinian cel Tânăr, cel pios, cel fericit, cel august]; în câmp: bust dreapta purtând diademă cu rozetă, drapat și cuirasat, Valentinian;

Rv.: C· W·; în câmp: PATRE/ VALENTINIANO/ MATRE IVSTINA/ ILLO DEFVNCTO QVADRM⁹[us]/ AB EXERCITIBVS AVGVSTVS/ GRATIANO FRATRE IMPERII CONSORS/ FACTVS [ante diem] V· KAL·[endas] DEC·[embres] A·[nno] 375-/ ITALIAM AFRICAM ILLYRICVM ACCEPTI¹⁴⁹/ A·[nno] 383· AMBROSIVM LEGATVM DE PACE/ AD MAXIMVM TYRANNVM MISIT/ SED FRATRE OCCISO THESALONICAM/ AVFVGIT¹⁵⁰ VBI A THEODOSIO¹⁵¹ ERECT⁹[us]/ ET IN ITALIAM CVM CLASSE MISS⁹[us]/ VICTOREM MAXIMI FILIVM IN GALLIS/ PER ARBOGASTVM DVCEM VICIT/ FRANCOSQVE RETVDIT/ EIVSDEM FRAVDE¹⁵² VIENNAE/ ID·[ibus] MAII¹⁵³. A·[nno] 392-/ NECATVS·[(Născut) din tatăl Valentinianus și din mama Iustina, după ce acesta a murit a fost făcut augustus de către armate și părtaş la domnie de fratele (său) Gratianus la 27 noiembrie în anul 375 la vârsta de patru ani; a primit Italia, Africa și Illyricum. În anul 383 l-a trimis la tiranul Maximus ca sol pe Ambrosius pentru pace; dar, după ce i-a fost ucis fratele, a fugit la Thessalonic, unde a fost ridicat (în domnie) de Theodosius și trimis în Italia cu o flotă. L-a învins pe Victor, fiul lui Maximus, prin comandantul (său) Arbogastus și i-a respins pe franci, (dar) a fost ucis prin vicleșugul acestuia la Vienna¹⁵⁴ la 15 mai în anul 392];

¹⁴⁸ Amiens.

¹⁴⁹ TI în ligatură.

¹⁵⁰ AV în ligatură.

¹⁵¹ HE în ligatură.

¹⁵² AV în ligatură.

¹⁵³ Corect: MAIIS.

¹⁵⁴ Vienne pe valea Ronului.

116. Medalie dedicată împăratului Theodosiu I cel Mare (379-395, Flavius Theodosius). D=32,4 mm; m.c.; f. b. c.; inv. N 60575;

Av.: C· PR· CÆS·; circular: D·[ominus] N·[oster] FLAV·[ius] THEODOSIVS M·[agnus] PIVS FEL·[ix] AVG·[ustus] ⊗ *[Domnul nostru Flavius Theodosius cel Mare, cel pios, cel fericit, cel august];* în câmp: bust dreapta laureat și diademat, drapat și cuirasat Theodosiu;

Rv.: C· W·; în câmp: GENTE/ HISPANVS/ PATRE THEODOSIO/ MATRE THERMANTIA/ REMP·[ublicam] A GOTHIS PENE¹⁵⁵/ OPPRESSAM/ A GRATIANO ACCITIVS¹⁵⁶ RESTITVIT/ AN·[no] 379· [ante diem] XV· K[a]L·[endas] FEBR·[uarias] AVGVSTVS/ AN·[no] 380· CONSTANTINOPOLI/ TRIVMPHAVIT/ HINC SCYTHIS MAXIMOQ·[ue] VICTIS/ AN·[no] 389· ROMAM TRIVMPHANS ADIIT/ VNDE MEDIOLANVM CONCEDENS/ PVBLICAM¹⁵⁷ EGIT POENITENTIAM/ POSTEA BARBARIS TYRANNISQ·[ue]¹⁵⁸ DELETIT¹⁵⁹/ MEDIOLANVM TRIVMPHANS/ REGRESSVS/ EX HYDROPISI OBIIT/ [ante diem] XVI· KAL·[endas] FEBR·[uarias]/ A·[nno] CCCXCV· *[Hispan după neam, (născut) din tatăl Theodosius și mama Thermantia, chemat de Gratianus, a restabilit statul aproape copleșit de goți. Augustus din anul 379, de la 18 ianuarie, a triumfat la Constantinopol în anul 380, apoi, după ce au fost învinși sciții și Maximus, a sosit în triumf la Roma în anul 389, de unde, ducându-se la Mediolanum, a săvârșit penitență publică. După aceea, după ce barbarii și tiranii au fost nimiciți, întors în triumf la Mediolanum, a murit de hidropizie la 17 ianuarie în anul 395];*

117. Medalie dedicată uzurpatorului Maximus. D=31,9 mm; m.c.; b. c.; inv. N 60572;

Av.: C· PR· CÆS·; circular: D·[ominus] N·[oster] FL·[avius] MAGNVS MAXIMVS P·[ius] FEL·[ix] AVG·[ustus] ⊗ *[Domnul nostru Flavius Magnus Maximus, cel pios, cel fericit, cel august];* în câmp: bust dreapta diademat, drapat și cuirasat Maximus;

Rv.: C· W·; în câmp: EX/ PROSAPIA/ CONSTANTINI M·[agni]/ IN BARBAROS FELIX/ QVOS NOMINIS SVI TERRORE/ AD VECTIGALIA COEGIT/ IN BRITANNIA AVGVST·[us] DICTVS/ GALLIAS ADIIT GRATIANVM NECAVIT¹⁶⁰/ VICTOREM FILIVM A·[nno] 383· CAESAREM/ CVM VALENTINIANO ET THODOSIO/ PACEM FECIT HISPANIAMQ·[ue] OCCVPAVIT¹⁶¹/ A·[nno] 387· VALENTINIANO¹⁶² BELLV MOVENS/ ITALIA

¹⁵⁵ NE în ligatură.

¹⁵⁶ TI în ligatură.

¹⁵⁷ VB în ligatură.

¹⁵⁸ NN în ligatură.

¹⁵⁹ IT în ligatură. Corect: DELETIS.

¹⁶⁰ AV în ligatură.

¹⁶¹ AV, IT în ligatură.

¹⁶² VA în ligatură.

ET AFRICA POTITVS/ SED A THEODOSIO APVD SCISSIAM/ IN PANNONIA VICTVS/ ET IN FVGA PROPE AQVI=-LEIAM CAPITE PLEX⁹[us]/ EST• [ante diem] V• KAL•[endas] AVG•[ustas]/ A•[nno] 388• *[(Originar) din stirpea lui Constantin cel Mare, norocos împotriva barbarilor, pe care cu groaza numelui său i-a constrâns la tribut, (a fost) numit augustus în Britannia. A venit în Gallia, l-a ucis pe Gratianus, (l-a făcut) caesar pe fiul (său) Victor în anul 383; a făcut pace cu Valentinianus și Theodosius și a ocupat Hispania în anul 387. Pornind cu război asupra lui Valentinian, a pus mâna pe Italia și Africa, dar a fost învins de Theodosius la Scissia (?)¹⁶³ în Pannonia, și, pe când fugea, a fost pedepsit cu moartea lângă Aquileia la 28 iulie în anul 388];*

118. Medalie dedicată uzurpatorului Flavius Eugenius. D=31,9 mm; m.c.; f. b. c.; inv. N 60574;

Av.: **C• PR• CÆS•**; circular: **D•[ominus] N•[oster] FLAV•[ius] EVGENIVS PI⁹[us] FEL•[ix] AVG•[ustus]** ⊗ *[Domnul nostru Flavius Eugenius, cel pios, cel fericit, cel august];* în câmp: bust dreapta diademat, drapat și cuirasat Flavius Eugenius;

Rv.: **C• W•**; în câmp: **OCCISO/ VALENTINIANO/ ARBOGASTO CONFISVS/ A•[nno] 392• OCCIDENTIS/ IMPERIVM ARRIPVIT/ LEGATOS AD THEODOSIVM/ DE PACE MISIT/ QVIBVS DVIBIO RESPONSO/ REDEVNTIBVS FOEDERA/ CVM GERMANIS/ RENOVAVIT ITALIAMQVE/ OCCVPAVIT/ SED A THEODOSIO VICTVS/ CAPTVS ET CAPITE/ TRVNCATVS/ EST [ante diem] VIII• ID•[us] SEPT•[embres]/ A•[nno] CCCXCIV•** *[După ce a fost ucis Valentinianus, beneficiind de încrederea lui Arbogastus, a pus mâna pe domnia Occidentului în anul 392. A trimis soli de pace la Theodosius; după ce aceștia s-au înapoiat cu un răspuns evaziv, a reînnoit tratatele cu germanii și a ocupat Italia, dar a fost învins, capturat și decapitat de Theodosius la 7 septembrie în anul 394];*

IMPERIUL ROMAN DE APUS

119. Medalie dedicată împăratului Honorius (395-423, Flavius Honorius). D=32,3 mm; m.c.; f. b. c.; inv. N 60579;

Av.: **C• W• C• PR• CÆS•**; circular: **D•[ominus] N•[oster] FLAVI⁹[us] HONORIVS PI⁹[us] F•[elix] AVG•[ustus]** ⊗ *[Domnul nostru Flavius Honorius, cel pios, cel fericit, cel august];* în câmp: bust dreapta diademat și drapat Honorius;

Rv.: **C• W•**; în câmp: **NATVS/ A•[nno] CCCLXXXIV•/ PATRE THEODOSIO/ MATRE AELIA FLACCILLA/ A PATRE A•[nno] 393• ID•[ibus] IANVAR•[iis]/ AVGVSTVS LEVATVS/ EO MORTVO OCCIDENTEM SORTIT⁹[us]/ HORRIBILES GOTHORVM/ VANDALORVMQVE IMPETVS/ IN ITALIA IPSAQVE ROMA/ TVM GALLIA HISPANIA/ BRITANNIA EXPERTVS/ DAEMONVM SACRIFICIA VETVIT/ AC TYRANNIS/ ALIQVOT OPPRESSIS/ ROMAE EX HYDROPSI/ OBIIT [ante diem] XVIII• K[a]L•[endas] SEPT•[embres]/ A•[nno] CCCCXXIII•** *[Născut în anul 384 din tatăl*

¹⁶³ Corect – probabil – : Siscia, azi Šišak în Croația.

Theodosius și mama Aelia Flaccilla, (a fost) ridicat augustus de tatăl (său) la 13 ianuarie în anul 393; după ce acesta a murit, i-a revenit la sorți Occidentul. A îndurat invaziile graoznice ale goților și vandalilor în Italia și la Roma însăși, apoi în Gallia, Hispania și Britannia; a interzis sacrificiile la demoni¹⁶⁴ și, după ce câțiva tirani au fost stăviliți, a murit de hidropizie la Roma la 15 august în anul 423];

120. Medalie dedicată împăratului Valentinian al III-lea (423-455, Flavius Placidus Valentinianus). D=32,4 mm; m.c.; f. b. c.; inv. N 60580;

Av.: C·W·C·P·C; circular: D·[ominus] N·[oster] FL·[avius] PLACIDIVS VALENTINIANVS III·P·[ius] F·[elix] A·[ugustus] ⊗ [Domnul nostru Flavius Placidus Valentinianus al III-lea, cel pios, cel fericit, cel august]; în câmp: bust dreapta diademat și drapat Valentinian al III-lea;

Rv.: C·W; în câmp: NATVS/ RAVENNAE/ A·[nno] 419·VIII·IVNII/ PATRE CON[s]TANTIO PATRICIO/ MATRE GALLA PLACIDIA/ A·[nno] 424·A THEODOSIO CAESAR/ SEQVENTI AVGVSTVS DICTVS/ IOANNE TYRANNO INTEREMTO/ RAVENNAE SEDEM CONSTITVIT/ VARIA FORTVNA CVM GOTHIS/ VANDALIS FRANCIS HVNNIS/ ALIISQVE PERDVCS PVGNAVIT/ SED HORVM PRAECIPVVM AETIVM/ PROPRIA MANV OCCIDENS/ AB EIVSDEM COMMILITONIBVS/ IN CAMPO MARTIO/ CONFOSSVS PERIIT/ [ante diem] XIV·K[a]L·[endas] APRIL·[es]/ A·[nno] CCCCLV· [Născut la Ravenna în anul 419 la 8 iunie, din tatăl patriciul¹⁶⁵ Constantius și mama Galla Placidia, (a fost) numit caesar de Theodosius în anul 424 și augustus în cel următor. După ce a fost nimicit tiranul Ioan, și-a instalat sediul la Ravenna. A luptat, cu sorți schimbători, cu goții, vandalii, francii, hunii și alții, prin generalii (săi); dar, ucigându-l cu mâna lui pe Aetius, cel mai distins dintre ei, a pierit pe câmpul lui Marte străpuns de camarazii de arme ai acestuia la 19 martie în anul 455];

121. Medalie dedicată împăratului Avitus (455-456, Marcus Flavius Avitus). D=32,2 mm; m.c.; f. b. c.; inv. N 60582;

Av.: C·PR·CÆS; circular: D·[ominus] N·[oster] FL·[avius] MAECIL·[us] AVITVS·PII[us] FEL·[ix] AVG·[ustus] ⊗ [Domnul nostru Flavius Maecilius Avitus, cel pios, cel fericit, cel august]; în câmp: bust dreapta diademat, drapat și cuirasat, purtând barbă scurtă și mustață Avitus;

Rv.: C·W; în câmp: NATVS/ ROMAE/ EX SENATORE/ A MAXIMO IMP·[eratore]/ AD THEODERICVM/ GOTHORVM REGEM/ LEGATVS DE PACE MISSVS/ EAM NON ALITER OBTINET/ QVAM VT IPSE AVGVSTVS FIERET/ QVOD FACIT [ante diem] VI·ID·[us] IVL·[ias] A·[nno] 455/ MAGNO GALLIAE PLAVSV-/ OCCISO MAXIMO IN ITALIAM/ VENIT GOTHICO PRAESIDIO/ VBIQVE PACIFICE EXCEPTVS/ SED EO DIMISSO/ ABDICARE COGITVR/ [ante diem] XVI·KAL·[endas] IVL·[ias] A·[nno] 456/ EPISCOP[us] PLACEN=-TIAE FACT[us] [Născut la Roma din neam senatorial,

¹⁶⁴ Zeii păgâni.

¹⁶⁵ În epocă, titlul de *patricius* însemna „membru asociat al familiei imperiale”.

trimis de împăratul Maximus la Theoderic, regele goților, ca sol de pace, n-a obținut-o altfel decât dacă va deveni el însuși împărat, ceea ce a făcut la 8 iulie în anul 455 spre marea bucurie a Galliei. După ce Maximus a fost ucis, a venit în Italia cu o armată de goți, pretutindeni primit cu pace; dar, după ce aceasta a plecat, a fost constrâns să abdice la 16 iunie în anul 456 și (a fost) făcut episcop la Placentia¹⁶⁶];

122. Medalie dedicată uzurpatorului Iohannes. D=32,0 mm; m.c.; f. b. c.; inv. N 60578;

Av.: C·W·C·PR·CÆS.; circular: DOMINVS NOSTER IOHANNES P·[ius] F·[elix] A·[ugustus] ⊗ *[Domnul nostru Iohannes, cel pios, cel fericit, cel august];* în câmp: bust dreapta diademat, purtând barbă scurtă și mustață Iohannes;

Rv.: 17 C·W·02.; în câmp: MORTVO/ HONORIO/ CVIVS/ COMMENTARIORVM/ SCRIPTOR FVERAT/ RAVENNAE [ante diem] VI·K[a]L·[endas] SEPT·[embres] A·[nno] 423-/ AVGVSTVM SE DIXIT· LEGATOS/ AD THEODOSIVM DE FOEDERE/ EXERCITVM IN AFRICAM/ AETIVM AD HVNNORVM AVXILIA/ MERCANDA MISIT/ SED AB ASPARE THEODOSII DVCE/ OCCVPATA NOCTV RAVENNA/ CAPTVS DEXTRA PRIVATVS/ IGNOMINIIS AFFECTVS/ ET OBTRVNCATVS EST/ MENSE OCTOB·[re]/ A·[nno] 425· *[După ce a murit Honorius al cărui secretar fusese, s-a proclamat împărat la Ravenna la 27 august în anul 423. A trimis soli la Theodosius pentru un tratat (și) oaste în Africa, (iar) pe Aetius la huni pentru a cumpăra ajutoare; dar, după ce Ravenna a fost ocupată noaptea de Aspar, generalul lui Theodosius, a fost capturat, i s-a tăiat mâna dreaptă, a fost supus la umilințe și măcelărit în luna octombrie în anul 425];*

123. Medalie dedicată împăratului Maiorian (457-461, Iulius Valerius Maiorian). D=31,8 mm; m.c.; f. b. c.; inv. N 60584;

Av.: C·PR·CÆS.; circular: D·[ominus] N·[oster] FL·[avius] IVL·[ius] VALERII[us] MAIORIANVS P·[ius] F·[elix] AVG·[ustus] ⊗ *[Domnul nostru Flavius Iulius Valerius Maiorianus, cel pios, cel fericit, cel august];* în câmp: bust dreapta diademat și drapat, purtând barbă scurtă și mustață Maiorian;

Rv.: C·W.; în câmp: A LEONE/ AVGVSTO/ IN ITALIAM/ AD OCCIDENTIS IMPERIVM/ SVSCIPIENDVM MISSVS/ K[a]L·[endas] APRIL·[es] A·[nno] CCCCLVII-/ AB EXERCITV AVGVST[us] DICT[us]/ VANDALIS PACEM DEDIT/ GOTHOS GALIIS EXPVLIT/ ALANIS BELLVM INFERENS/ IN ITALIAM REVOCATVS/ AB RICIMERE PATRICIO/ ABDICARE COACTVS/ AD HYRRAM FLVVIVM/ NECATVR [ante diem] VIII·ID·[us] AVG·[ustas]/ A·[nno] CCCCLXI· *[Trimis în Italia de împăratul Leon pentru a prelua domnia Occidentului, (a fost) proclamat împărat de armată la 1 aprilie în anul 457. A dăruit pacea vandalilor, pe goți i-a scos din Gallia; pe când purta război cu alanii (a fost) rechemat în Italia, silit să abdice de către patriciul Ricimer (și) ucis la râul Hyra la 6 august în anul 461];*

¹⁶⁶ Piacenza.

124. Medalie dedicată împăratului Severus (461-465, Libius Severus).
D=31,8 mm; m.c.; f. b. c.; inv. N 60585;

Av.: circular: **D[ominus] N[oster] FLAVI9[us] LIBIVS SEVERVS PI9[us] FEL[ix] AVG[ustus]** ⊗ *[Domnul nostru Flavius Libius Severus, cel pios, cel fericit, cel august];* în câmp: bust stânga diademat, drapat și cuirasat Severus;

Rv.: **C· W· FEC· C· PRIVIL· CÆS;** în câmp: **NATVS/ IN LVCANIA/ AB EXERCITV/ AD RAVENNAM/ AVGVSTVS DICTVS/ [ante diem] XIII· KAL[endas] SEPT[embres] A[nn]o 461· CONTRA VANDALOS GOTHOS/ ET ALANOS FELICITER/ PVGNANS LAVREAM MERVIT¹⁶⁷/ MORBO EXTIN[c]TVS/ ANNO IMPERII QVARTO/ NONDVM EXACTO/ [ante diem] XVIII· KAL[endas] SEPT[embres]/ AN[no] 465· ROMAE· *⊗* *[Născut în Lucania, (a fost) proclamat împărat de armată la Ravenna la 20 august în anul 461; a meritat gloria luptând cu succes împotriva vandalilor, goșilor și alanilor; mort de boală, la Roma, la 15 august în anul 465, în al patrulea an de domnie încă neîmplinit];***

125. Medalie dedicată împăratului Anthemius (467-472, Procopius Anthemius).
D=31,9 mm; m.c.; f. b. c.; inv. N 60586;

Av.: circular: **D[ominus] N[oster] FL[avius] IVLI9[us] ANTHEMIVS PI9[us] FEL[ix] AVG[ustus]** ⊗ *[Domnul nostru Flavius Iulius Anthemius, cel pios, cel fericit, cel august];* în câmp: bust din față cuirasat cu egidă, purtând pe cap cască cu panaș, scut cu mâna stângă și o lance pe umărul drept Anthemius;

Rv.: **C· W;** în câmp: **VIR/ CONSVLARIS/ MARCIANI IMP[eratoris] GENER¹⁶⁸/ AB IMP[eratore] LEONE/ AD OCCIDENTIS IMPERIVM/ SVSCIPIENDVM MISSVS/ AB EXERCITV OCCVRENTE/ A[nn]o 467· AVGVSTVS DICTVS/ RICIMERI PATRICIO/ FILIAM DAT¹⁶⁹/ MAIESTATIS REOS DAMNAT¹⁷⁰/ GOTHOS AD PACEM ADIGIT¹⁷¹/ GENSERICI CLASSEM VINCIT· SED INIMICITIA INTER IPSVM/ ET GENERVM ORTA AB HOC AD PONTEM/ AELIVM VINCITVR/ ET TRANSFODITVR/ [ante diem] V· ID[us] IVN[ias]/ A[nn]o 472 *[Bărbat de rang consular, ginere al împăratului Marcianus, (a fost) trimis de împăratul Leon pentru a prelua domnia Occidentului; proclamat împărat în anul 467 de către armata care l-a întâmpinat, și-a dat fiica patriciului Ricimer. I-a pedepsit pe vinovații de nesupunere, pe goși i-a constrâns la pace, a învins flota lui Genserici; dar, după ce s-a iscat dușmănie între el și ginerele (său), a fost învins de către acesta la Pons Aelius și ucis la 11 iunie în anul 472];***

126. Medalie dedicată împăratului Olybrius (apr.-nov. 472, Ancius Olybrius).
D=32,1 mm; m.c.; f. b. c.; inv. N 60588;

Av.: circular: **D[ominus] N[oster] FLAVIVS OLYBRIVS PIVS FELIX AVG[ustus]** ⊗ *[Domnul nostru Flavius Olybrius, cel pios, cel fericit, cel august];* în câmp: bust stânga diademat, drapat și cuirasat Olybrius;

¹⁶⁷ ME în ligatură.

¹⁶⁸ NE în ligatură.

¹⁶⁹ Corect: DEDIT.

¹⁷⁰ Corect: DAMNAVIT.

¹⁷¹ Corect: ADEGIT.

Rv.: C· W·; în câmp: NATVS/ ROMAE/ CONSVLARIS/ ET GENER/ VALENTINIANI¹⁷² IMPERATORIS¹⁷³/ OCCISO ANTHEMIO/ FAVENTE RICIMERE/ PATRICIO/ AVGVSTVS DICTVS/ [ante diem] V· ID·[us] IVN·[ias] A·[nno] C·[hristi] 472·/ SED QVARTO¹⁷⁴ IMPERII/ MENSE OBIIT/ [ante diem] X· KALEND·[as] NOV·[embres]/ ROMAE· [Născut la Roma, fost consul și ginere al împăratului Valentinian, după ce Anthemius a fost ucis, (a fost) proclamat împărat la 9 iunie în anul 472 de la Cristos, cu sprijinul patriciului Ricimer, dar a murit la Roma în a patra lună de domnie la 23 octombrie];

127. Medalie dedicată împăratului Glycerius (473-474, Flavius Glycerius). D=32,0 mm; m.c.; f. b. c.; inv. N 60587;

Av.: C· PR· CÆS·; circular: D·[ominus] N·[oster] FLAVIVS GLYCERIVS PIVS FELIX AVG·[ustus] ⊗ [Domnul nostru Flavius Glycerius, cel pios, cel fericit, cel august]; în câmp: bust dreapta diademat, drapat și cuirasat, purtând barbă scurtă și mustață Glycerius;

Rv.: C· *⊗* W·; în câmp: SENATOR/ ROMANVS/ OLYBRIO MORTVO/ INVITVS AB EXERCITV/ AVGVSTVS DICTVS/ [ante diem] III· NON·[as] MAII¹⁷⁵ A·[nno] 473·/ VINDEMIRVM GOTHVM/ DONIS AB ITALIA AVERTIT/ A IVLIO NEPOTE/ [ante diem] VIII· K[a]L·[endas] IVL·[ias] A·[nno] 474· CAPT9[us]/ ET ABDICARE COACTVS/ SALONAE IN DALMATIA/ EPISCOPVS/ ORDINATVS/ EST· [Senator roman, după ce a murit Olybrius, (a fost) numit împărat de armată fără voia sa la 5 mai în anul 473; pe gotul Vindemir l-a îndepărtat de Italia cu daruri. A fost capturat și silit să abdice de către Iulius Nepos la 25 iunie în anul 474 (și a fost) sfințit episcop la Salonae în Dalmația];

128. Medalie dedicată împăratului Iulius Nepos (474-475, Flavius Iulius Nepos). D=32,5 mm; m.c.; b. c.; inv. N 60591;

Av.: circular: D·[ominus] N·[oster] FLAVI9[us] IVLIVS NEPOS PI9[us] FELIX AVG·[ustus] ⊗ [Domnul nostru Flavius Iulius Nepos, cel pios, cel fericit, cel august]; în câmp: bust dreapta diademat și drapat Iulius Nepos;

Rv.: C· W· F· C· P· CÆS·; în câmp: A/ ZENONE/ IMPERATORE/ ANTHEMIO SVFPECTVS/ CONSTANTINOPOLI VENIENS/ IN PORTV ROMANO/ [ante diem] VIII·/ KAL·[endas] IVL·[ias] A·[nno] 474·/ AVGVSTVS DICTVS/ GLYCERIVM DEPOSVIT/ AB EVARICO GOTHORVM REGE/ PACEM OBTINVIT/ SED [ante diem] V· KAL·[endas] SEPT·[embres] A·[nno] 475·/ AB ORESTE PATRICIO/ IMPERIO SPOLIATVS/ SALONAE IN DALMATIA/ POST VITAE PRIVATAE/ QVINQVENNIVM/ OCCISVS/ [ante diem] VII· ID·[us] MAY¹⁷⁶·/ A·[nno] C·[hristi] CCCCLXXX· [Venind de la Constantinopol din partea împăratului Zenon ca înlocuitor al lui Anthemius, (a fost)

¹⁷² VA în ligatură.

¹⁷³ MP în ligatură.

¹⁷⁴ VA în ligatură.

¹⁷⁵ Corect: MAIAS.

¹⁷⁶ Corect: MAIAS.

proclamat împărat în portul Romei la 25 iunie în anul 474; l-a depus pe Glycerius, a obținut pacea de la Euric, regele goților, dar (a fost) jefuit de domnie la 28 august în anul 475 de către patriciul Orestes; (a fost) ucis la Salona în Dalmația, după cinci ani de viață particulară, la 9 mai în anul 480];

129. Medalie dedicată împăratului Romulus Augustulus (475-476, Romulus Momillus Augustulus). D=31,1 mm; m.c.; f. b. c.; inv. N 60592;

Av.: **C· WERMUTH· F· C· PR· CÆS·**; circular: **D·[ominus] N·[oster] ROMVLVS MOMILLVS AVGVSTVLVS P·[ius] F·[elix] AVG·[ustus]** ⊗ *[Domnul nostru Romulus Momillus Augustulus, cel pios, cel fericit, cel august];* în câmp: bust din față cuirasat, purtând cască cu pană, ține cu mâna stângă un scut cu imaginea unui călăreț și o lance pe umărul drept Romulus Augustulus;

Rv.: în câmp: **A/ PATRE/ ORESTE/ PATRICIO/ PRID·[ie] K[a]L·[endas] NOV·[embres] A·[nno] 475/ RAVENNAE LEVATVS EST/ IMPERATOR/ SED ILLO AB ODOACRE/ GOTHORVM REGE [ante diem] V· K[a]L·[endas] SEPT·[embres]/ A·[nno] 476/ VICTO ET OCCISO/ ABDICARE COACTVS/ ET EXILIO DAMNATVS/ OMINOSO COGNOMENTO/ REGNV M OCCIDENTALE/ BARBARIS RELINQVENS/ VSQVE AD CAROLVM/ MAGNV M·** *[A fost ridicat împărat la Ravenna de către tatăl (său) patriciul Orestes la 31 octombrie în anul 475; dar, după ce acesta a fost învins și ucis de către Odoacru, regele goților⁷⁷, la 28 august în anul 476, (a fost) silit să abdice și condamnat la exil, lăsând barbarilor domnia Apusului cu o poreclă de rău augur, până la Carol cel Mare];*

⁷⁷ De fapt, Odoacru era regele unui grup germanic eterogen, în care dominau herulii, și era învrăjbit cu goții; de altfel, va fi curând după aceea ucis chiar de Theodoric cel Mare, regele ostrogoților.

1

2

3

4

5

6

7

8

9

10

11

12

13

14

15

16

17

18

19

20

21

22

23

24

25

26

27

28

29

30

61

62

63

64

65

66

67

68

69

70

81

82

83

84

85

86

87

88

89

90

91

92

93

94

95

96

97

98

99

100

101

102

103

104

105

106

107

108

109

110

111

112

113

114

115

116

117

118

119

120

121

122

123

124

125

126

127

128

129

